

პონევების ქალის ღისარისმინაციის ყველა ფორმის
ლიკვიდაციის შესახებ
CEDAW-ის აღსრულების გვლევა საქართველოში

ნაწილი მეორე

საქართველოში ქალთა სამოქალაქო და პოლიტიკური მონაცილეობის მონიტორინგი

ექსპერტთა ჯგუფი

საერთაშორისო სამართლის იურისტი გიგა პაიჭაძე

იურისტი სალომე მჭედლიშვილი

გენდერის საკითხების ექსპერტი ლელა ხომერიკი

ფსიქოლოგის მეცნიერებათა დოქტორი ლიკა ნადარაძა

გენდერის საკითხების ექსპერტი ელენე რუსეცი

გამოცემა მომზადდა პროექტის „სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა მონიტორინგის“ ფარგლებში, ნიდერლანდების სამეფოს საელჩოს სოციალური ტრანსფორმაციის პროგრამის (Matra)-ს მხარდაჭერით

ISBN 978-9941-0-3378-0 (ორივე ნაწილის)

ISBN 978-9941-0-3380-3 (მეორე ნაწილის)

ლების, სექსისტური და პატრიარქალური
მიდგომების შესახებ;

- ტაბუირებული თემების გაშუქება, რომლებიც ხელს უწყობს ქალებზე ძალადობას და ქალთა უფლებების დარღვევას.

ჩვენ შესახებ

ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი 1994 წელს დაარსდა საქართველოში. ის ქალთა უფლებებსა და გენდერის საკითხებზე მუშაობს. ცენტრი საზოგადოებრივ – საგანმანათლებლო საქმიანობას ეწევა.

ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრის საქმიანობა ქალთა საზოგადოებრივ პოლიტიკური განათლება და მათი უფლებების გახორციელებასთან დაკავშირებული პრობლემატიკის კვლევა და ანალიზი.

ორგანიზაციის ძირითადი მიზანია ქალთა დაწინაურების ხელშეწყობა გადაწყვეტლების მიღების დონეზე.

ორგანიზაციის ამოცანები:

- გენდერული თანასწორობის მისაღწევად კანონშემოქმედებითი საქმიანობა;
- ქალთა უფლებების დაცვა, პოპულარიზაცია მათი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების გახორციელების ხელშეწყობა;
- ქალთა ჩართვის ხელშეწყობა ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებასა და დემოკრატიის განვითარების პროცესში;
- ქალთა უფლებებსა და გენდერის საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, სახელმწიფო სტრუქტურებთან, პოლიტიკურ პარტიებთან უმაღლეს სასწავლებლებთან და აკადემიური წრის წარმომადგენლებთან თანამშრომლობით საკანონმდებლო ინიციატივებზე მუშაობა, საგანმნათლებლო პუბლიკაციების გამოცემა, ტრენინგების, სემინარებისა და კონფერენციების ორგანიზება-ჩატარება.
- ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრის საქმიანობის მიღების დაცვის საერთაშორისო მექანიზმების შესახებ. ამ ციკლის მთავარ მიზანს საქართველოს რეგიონებში ქალთა უფლებების გახორციელებასთან დაკავშირებული პრობლემების აქტუალიზაცია შეადგენდა;
- ქალთა განათლების მუშაობა, ასევე, შეეხო ქალის როლს ქრისტიანულ სარწმუნოებაში;
- ქალთა განათლების მუშაობის კვლევის პროგრამაზე – „ძალადობა ქალის მიმართ ოჯახსა და საზოგადოებაში;“
- ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი ქალთა უფლებებზე და გენდერის საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციათა კოალიციის ერთ-ერთი დამფუძნებელი იყო;
- ფინანსური, სექსობრივი თუ ფიზიკური ძალადობის მიზეზების განსაზღვრა, კვლევები ტრადიციული გენდერული რო-

ცენტრის მუშაობის სპეციფიკაა არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, სახელმწიფო ინსტიტუტებთან, პოლიტიკურ პარტიებთან, უმაღლეს სასწავლებლებთან და აკადემიური წრის წარმომადგენლებთან თანამშრომლობით საკანონმდებლო ინიციატივებზე მუშაობა, საგანმნათლებლო პუბლიკაციების გამოცემა, ტრენინგების, სემინარებისა და კონფერენციების ორგანიზება-ჩატარება.

ამ პროცესში ჩართული არიან შესაბამისი დარგის ექსპერტები, მეცნიერები, სახელმწიფო სტრუქტურებში მომუშავე პროფესიონალები. ცენტრი თანამშრომლობს მასმედიასთან. მისი მუშაობა ღია და გამჭვირვალე პროცესია.

1996-99 წლები დაეთმო პროგრამას – გენდერული პრობლემატიკის კვლევა და „ადამიანის უფლებები ქალთა უფლებებია“;

2000 წელს ორგანიზებული იყო სემინარების ციკლი ქალთა უფლებების დაცვის საერთაშორისო მექანიზმების შესახებ. ამ ციკლის მთავარ მიზანს საქართველოს რეგიონებში ქალთა უფლებების გახორციელებასთან დაკავშირებული პრობლემების აქტუალიზაცია შეადგენდა;

2000-2001 წლებში ცენტრის მუშაობა, ასევე, შეეხო ქალის როლს ქრისტიანულ სარწმუნოებაში;

2000-2001 წლებში ცენტრი მუშაობს კვლევის პროგრამაზე – „ძალადობა ქალის მიმართ ოჯახსა და საზოგადოებაში;“

2000 წელს ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი ქალთა უფლებებზე და გენდერის საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციათა კოალიციის ერთ-ერთი დამფუძნებელი იყო;

2001 წლიდან დღემდე ორგანიზაცია მუშაობს ახალგაზრდულ ჯგუფებთან, რის შედეგადაც ცენტრში ახალგაზრდული დებატ კლუბი ჩამოყალიბდა. დებატ-კლუბის შექმნის მიზანი იყო

საზოგადოებაში არსებული მწვავე გენდერული პრობლემების განხილვა, ანალიზი, ახალგაზრდებისა და ექსპერტების შეხვედრები;

2002-2008 წლებში ქალთა დაწინაურების ხელშესაწყობად ცენტრი აქტიურად მუშაობდა სხვადასხვა პოლიტიკურ პარტიებთან, არჩევნებში მონაწილე კანდიდატობის მსურველ ქალებთან მათი პოლიტიკური ცოდნისა და საარჩევნო კამპანიების წარმართვის უნარების განვითარებაზე. ამ თემატიკაზე შეიქმნა და გამოიცა სატრენინგო მოდული და სახელმძღვანელო;

2003 წელს ცენტრის ბაზაზე ჩატარდა სოციოლოგიური კვლევები, რომლის მიზანიც იყო მოზარდთა და ახალგაზრდობის ცნობიერების ორიენტაციების კვლევა გენდერული ურთიერთობებისა და გენდერული ძალადობის სფეროში.

2004-2005 წლებში ცენტრი მუშაობდა სამქალაქო მონაწილეობის გაზრდაზე ადგილობრივი ბიუჯეტების შეფასების პროცესში. პროგრამის გახორციელებისას გაკეთდა ქალაქების: მცხეთა, დუშეთი, ჩოხატაური, ახალციხე ბიუჯეტების გენდერული ანალიზი.

ამ პერიოდში ცენტრის ადმინისტრირებით ხორციელდება კოალიციური პროგრამა – გენდერული თანასწორობის მიღწევის ინსტიტუციური მექანიზმების დანერგვა და ეროვნული სამოქმედო გეგმის სამუშაო ვერსიის შექმნა. მუშაობის პრინციპი სახელმწიფო და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობას ეფუძნებოდა;

2004-2006 წლებში ცენტრი მუშაობდა პროგრამაზე – „დაინტერესებული ქალები ცვლილებისათვის“, რომელიც ხელს უწყობდა გენდერული თანასწორობის სფეროში ცენტრში მიმდინარე პროცესების მსგავს განვითარებას რეგიონებში. ასევე ხელს უწყობდა ადგილობრივ თვითმართველობაში გენდერული კომპონენტის დანერგვას;

2005 წელს ცენტრმა ჩატარა და გამოსცა პოლიტიკური პარტიების პროგრამებისა და წევრობის გენდერული მონიტორინგი;

2006-2008 წლებში ცენტრში შეიქმნა ქალი პოლიტიკოსებისათვის სატრენინგო სკოლა ქალთა უფლებებისა და გენდერის საკითხებზე; პროგრამის ფარგლებში შექმნილია სასწავლო-სატრენინგო მოდულები: ქალი და პოლიტიკა,

გენდერი და დემოკრატია, ქალი და ძალაუფლება, გენდერული ძალადობა;

2007-2008 წლებში ცენტრი მუშაობდა პროგრამაზე „ქალთა მონაწილეობის გაზრდა ქვეყანაში მიმდინარე დემოკრატიზაციის პროცესში“. პროგრამის ფარგლებში ტრენინგები და სემინარები ტარდებოდა ათ ქალაქში: თბილისი, მარნეული, ახალციხე, ახალქალაქი, ქუთაისი, ჩოხატაური, წყალტუბო, ამბროლაური, ბათუმი, ზუგდიდი. პროგრამის მთავარ მიზანი იყო ხელი შეეწყო ქალთა მონაწილეობის გაზრდისათვის გადაწყვეტილების მიღების დონეზე;

2007-2008 წლებში ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი ლიდერია პროგრამის: „გენდერული თანასწორობა პარლამენტში გარანტია სტაბილური მომავლის“. პროგრამა გახორციელდა გაეროს პროექტის – „გენდერი და პოლიტიკა“, მონაწილეებთან და ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციების კოალიციის წევრებთან პარტნიორობით. პროგრამის ფარგლებში მომზადდა და პარლამენტს წარედგინა გენდერული თანასწორობის მიღწევის დამაჩქრებელი საკანონმდებლო ინიციატივა ორიენტირებული ცვლილებებზე და დამატებებზე საქართველოს ორგანულ კანონში პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ და საარჩევნო კოდექსში.

საქართველოს პარლამენტის საპროცედურო კომიტეტის განაწესით საჭირო იყო 30 000 მხარდაჭერის ხელმოწერის შეგროვება, მათი ნოტარიიალურად დამოწმება და 45 დღეში პარლამენტის კანცელარიისათვის წარდგენა. პროგრამის ფარგლებში შეგროვებული და დამოწმებული იქნა 32 400 მხარდაჭერი ამომრჩევლის ხელმოწერა, რომელიც ჩაბარდა საპროცედურო კომიტეტს 2 მაისს 2008 წ. 21 მაისის საპარლამენტო არჩევნების დასრულების შემდეგ ინიციატივამ გაიარა საკომიტეტი მოსმენები, ხოლო საპარლამენტო მოსმენა 9 აპრილის საპროცესტო აქციების გამო არ შემდგარა.

პროგრამის მიზანი ნაწილობრივ მიღწეულად უნდა ჩაითვალოს, იგი საზოგადოებას, პოლიტიკურ პარტიებსა და საკანონმდებლო სფეროს წარმომადგენელთა შორის დროული, მიზანშეწონილი და აქტუალური დიალოგის მაჩვენე-

ბეჭი იყო, რომელმაც დაარწმუნა გენდერული თანასწორობის საკითხთა ოპონენტები, რომ სამოქალაქო საზოგადოება მზად არის, უფრო მეტიც, ის ითხოვს და მხარს უჭერს კვოტირების სისტემას, როგორც დროებით ზომას, არჩევნების პროცესის აუცილებელ ინსტრუმენტს ქვეყანაში არსებული გენდერული უთანასწორობის გამოსასწორებლად;

2007-2009 წლებში ცენტრი ადმინისტრირებდა კოალიციურ პროგრამას: „სექტორებს შორის თანამშრომლობის ხელშეწყობა ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისათვის და ოჯახში ძალადობის კანონის გახორციელებისათვის საჭირო მექანიზმების შესაქმნელად“. პროგრამის გახორციელებაში მონაწილეობდნენ: „ქალთა საინფორმაციო ცენტრი“, „დინამიკური ფსიქოლოგია განვითარებისა და დემოკრატიისათვის“, „სამცხე-ჯავახეთის დემოკრატი ქალები“ „ქალთა იმედი ახალციხე“.

სწორედ, ამ პროგრამის ფარგლებში ჩატარდა პირველი ტრენინგი თემაზე: CEDAW კომიტეტში – არასამთავრობო ორგანიზაციების აღტერნატიული ანგარიშის მომზადება და წარდგენა.

მოგვიანებით შეიქმნა პროგრამა „კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის აღსრულების კვლევა საქართველოში.“ პროგრამის ავტორები ელენე რუსეცი და მაია კუპრავა-შარვაშიძე იყვნენ.

წინამდებარე გამოკვლევა მოიცავს მასალას ქალთა უფლებებსა და პრობლემებზე საქართველოში და კვლევის შედეგიდან გამომდინარე რეკომენდაციებიც გამოყენებული იქნება CEDAW კომიტეტში წარსადგენი აღტერნატიული ანგარიშის საბოლოო დოკუმენტში.

ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი აგრძელებს საზოგადოებრივ საგანმანათლებლო მუშაობას და ყოველთვის მზად არის თანამშრომლობისთვის.

მთლიანი ელექტრონული ინფორმაცია შეგიძლიათ იხილოთ ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ინფორმაციის ცენტრის ელექტრონულ გვერდზე www.womeninpolitics.ge, ქალთა საინფორმაციო ცენტრის ელექტრონულ გვერდზე www.wicge.org და გენდერული საინფორმაციო პორტალის ელექტრონულ ბიბლიოთეკაში www.ginsc.net

სარჩევი

ჩვენ შესახებ	3
მადლობა	8
წინასიტყვაობა	9
თავი პირველი	
ქართული კანონმდებლობის მიმოხილვა საერთაშორისო ხელშეკრულებებთან მიმართებაში.....	10
გიგა პაიჭაძე – საერთაშორისო სამართლის იურისტი	
შესავალი	11
1. კანონმდებლობა.	15
1.1. საქართველოს შიდასახელმწიფოებრივი საკანონმდებლო აქტები	15
1.2. საერთაშორისო აქტები	17
რეკომენდაციები.	20
დასკვნა	21
თავი მეორე	
სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების გენდერული ანალიზი.....	23
სალომე მჭედლიშვილი – ექსპერტი იურისტი	
1. ისტორიული მიმოხილვა	24
2. პოლიტიკური და სამოქალაქო უფლებები	26
საარჩევნო უფლება	26
ქორწინება	27
ალიმენტი	29
საქორწინო ხელშეკრულება	29
განქორწინება	30
მემკვიდრეობა	31
რეკომენდაცია	36
დასკვნა	36
თავი მესამე	
სქესთა შორის ფაქტობრივი თანასწორობის დამყარების უზრუნველყოფა საქართველოში,	
საკანონმდებლო ინიციატივა	38
ციცო ბაკურაძე, მანანა მებუკე, ნინო ჯავახიშვილი, თამარ აბრამიშვილი, მაია კუპრავა-შარვაშიძე	
შესავალი	39
პროექტი.	41
განმარტებითი ბარათი.	42
ა) ზოგადი ინფორმაცია კანონ პროექტის შესახებ	42
ბ) კანონ პროექტის ფინანსური დასაბუთება	45
გ) კანონპროექტის მიმართება საერთაშორისო სამართლებრივ სტანდარტებთან	46

დ) კანონპროექტის მომზადების პროცესში მიღებული კონსულტაციები	46
პროექტი	47
განმარტებითი ბარათი	48
ა) ზოგადი ინფორმაცია კანონ პროექტის შესახებ	48
ბ) კანონ პროექტის ფინანსური დასაბუთება	51
გ) კანონპროექტის მიმართება საერთაშორისო სამართლებრივ სტანდარტებთან	51
დ) კანონპროექტის მომზადების პროცესში მიღებული კონსულტაციები	52
თავი მეოთხე	
ქალთა მონაწილეობა საქართველოს პოლიტიკურ და საჯარო ცხოვრებასა და საერთაშორისო წარმომადგენლობებში	53
ლელა ხომერიკი – გენდერის საკითხების ექსპერტი	
ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენციის მე-7 და მე-8 მუხლების შესრულების მდგომარეობა საქართველოში	54
თავი მეხუთე	
მალაზიური თევზის კერძი - CEDAW-ს იმპლემეტაცია საქართველოში:	
ბოლო 10 წლის პროგრესი	64
ლიკა ნადარაია – ფსიქოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი	
CEDAW-ს იმპლემენტაცია	65
თავი მეექვსე	
ქალები, მშვიდობა და უსაფრთხოება: გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია	
1325-ის განხორციელება საქართველოში	71
ელენე რუსეცკი – გენდერის საკითხების ექსპერტი	
აბრევიატურა	72
საქართველო და საერთაშორისო ვალდებულებები ქალთა უფლებების სფეროში – შესავალი	73
გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის მიმოხილვა	77
გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის განხორციელება საქართველოში	80
დევნილ ქალთა მონაწილეობა სამშვიდობო პროცესებში	84
ქალები სამხედრო სამსახურში	88
სამოქალაქო საზოგადოების როლი	90
დასკვნები და რეკომენდაციები	91
დანართები	
დანართი 1	94
კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ	94
დანართი 2	103
რეზოლუცია 1325 (2000)	103

გადლობა

გვესმის რა, გენდერული უფლებების-საკითხების დასაცავად ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის აღსრულების მნიშვნელობა და, ვალიარებთ რა, საქართველოში გენდერული თანასწორობის მიღწევის აუცილებლობას, მიგვაჩნია, რომ ჩვენ მიერ ჩატარებული კვლევა ქვეყანაში გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის განვითარებას შეუწყობს ხელს.

გვსურს განსაკუთრებული მადლობა გადავუხადოთ ნიდერლანდების სამეფოს საელჩოს სოციალური ტრანსფორმაციის პროგრამას (Matra)-ს ფინანსური მხარდაჭერისათვის, რომელმაც შესაძლებელი გახადა ჩაგვეტარებინა „კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ“, CEDAW-ის განხორციელების კვლევა საქართველოში „საზოგადოებრივი და პოლიტიკური მონაწილეობის მონიტორინგი“.

დიდი მადლობა კვლევის ავტორებს: საერთაშორისო სამართლის იურისტს გიგა პაიჭაძეს; იურისტ სალომე მტედლიშვილს; ფსიქოლოგის მეცნიერებათა დოქტორს ლიკა ნადარაიას, გენდერული საკითხების ექსპერტს ლელა ხომერიკს და გენდერის საკითხების ექსპერტს ელენე რუსეცის.

დიდი მადლობა ჩვენს პარტნიორ ორგანიზაციებს:

ფონდს „საერთაშორისო ქალთა პოლიტიკური რესურს ცენტრს“

და

ქალთა საინფორმაციო ცენტრს.

მათი თანამონაწილეობის გარეშე პროექტის კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის აღსრულება საქართველოში „სამოქალაქო და პოლიტიკური მონაწილეობის მონიტორინგი“ გამოკვლევის ჩატარება შეუძლებელი იქნებოდა.

წინასიტყვაობა

ჩვენი გამოცემის მიზანია „კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის აღსრულების გამოკვლევა საქართველოში“.

საერთაშორისო ხელშეკრულებებს და სახელმწიფო კანონებს მაშინ აქვს ძალა თუ ის სრულდება, წინააღმდეგ შემთხვევაში ფარატინა ქაღალდად რჩება. სწორედ ეს იყო საფუძველი ჩვენ მიერ ჩატარებული გამოკვლევისა, შეგვესწავლა და გვენახა მუშაობს თუ არა საქართველოში ქალთა უფლებების დაცვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები.

აქვე ხაზს ვუსვამთ ჩვენს მიდგომას, რომ თუ გადავხედავთ საერთაშორისო დოკუმენტების, რეზოლუციებისა და სახელმწიფო კანონების აღსრულების ისტორიას, ის სხვა არაფერია თუ არა ცივილიზებული დემოკრატიული სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბების ინსტრუმენტი.

მართალია, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია გამორიცხავს ნებისმიერ დისკრიმინაციას და აცხადებს, რომ ყველა ადამიანი იბადება თავისუფალი, თანასწორი ღირსებითა და უფლებებით, ის უნდა ფლობდეს დეკლარაციით გამოცხადებულ ყველა უფლებასა და თავისუფლებას, ნებისმიერი, მათ შორის, სქესის ნიშნით განსხვავების მიუხედავად¹...

თუ ჩვენ არ გვექნება ნება და სურვილი ვიყოთ დაცული და არ დავარღვიოთ სხვისი უფლებები, მაშინ არც ერთ დოკუმენტს, როგორი დიდი და წარმომადგენლობითი მონაწილეობითაც არ უნდა იყოს ის შექმნილი, აღსრულება, ჩვენი უფლებების დაცვა არ უწერია.

რა მოხდა და კიდევ რა არის გასაკეთებელი „კონვენციის ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის აღსრულებისათვის საქართველოში?“

იმედი გვაქვს, რომ ჩვენს მიერ შესრულებული გამოკვლევა საშუალებას მოგვცემს მკაფიოდ დავინახოთ რა წარმატებები და ხარვეზებია საქართველოში კონვენციის ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ და რა უნდა გაკეთდეს ამ მიმართულებით.

¹ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია.

ქართული კანონმდებლობის მიმღებლები
სამინისტრო ხალხურალებრივი
მინისტრი

თავი პირველი

ექსპერტი
საერთაშორისო სამართლის იურისტი გიგა პაიჭაძე

შესავალი

ტერმინი „გენდერი“ აღნიშნავს სოციალურ როლს ან სქესის სოციალურ თვისებებს. ანუ ყველაფერს, რაც მოცემულ კულტურაში კონკრეტული სქესისათვის ტიპურად მიიჩნევა (ტანსაცმელი, პროფესია ან სხვა). გენდერი არ მიუთითებს ცალსახად ან მხოლოდ ბიოლოგიურ სქესზე.

„გენდერი“ აღნიშნავს, ასევე, სქესობრივ იდენტიფიკაციას – ადამიანთა უმეტესობისათვის ბიოლოგიური, სოციალური და გენდერული იდენტურობა თანმხვედრია, მათ გააჩნიათ კონკრეტული სქესის ნიშნები, იქცევიან ამ სქესის მიმართ წაყენებული მოთხოვნების შესაბამისად და საკუთარ თავს ამ სქესს მიაკუთვნებენ.

გენდერული კვლევების საგანია სოციალური და კულტურული გარემოებების, მათზე დამოკიდებული სქესის, ასევე, შესაბამისი სოციო-კულტურული კონსტრუქციის შესწავლა.

განსაკუთრებული ინტერესი გენდერულ კვლევებში ეთმობა ბიოლოგიურ და სოციალურ სქესს შორის დამოკიდებულებას. სოციალური სქესი პირველ რიგში არის ადამიანის მიკუთვნება ტიპურად კაცური ან ტიპურად ქალური სქესისთვის. ანუ გენდერი უპირველეს ყოვლისა აღწერს იმ გზას და საშუალებას, რომლის მეშვეობითაც ქალები და კაცები მიეკუთვნებიან თავიანთ როლებს საზოგადოებაში და როგორ აფასებენ ისინი ამ როლს. მაგალითად, ქალთა დიდ ჯგუფს შეუძლია ჩამოაყალიბოს თავისი საკუთარი (საზოგადოებრივი) გენდერული ჯგუფი, რომელიც ერთი მხრივ მათ ბიოლოგიურ სქესზე იქნება დამოკიდებული, მეორე მხრივ კი საზოგადოების გარკვეულ ფენად ჩამოაყალიბდება.

ასეთი გზით კონსტრუირებული სოციალური სქესის მნიშვნელობა სხვადასხვანაირად ფასდება. სქესი და განსაკუთრებით მისი შეფასება დამოკიდებულია საზოგადოებაში არსებულ, ძალაუფლების მქონე სტრუქტურებზე. ასე მა-

გალითად, მატრიარქალური საზოგადოებაში გენდერული პრობლემატიკა განსხვავდება პატრიარქალური საზოგადოების გენდერული პრობლემატიკისაგან, ვინაიდან „კაცური“ ან „ქალური“ როლები და ტერმინოლოგია სხვადასხვანაირად გაიგება და შეფასდება. აქედან გამომდინარეობს საზოგადოებრივი მოთხოვნები ან მოლოდინები ამ როლების მიმართ.

დღეს საქართველო განვითარების ისეთ ეტაპზე დგას, როდესაც დეკლარირებულია ძირებული რეფორმების გატარების აუცილებლობა და ზოგიერთ სფეროში ეს რეფორმები წარმატებით მიმდინარეობს კიდეც. უახლოეს მიზნად დასახულია სტაბილური ეკონომიკის ჩამოყალიბება და განვითარებული დემოკრატის მიღწევა. თუმცა, ბოლო წლების განმავლობაში მრავალმა ფაქტორმა შეზღუდა და უარყოფითი გავლენაც კი იქონია მიმდინარე პროცესებზე. პირველ ადგილზე დგას მოუწესრიგებელი კონფლიქტები და 2008 წლის ომი რუსეთთან. ეს ფაქტორები თანაბარ უარყოფით გავლენას ახდენენ როგორც ქალებზე, ასევე კაცებზე. ყველაზე მნიშვნელოვანი გარემოებები კი ეკონომიკური სიდუხჭირე და იძულებით გადაადგილებულ პირთა დიდი რაოდენობაა. გარდა ზემოთ აღნიშნულისა, გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ ქართულ საზოგადოებაში მკაცრადაა ჩამოყალიბებული გენდერული როლები და ქალებს ხშირად უჭირთ, მიაღწიონ დასაქმებას, აღიარებას და წარმატებას ისეთ სფეროებში, რომლებიც ტიპურად „კაცურად“ ითვლება.

რეფორმების ნაწილი, რა თქმა უნდა, ყურადღებას უთმობს ამ საკითხს და ზოგადად, ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესებას ისახავს მიზნად. თუმცა, მხოლოდ ქალთა განვითარება და მხარდაჭერა არ უნდა იყოს გენდერული პრობლემატიკის კვლევების მთავარი პრიორიტეტი – ის უფრო ფართოდ უნდა იქნეს გაგებული და ასევე უნდა მოიცავდეს გენდერულ თანასწორობას, ანუ თანასწორობას ბიოლოგიურ სქესებს შორის. გენდერული თანასწორობისათვის გადადგმული ნაბიჯების მიმართ, ხშირად, გამოიიქმებოდა კრიტიკა, რომ მათ მხოლოდ დეკლარაციული ხასიათი გააჩნდათ და ბარიერების გადალახვისათვის რეალურ მოქმედებებს არ ითვალისწინებდნენ. 2010 წლის მარტში ძალაში შევიდა

კანონი „გენდერული თანასწორობის შესახებ“, რომელმაც გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო სამოქმედო გეგმასთან ერთად უნდა უზრუნველყოს გენდერული თანასწორობისათვის საჭირო, უფრო უფრო უფრო ინსტრუმენტების შემუშავება და დისკრიმინაციული კანონმდებლობის გადახედვა; ასევე მსგავსი ნაბიჯების სავალდებულო ხასიათის შემოღება და მონიტორინგის სისტემის შექმნა.

საქართველოში ქალებისა და კაცების როლებსა და სტატუსს შორის მნიშვნელოვანი სხვაობა არსებობს, რაც გამოწვეულია პატრიარქალური კულტურითა და ტრადიციებით. ქალებს ჩვეულებრივ შეუძლიათ უმაღლესი განათლების მიღება, ისინი წარმოდგენილნი არიან როგორც მცირე ბიზნესში, ასევე, თვითდასაქმებულთა რიგებში, აქტიურობენ სამოქალაქო საზოგადოების ცხოვრებაშიც, მაგრამ ამ ყველაფრის მიუხედავად, საზოგადოებაში კვლავ შემორჩენილია ქალებისათვის, ტრადიციულად, მიკუთვნებული როლები – საოჯახო მეურნეობა და შვილების აღზრდა. ეს დიდ წინააღმდეგობას წარმოადგენს ქალებისათვის. გენდერული თანასწორობის ფორმალური აღიარების მიუხედავად, მათ კვლავ უჭირთ საზოგადოებაში ისეთი ადგილების დაკავება, როგორიცაა გადაწყვეტილების მიმღები და სხვა მნიშვნელოვანი პასუხისმგებლობის მქონე როლები საჯარო სფეროში. ეს სურათი განსაკუთრებით მძიმეა რეგიონებში – სადაც დაბალშემოსავლიან სამუშაოს და ოჯახის გაძლოლის სირთულეებს თან ერთვის სოციალური დაუცველობა.

ქალები პოლიტიკაშიც არ არიან წარმოდგენილნი საკმარისი რაოდენობით – არც ცენტრალურ, არც რეგიონალურ დონეზე. ასეთ დისბალანსს შედეგად აქვს ის, რომ უფრო და უფრო რთულია სქესთა თანასწორობისათვის საჭირო საკითხების ლობირება. ეს ფაქტორი ასევე უარყოფითად შეიძლება შეფასდეს უბრალო დემოკრატიის პრინციპების გათვალიწინებით – მოსახლეობის ნახევარი სათანადოდ წარმოდგენილი არ არის სელისუფლებაში. ზოგადად, პოლიტიკა-სა და შრომით ურთიერთობებში ქალებს უფრო ხშირად ვხვდებით დამხმარე პოზიციებზე, ვიდრე ხელმძღვანელ თანამდებობებზე. ქალები უფრო აქტიურად ჩანან და არიან ჩართულნი სამოქა-

ლაქო საზოგადოების ცხოვრებაში, სადაც ისინი, სხვა მიზნებთან ერთად, გენდერული თანასწორობისათვის საჭირო ინტერესების გატარებას ცდილობენ.

გენდერული როლების აღქმას, ასევე, დიდი გავლენა აქვს განათლებასა და დასაქმების საკითხებზე, როგორც ქალების, ასევე, კაცებისათვის. ზოგიერთ სფეროში ქალები უფრო დომინანტურნი არიან – მაგალითად, განათლების სფეროში, ჯანდაცვაში ან სოციალურ დაცვაში; ზოგიერში კი პირიქით – კაცები: მშენებლობის, ტექნოლოგიების, ენერგეტიკის სფეროებში. გარდამავალ პერიოდში, როდესაც ქვეყანაში უმუშევრობის რიცხვმა მოიმატა და მამაკაცების მიერ დომინირებული დარგები ეკონომიკურად წამგებიანად იქცნენ, ბევრმა მამაკაცმა დაკარგა სამუშაო და სწორედ „კაცური“ და „ქალური“ საქმის ტრადიციული გაების გამო ბევრ მათგანს გაუჭირდა, დასაქმების ახალი ადგილის პოვნა – მიზეზი ზოგიერთი სამუშაო „დაბალი სტატუსიც“ იყო. ამის საპირისპიროდ, ქალები უფრო მოქნილნი აღმოჩნდნენ და მათთვის სოციალურად უფრო ადვილიც კი იყო ნებისმიერი სახის სამუშაოსათვის მოეკიდათ ხელი თუ მათ ეს საქმე ოჯახის შენახვაში დაეხმარებოდა. საშუალო რიცხვები რომ შევადაროთ, მაიც ჩანს, რომ ქალებს კაცებთან შედარებით უფრო ნაკლები შემოსავალი აქვთ ორი მიზეზის გამო: ჰორიზონტალური სეგრეგაცია (ქალები დასაქმებულნი არიან ეკონომიკის ნაკლებად მომგებიან სფეროებში) და ვერტიკალური სეგრეგაცია (ქალებს ნაკლებად ანაზღაურებადი პოზიციები უკავიათ სფეროებში, სადაც კაცებს უკეთესი შემოსავალი აქვთ).

ჯანრმრთელობის დაცვის სფეროშიც გზვდებით განსხვავებებს ქალებსა და კაცებს შორის: ქალებს, განსაკუთრებით კი უმცირესობათა წარმომადგენლებს, ესაჭიროებათ თანაბრად ხელმისაწვდომი სამედიცინო უზრუნველყოფა, როგორც ორსულობის, მშობიარობის, ოჯახის დაგეგმვის, ასევე, კიბოს პრევენციის თვალსაზრისით.

კრიტიკული საკითხია ასევე ძალადობა ქალთა მიმართ, კერძოდ კი ძალადობა ოჯახში. საქართველოს ხელისუფლებამ გადადგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები იმისკენ, რომ ოჯახში ძალადობაზე რეაგირებისათვის სამართლებრივი

ინსტრუმენტები შეემუშავებინა, რაც ძალადობის მსხვერპლს თავდაცვის რამდენიმე საშუალებას სთავაზობს. თუმცა, ტრადიციული მიდგომა საკითხისადმი და გარკვეულწილად სირცხვილის ელემენტიც ბევრ ქალს კვლავაც ხელს უშლის გამოიყენოს თავდაცვის ეს მექანიზმები. აუცილებელია, რომ მოსახლეობის ცოდნა ამ კუთხით ამაღლდეს.

შემდგომი მნიშვნელოვანი პრობლემა არის მოწყვლადი ჯგუფების ინტერესების დაცვა, კერძოდ კი, იძულებით გადაადგილებულ პირთა საკითხი. იძულებით გადაადგილებული ქალები დიდი სტრესის ქვეშ მოყვნენ როგორც კონფლიქტის დროს, ასევე შემდგომ პერიოდში; აქედან გამომდინარე, მათ ესაჭიროებათ განსაკუთრებული მიდგომა – როგორც ჯანდაცვისა და სოციალურ საკითხებში, ასევე დასაქმების მხარდაჭერაში და სხვა.

უკანასკნელი კვლევების მიხედვით, ქალები შეადგენენ მსოფლიო მოსახლეობის ნახევარზე მეტს, ისინი უკიდურესად მწირად არიან წარმოდგენილნი არჩევით ორგანოებში, სახელმწიფო ორგანოებში გადაწყვეტილების მიმღებთა შორის და კერძო ბიზნესშიც კი. ქალები შეადგენენ ღარიბი მოსახლეობის უმრავლესობას და მათ უჭირთ საკუთარი ინტერესების დაცვა დღევანდელ სამყაროში, სადაც მამაკაცები დომინირებენ, სადაც ნათლად არის გამოკვეთილი საზოგადოების მასკულინური ხასიათი.

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრიდან გენდერული თანასწორობის საკითხი აქტუალური გახდა. განვითარებულ ქვეყნებში ამ საკითხს უფრო და უფრო მეტი მნიშვნელობა ენიჭება და გენდერული ბალანსის მისაღწევად. შესაბამისი ინსტიტუციონალური ცვლილებებიც ტარდება. განვითარების დახმარების აქცენტებიც შესაბამისად შეიცვალა: მატერიალურ-ტექნიკურ, ფინანსურ, ექსპერტულ და სხვა დახმარებასთან ერთად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება, ასევე, დახმარებას გენდერული თემატიკის სენსიბილიზირებაში.

ამგვარი მიდგომის მიზანი იყო პრაქტიკული მექანიზმების შემუშავება ქალების გასაძლიერებლად და მათი ეკონომიკური და სოციალური სტატუსის გასაუმჯობესებლად. გენდერული თანასწორობა ადამიანის ძირითადი უფლებაა, იგი

ქალისა და მამაკაცის განვითარებისა და კეთილდღეობის ძირითადი მახასიათებელია. როგორც 1994 წელს ჩატარებული გაეროს საერთაშორისო მოსახლეობისა და განვითარების კონფერენციის სამოქმედო გეგმის რეზიუმეშია აღნიშნული, „ქალის გაძლიერება და მისი სტატუსის გაუმჯობესება თავისთვად მნიშვნელოვანი მიზანია და ძირითადი ფაქტორია მდგრადი განვითარების მისაღწევად.“

ქალის წინააღმდეგ დისკრიმინაციის აღმოსაფხვრელად გადამჭრელი ნაბიჯები გადაიდგა 1979 წელს, როდესაც მიღებული იქნა „კონვენცია ქალის წინააღმდეგ ყველა ფორმის დისკრიმინაციის აღმოფხვრის თაობაზე“ (CEDAW). 2011 წლისათვის ამ დოკუმენტზე 187 ქვეყანას აქვს სელი მოწერილი.

გასული საუკუნის ოთხმოცდაათიან წლებში აღინიშნა საერთაშორისო ორგანიზაციების, მათ შორის გაეროს, განვითარების პროგრამის პოლიტიკის იმ სტრატეგიების, რომლებიც მეტწილად ქალის მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრაზე იყო ორიენტირებული, ისეთი სტრატეგიების შეცვლით, რომლებიც უფრო მეტ ყურადღებას ქალისა და მამაკაცის განსხვავებულ მოთხოვნებზე ამახვილებდნენ; ეს სტრატეგიები გაერთიანდა „გენდერული საკითხების გათვალისწინების, ე.წ. გენდერული მეინსტრიმინგის“ სახელით. მამაკაცისა და ქალის მოთხოვნების დაგმაყოფილება მხოლოდ სამართლიანობის საკითხი არ არის, მრავალრიცხოვანი და რთული კავშირების გამო შეუძლებელია მხოლოდ ერთი სქესის პრობლემების იზოლირებულად მოგვარება.

გენდერული პერსპექტივის გათვალისწინება (მეინსტრიმინგი) წარმოადგენს იმის შეფასების პროცესს, თუ რა შედეგი მოაქვს ქალისა და მამაკაცის ცხოვრებაში ნებისმიერი სახის დაგეგმილ ქმედებას – საკანონმდებლოს, პოლიტიკურსა თუ პროგრამულს, ნებისმიერ სფეროში და ყველა დონეზე. ეს სტრატეგია მიზნად ისახავს ქალის და ასევე, მამაკაცის საზრუნავი და გამოცდილება გახდეს ყველა სახის პოლიტიკის და პროგრამის დაგეგმვის, განხორციელების, მონიტორინგისა და შეფასების განუყოფელი ნაწილი ყველა სფეროში – პოლიტიკურში, ეკონომიკურსა თუ საზოგადოებრივში ისე, რომ ქალმა და მა-

მაკაცმა თანაბარი მოგება ნახონ და უთანასწორობა არ დამკვიდრდეს. თანასწორობის მიღწევა გენდერული მეინსტრიმინგის საბოლოო მიზანს წარმოადგენს.

აქედან გამომდინარე, გენდერული მეინსტრიმინგი მიზნად ისახავს გენდერული თანასწორობის მიღწევას, მაგრამ ამას ახორციელებს მასშტაბის გაფართოების, მამაკაცების ჩართვის ხარჯზე და აგრეთვე იმით, რომ გენდერულ პერსპექტივას ყველა კანონს და სოციალურ სტან-

დარტს, ნებისმიერი პოლიტიკის ჩამოყალიბებას, კვლევას, დაგეგმვას, პროპაგანდირებას, განვითარებასა და მონიტორინგს მიუსადაგებს. გარდა იმისა, რომ ეს მიღვომა უფრო სამართლიანია, მას შეუძლია მეტი დამცველი მოიზიდოს და უფრო ქმედითი გახდეს მსოფლიოს მოსახლეობის უმრავლესობისათვის კეთილდღეობის მოპოვების თვალსაზრისით. ვინაიდან ქალებს დაბრკოლება ცხოვრების ბევრ სფეროში ხვდებათ, გენდერულ მეინსტრიმინგს შეემატა ქალის თვისუფლებამოსილების გამაძლიერებელი სტრატეგია.

კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ და გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო კონცეფცია.

ამ ორი დოკუმენტით განსაზღვრულია გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები. გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის სამოქმედო გეგმა კი ითვალისწინებს ამ ღონისძიებების გატარებას. კანონიც და კონცეფციაც ეფუძნება იმ ძირითად საერთაშორისო აქტებსა და დოკუმენტებს, რომლებსაც მიუერთდა საქართველო.

მიუხედავად იმისა, რომ კონცეფციასა და კანონს შორის დიდი განსხვავებაა – კონცეფცია სასურველი ტენდენციაა, კანონი კი – ვალდებულება. კონცეფციას აღსრულების მექანიზმი არ ახლავს თან, კანონი კი მისი აღსრულების ყველა დეტალის გათვალისწინების თანახმად ფასდება; ამ ორ დოკუმენტს აერთიანებს ის პრინციპები, რომლებიც სქესობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის პრევენციასა და აღმოფხვრას ემსახურება, ასევე, ითვალისწინებს გენდერული თანასწორობის დანერგვას ცხოვრების ყველა სფეროში. ეს კანონი აღგენს ქალისა და მამაკაცის კონსტიტუციით განსაზღვრულ თანასწორი უფლებების, თავისუფლებებისა და შესაძლებლობების უზრუნველყოფის ძირითადი მიმართულებებსა და გარანტიებს, განსაზღვრავს მათი განხორცილების მექანიზმებს საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში. წინამდებარე კანონისა და კონცეფციის დიდი მიღწევაა ის, რომ შეიქმნა პარლამენტის თავმჯდომარესთან არსებული გენდერული თანასწორობის საკონსულტაციო საბჭო, რომელიც უფრო ეფექტურად უწევს ზედამხედველობას დაგეგმილი ღონისძიებების შესრულებას.

კანონი სახელმწიფო პენსიების შესახებ

2005 წელს მიღებული კანონით ქალისა და კაცის საპენსიო ასაკი განისაზღვრება 65 წლით, თუმცა ქალებს აქვთ შესაძლებლობა, 60 წლის ასაკშიც გავიდნენ პენსიაზე. ამ კანონის გაუმჯობესება შესაძლებელია, არა მხოლოდ გენდერული თვალსაზრისით, არამედ, ზოგადად, საქართველოს მოსახლეობის სოციალური მდგომარეობის გათვალისწინებითაც – დაქირავებულ პირს უნდა ქონდეს საშუალება, შესაძლებლობის

1. პანორამული გენდერული განათლების შიდასახელმწიფოებრივი საკანონმდებლო აქტები

1.1. საქართველოს შიდასახელმწიფოებრივი საკანონმდებლო აქტები

ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებული უფლებები და თავისუფლებები საქართველოს კონსტიტუციის მე-14 მუხლითაა გარანტირებული:

„ყველა ადამიანი დაბადებით თავისუფალია და კანონის წინაშე თანასწორია განურჩევლად რასისა, კანის ფერისა, ენისა, სქესისა, რელიგიისა, პოლიტიკური და სხვა შეზედულებებისა, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილებისა, წარმომოქმედისა, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობისა, საცხოვრებელი ადგილისა“.

კანონმდებლობაში არ არსებობს რაიმე თანამდებობრივი შეზღუდვა, რომლის მიხედვითაც შესაძლებელია, რომ ქალები მამაკაცებთან შედარებით არათანაბარ პირობებში მოხვდნენ. თუმცა მხოლოდ ის ფაქტი, რომ შეზღუდვა არ არსებობს, არაა საკმარისი იმისათვის, რომ არსებობდეს გარანტია ამ თანასწორობის უზრუნველსაყოფად. მსოფლიოს სხვა ქვეყნების გამოცდილება ცხადყოფს, რომ საჭიროა არსებობდეს გარკვეული ნორმები ან დამატებითი საკანონმდებლო აქტები, რომლებიც ამ გარანტიებს უზრუნველყოფენ.

ქართული კანონმდებლობა ზოგადად არ ამახვილებს ყურადღებას გენდერულ პრობლემატიკაზე. პრაქტიკაში კი აუცილებელია, რომ არსებობდეს გენდერული ბალანსის დამცავი მექანიზმები, საკანონმდებლო ცვლილებები, რადგან სხვადასხვა სტატისტიკა ცხადყოფს, რომ ქალთა წარმომადგენლობა როგორც მნიშვნელოვან პოლიტიკურ თანამდებობებზე, ასევე, კერძო სექტორში მაღალ ან წამყვან თანამდებობებზე საკმაოდ დაბალია.

გენდერის საკითხებს ეხება შემდეგი კანონები:

შემთხვევაში, უფრო დიდხანს იმუშაოს, ვიდრე ეს დღეს კანონითაა დადგენილი. კერძო ბიზნესის შემთხვევაში საპენსიო ასაკის არჩევის თავისუფლება თვით დამქირავებელსა და დაქირავებულს უნდა ქონდეთ.

კანონი ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ

ტრეფიკინგი სისხლის სამართლის დანაშაულად აღიარებულ იქნა 2001 წელს, თუმცა 2006 წლამდე ტრეფიკინგის მსხვერპლთა დაცვის ან რეაბილიტაციისათვის, ასევე, ტრეფიკინგის პრევენციისათვის სპეციალიზებული კანონი და ეფექტური ინსტუმენტები არ არსებობდა. ამ კანონის მიღების შემდეგ შესაბამისი ცვლილებები შევიდა სისხლის სამართლისა და სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსებში. პირველ რიგში, ესაა მუხლები, რომელთა შესაბამისად ტრეფიკინგი კლასიფიცირდება როგორც სისხლის სამართლის დანაშაული – სსკ მუხლები 1431, 1432 და 1433. შესაბამისი ცვლილებები შევიდა ასევე ისეთ მუხლებში, რომელთა მიხედვით ტრეფიკინგის მსხვერპლი უნებლივ დამნაშავე შეიძლება გახდეს – ესაა საზღვის უკანონო გადაკვეთა, ოკუპირებული ტერიტორიების რეჟიმის დარღვევა, ჩვენების მიცემაზე უარის თქმა, დანაშაულის დაფარვა და სხვა. უნდა აღნიშნოს, რომ ტრეფიკინგის მსხვერპლი ასეთ შემთხვევებში დაცულია და მის მიერ ჩამოთვლილი დანაშაულებს ჩადენა არ ითვლება სამართალდარღვევად, ვინაიდან ის იძულების ქვეშ იმყოფებოდა.

გარდა იმისა, რომ მსგავსი ცვლილებები შევიდა ასევე სხვა კანონებშიც, ქართულ საკანონმდებლო სივრცეს ერთი სიახლე დაემატა: პრეზიდენტის მიერ დამტკიცებული იქნა ეროვნული სამოქმედო გეგმა, რომელიც შეიცავს ყველა საჭირო ღონისძიებას. პასუხისმგებელ ორგანოებს და ასევე საკვანძო თარიღებს, რაც კანონის იმპლემენტაციას შეუწყობს ხელს.

შრომის კოდექსი

2006 წლის მაისამდე საქართველოში ძალაში იყო 1973 წელს მიღებული და მრავალჯერ შესწორებული შრომის კოდექსი. ახალი კოდექსის მიზანი იყო, ლიბერალური ცვლილებების შემოღება, რაც დამქირავებელსა და დაქირავებულ პირს, შრომითი ხელშეკრულების თითქმის ყვე-

ლა პირობაზე თავისუფლად მოლაპარაკების საშუალებას მისცემდა

მიუხედავად იმისა, რომ კოდექსში, ასევე, გათვალისწინებულია მინიმალური პირობები, რასაც უნდა ეფუძნებოდეს ხელშეკრულება, ფართო საზოგადოება, მაინც, აკრიტიკებს ახალ კოდექსს, რის არგუმენტადაც ხშირად მოყვანილია ის გარემოება, რომ დამქირავებელს რიგ შემთხვევებში ზედმეტი თავისუფლება ეძლევა – მაგალითად, თანამშრომლის უპირობო დათხოვნა და ა.შ. ის გარემოება, რომ სახელშეკრულებო ურთიერთობები არასაკამარისად არის მოწესრიგებული, გენდერული თვალსაზრისითაც დიდი ნაკლია კანონში – ორსულობა და ფეხმძიმობა და ასევე შშობიარობის შემდგომი პერიოდში ქალებს (და მათ უფლებებს) განსაკუთრებული დაცვა ესაჭიროებათ, რის კონკრეტულ მაგალითს შრომის კოდექსი არ იძლევა.

გარდა ამისა, საკმაოდ წარუმატებელ ნაბიჯად შეიძლება ჩაითვალოს ანაზღაურებადი და აუნაზღაურებელი, ასევე დამატებითი შვებულების საკითხის ისეთი ვიწრო და მოუქნელი რეგულირება, როგორიც ეს დღეს შრომის კოდექსშია: 27-30 მუხლები მკარისად ადგენს ანაზღაურებადი დღეების რაოდენობას, როდესაც უკეთეს შემთხვევაში, ასეთი დღეების მინიმალური რაოდენობა უნდა იყოს აღნიშნული და მეტი თავისუფლება უნდა ეძლეოდეს სახელშეკრულებო ურთიერთობების მონაწილეებს, თვითონ განსაზღვრონ დამატებითი ანაზღაურებადი დღეების რაოდენობა.

კანონი ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ

ეს კანონიც 2006 წელს შევიდა ძალაში და სწორედ მან დაამკვირდა ახალი ტერმინი „ოჯახში ძალადობა“ ქართულ რეალობაში. მან ასევე შემოიღო ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვის მექანიზმები – თავშესაფრები და სარეაბილიტაციო ცენტრები და სხვა. ამ კანონის მიღების წინაპირობა ისაა, რომ სახელმწიფო მჭიდროდ თანამშრომლობს საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან ოჯახში ძალადობის პრევენციის საკითხებზე. კანონის შესაბამისი სამოქმედო გეგმის განხორციელებას ზედამხედ-

ველობს უწყებათაშორისი საბჭო, რომლის შემადგენლობაში შესული არიან აღმასრულებელი ხელისუფლების, საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები, ასევე დამოუკიდებელი ექსპერტები. საბჭოს მიერ მომზადდა საკანონმდებლო ცვლილებების პაკეტი, რომელიც 2009 წელს მიღებულ იქნა პარლამენტის მიერ. აღნიშნული კანონი ითვალისწინებს როგორც ოჯახში ძალადობის პრევენციის მექანიზმებს (მეორე თავი), ასევე ძალადობის აღკვეთის მექანიზმებს, სისხლის, სამოქალაო და ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი ინსტრუმენტების ჩათვლით (მესამე თავი). კანონში გათვალისწინებულია არასწულწლოვანთა დაცვის სპეციფიკური საკითხებიც, ასევე ძალადობის მსხვერპლთა სოციალური და შრომითი გარანტიები.

1.2. საერთაშორისო აქტები

საერთაშორისო დონეზე მრავალი აქტი და დოკუმენტი არსებობს, რომლებიც გენდერულ საკითხებს არეგულირებენ – ესაა როგორც საერთაშორისო, ასევე რეგიონალური დოკუმენტები. ზოგიერთ მათგანს საქართველოც მიუერთდა:

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია – მიღებული და გამოცხადებულია გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ, ორგანიზაციის ყველა წევრი სახელმწიფოსათვის, 1948 წლის 10 დეკემბერს. საქართველო გაეროს წევრის 1992 წლის 31 ივლისიდან. ეს საერთაშორისო დოკუმენტი საბაზისოა ადამიანის უფლებების დარგში, როგორც საერთაშორისო, ასევე, შიდა-სახელმწიფოებრივ დონეზეც.

საქართველოს კონსტიტუცია მთლიანად აღიარებს დეკლარაციის და ადამიანის უფლებათა სხვა საყოველთაო და ზოგად პრინციპებს. საქართველოს პარლამენტმა დეკლარაციის რატიფიცირება მოახდინა 1992 წლის 15 სექტემბერს.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია – „ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპის კონვენცია“ მიღებულია ევროპის საბჭოს მიერ, 1950 წელს და მიმართულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვისა და გაძლიერებისაკენ.

იგი ევროსაბჭოს უმთავრეს და უმნიშვნელოვანეს დოკუმენტად მიიჩნევა ადამიანის უფლებათა სფეროში. საქართველო ამ ორგანიზაციის წევრია 1999 წლის 27 აპრილიდან. კონვენციის საფუძველზე შექმნილი ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, დოკუმენტის მე-11 ოქმის შესაბამისად, უფლებამოსილი აადამიანთა უფლებების დარღვევის შემთხვევაში უზრუნველყოს ევროსასამართლოში პირდაპირი მიმართვა. ევროპული სასამართლო უპრეცედენტოდ ამარტივებს მოქალაქეთა მიერ მათი უფლებების პირდაპირი გზით დაცვის შესაძლებლობას და თუკი სხვა სტრუქტურების ფუნქციონირებისას მთავარი აქტიორი წევრი სახელმწიფოა, ამ შემთხვევაში, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ბიუროკრატიის მაქსიმალური შემცირების ფონზე, გამარტივებული წესით განიხილავს ცალკეული მოქალაქეების მიერ შეტანილ სარჩელს. ამასთან, ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ ევროპული სასამართლო ადეკვატურად და წარმატებით აპელირებს კონვენციის მე-6 და მე-8 მუხლებით უზრუნველყოფილი ადამიანის პირადი ცხოვრების ხელშეუვალობის უფლების დაცვას.

საქართველოს პარლამენტმა კონვენციის რატიფიცირება მოახდინა 1999 წლის 12 მაისს; დოკუმენტის პირველი, მე-4, მე-6 (სიკვდილით დასჯის წინააღმდეგ) და მე-7 (მეუღლეთა შორის თანასწორობის შესახებ) ოქმებიც ასევე რატიფიცირებულია საქართველოს საკანონმდებლო ორგანოს მიერ 2000-2001 წლებში. ძალზე მნიშვნელოვანი ფაქტი გახლავთ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-12 დამატებითი ოქმის რატიფიცირება საქართველოს მხრიდან, 2001 წლის 30 მარტს – ეს ოქმი დისკრიმინაციას ეხება და კრძალავს მას ნებისმიერ საფუძველზე, თუმცა საფუძლების ჩამონათვალი არ არსებობს.

სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტი – გაეროს აღნიშნული დოკუმენტი ეფუძნება „ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციას“ და მიმართულია ადამიანის უფლებათა განმტკიცებისა და დაცვისაკენ, მაგალითად, წამებისა და არაადამიანური მოპყრობის, პენიტენციიალური სისტემის გაკონტროლების, სხვადასხვა სახისა და მათ შორის, გენდერული დისკრიმინაციის წინააღმდეგ. იგი

შემუშავდა 1966 წელს, ხოლო ძალაში შევიდა 1976 წლის 23 მარტს. საქართველოს პარლამენტმა საერთაშორისო პაქტის რატიფიცირება 1994 წლის 25 იანვარს მოახდინა.

სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის ფაკულტატური I და II ოქმები – I ოქმი ეხება მექანიზმებს, რომელთა გამოყენებითაც მოქალაქეებს შეუძლიათ წევრ – სახელმწიფოთა წინააღმდეგ სარჩელის აღვრა; II – დაკავშირებულია სიკვდილით დასჯის გაუქმებასთან. საქართველოს პარლამენტის მიერ რატიფიცირებულია 1994 წლის 25 იანვარს და 1999 წლის 2 მარტს.

ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების საერთაშორისო პაქტი – ეს მრავალმხრივი ხელშეკრულება მიღებულია გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ 1966 წლის 16 დეკემბერს, ხოლო ძალაში შესულია 1976 წლის 3 იანვარს. ის მიმართულია ადამიანთა სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული უფლებების, მათ შორის შრომითი, ჯანდაცვის და სხვა უფლებების უზრუნველყოფისაკენ. დოკუმენტი მოქალაქეთა ეკონომიკური კეთილდღეობის ხელშეწყობაზეა ორიენტირებული. იგი, „ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციასა“ და „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტთან“ ერთად წარმოადგენს ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო კანონმდებლობას. აღნიშნული პაქტი საქართველოს პარლამენტის მიერ რატიფიცირებულია 1994 წლის 25 იანვარს.

კონვენცია წამებისა და სხვა სასტიკი, არაადამიანური ან ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან სასჯელის წინააღმდეგ – მიღებულია გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ, 1984 წლის 10 დეკემბერს, ძალაში შესულია 1987 წლის 26 ივნისს. საქართველოს პარლამენტის მიერ დოკუმენტი რატიფიცირებულია 1994 წლის 22 დეკემბერს.

წამებისა და სხვა სასტიკი, არაადამიანური ან ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან სასჯელის წინააღმდეგ კონვენციის ფაკულტატური ოქმი – მიღებულია 2002 წლის 18 დეკემბერს, ძალაშია 2006 წლის 22 ივნისიდან. დოკუმენტი ეხება საერთაშორისო და სახელმწიფოებრივი სტრუქტურების წარმომადგენელთათვის თავისუფალი

ვიზიტის და მათ მიერ მონიტორინგის განხორციელების უფლების უზრუნველყოფას წამების ან სხვა სასტიკი მოპყრობის შემთხვევებზე იმ პირებისადმი, რომელთაც აღკვეთილი და/ან შეზღუდული აქვთ თავისუფლება. საქართველო ოქმის შეუერთდა 2005 წლის 8 ივლისს.

ევროპული კონვენცია წამებისა და არაადამიანური ან ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან სასჯელის პრევენციისათვის – მიღებულია ევროსაბჭოს წევრ-სახელმწიფოთა მიერ, 1987 წლის 26 ნოემბერს. თავისი ორი ფაკულტატური ოქმით ის ძალაში შევიდა 2002 წლის 1 მარტს და „ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის“ შემდეგ ევროსაბჭოს ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან დოკუმენტს წარმოადგენს. საქართველოს პარლამენტმა დოკუმენტის რატიფიცირება და ოქმებთან შეერთება მოახდინა 2000 წლის 3 მაისს.

შრომისა და დასაქმების სფეროში დისკრიმინაციის შესახებ საერთაშორისო კონვენცია – მიღებულია შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ 1958 წლის 4 ივნისს; რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ, 1995 წლის 4 მაისს. კონვენციასთან შესაბამისობაშია როგორც საქართველოს უმაღლესი კანონი – კონსტიტუცია, ასევე საქართველოს შრომის კოდექსის 2 III¹, რომელიც კრძალავს ნებისმიერი სახის დისკრიმინაციას ნებისმიერი მიზანით; ამასთან 2 IV და 2 V აღწერილია, თუ რა ქმედება ჩაითვლება ან არ ჩაითვლება დისკრიმინაციად.

სისხლის სამართლის საქმეებზე ურთიერთდახმარების შესახებ ევროპული კონვენცია – მიღებულია ევროპის საბჭოს მიერ 1959 წლის 20 აპრილს, რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ 1999 წლის 23 ივნისს.

კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ – მიღებულია გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ, 1979 წელს. ამ დოკუმენტს განიხილავენ, როგორც ქალთა უფლებების საერთაშორისო კანონმდებლობის უმნიშვნელოვანეს ფუნდამენტურ დოკუმენტს. ძალაშია 1981 წლის 3 სექტემბრიდან.

¹ მეორე მუხლის მესამე ნაწილი.

კონვენცია ეფუძნება მამაკაცთა და ქალთა შორის თანასწორობის უნივერსალურ პრინციპებს და კრძალავს ნებისმიერი ტიპის განსხვავებასა და პირდაპირ თუ არაპირდაპირ დისკრიმინაციას სქესობრივი ნიშნით. კონვენციის ყოველი ხელმომწერი etat ratifiant¹ ვალდებულია დაიცვას და განამტკიცოს გენდერული თანაბარუფლებიანობისა და თანასწორობის ადამიანური პრინციპები. განსხვავება ამ ორ ტერმინს შორის მინიმალურია, თუმცა შეიძლება ხაზი გაესვას იმას, რომ გენდერული თანასწორობა ადამიანის უფლებათა განუყოფელი ნაწილია. იგი გულისხმობს ქალთა და მამაკაცთა თანაბარ წარმოჩენას, უფლებამოსილებას, პასუხისმგებლობასა და თანასწორ მონაწილეობას პირადი და საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში.

ქალთა უფლებების ამ უნივერსალურ დოკუმენტს წინ უსწრებდა გაეროს შესაბამისი რეზოლუცია და „დეკლარაცია ქალთა დისკრიმინაციის წინააღმდეგ“ (1967 წლის 7 ნოემბერი), სადაც მითითებულია ქალთა გენდერული ნიშნით მადისკრიმინირებელი კანონებისა და ჩვეულებების გაუქმებაზე გაეროს წევრ-სახელმწიფოებში და სხვა თანასწორუფლებიანობის უზრუნველსაყოფ საკითხთა შორის, მოითხოვება თანაბარი სამუშაო პირობების შექმნისა და ანაზღაურების დაცვის აუცილებლობა ერთსა და იმავე შრომაში, რაც დღემდე რჩება პრობლემად მსოფლიოში და საქართველოშიც. საქართველოს პარლამენტის მიერ აღნიშნული კონვენცია რატიფიცირებულია 1994 წლის 22 სექტემბერს. ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ კონვენციის დამატებითი ოქმი – საქართველოს მიერ რატიფიცირებულია 2002 წლის 18 მაისს. ეს დამატებითი (ფაკულტატიური) ოქმი ითვალისწინებს იმ პროცედურებსა და ინსტრუმენტებს, რომელთა მეშვეობითაც ცალკეულ ქალებს ან ქალთა ჯგუფებს შეუძლიათ განაცხადონ CEDAW² დებულებების შიდასახელმწიფოებრივი დარღვევების შესახებ და პირდაპირი წესით მიმართონ გაეროს ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტს. ეს კარგად უნდა გავარკვიოთ და ავ-

ლნიშნოთ რეკომენდაციაში როგორც საჭირო ინსტრუმენტი გამოყენებისათვის.

კონვენცია ქალთა პოლიტიკური უფლებების შესახებ – მიღებულია გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ 1952 წლის 20 დეკემბერს, ძალაში შევიდა 1954 წლის 7 ივნისს. საქართველოს პარლამენტის მიერ აღნიშნული კონვენცია რატიფიცირებულია 2005 წლის 16 ივნისს.

კონვენცია მამაკაცთა და ქალთა თანაბარი ღირებულების შრომის თანაბარი ანაზღაურების შესახებ – მიღებულია შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ, ქ. უენგვაში, 1951 წლის 29 ივნისს, ძალაშია 1953 წლის 23 მაისიდან. დოკუმენტი საქართველოს პარლამენტის მიერ რატიფიცირებულია 1996 წლის 29 მაისს.

ქორწინების გარეშე დაბადებულ ბავშვთა სამართლებრივი სტატუსის შესახებ – ევროპული კონვენცია მიღებულია ევროპის საბჭოს მიერ ქ. სტრასბურგში, 1975 წლის 15 ოქტომბერს. კონვენცია რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ 2002 წლის 1 მარტს.

ევროპის გაერთიანებებსა და მათ წევრსახელმწიფოებსა და საქართველოს შორის შეთანხმება პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ – გაფორმებულია 1996 წლის 4 სექტემბერს. ეს დოკუმენტი, ყველა ზემოთ ჩამოთვლილ და განხილულ საკანონმდებლო აქტთან ერთად ავალდებულებს საქართველოს, დაიცვას ის საერთაშორისო ნორმები და კანონმდებლობა, რომლებსაც ატარებს და ეყრდნობა ცივილიზებული სამყარო; მით უფრო, რომ საქართველო სხვადასხვა საერთაშორისო დემოკრატიული ორგანიზაციის წევრი უკვე არის და გეგმავს გაწევრიანებას უახლოეს მომავალშიც. ის აღიარებს და უერთდება საერთაშორისო კანონმდებლობის ანტიდისკრიმინაციულ პრინციპებს. მართალია, ცნება „გენდერული თვითგამოხატვა“ არაა აღნიშნული ყველა საერთაშორისო საკანონმდებლო აქტში და/ან ორგანიზაციების ქარტიებსა თუ დეკლარაციებში (მათ შორისაა, ჯერ კიდევ, ადამიანის უფლებათა საბაზისო დოკუმენტებიც), მაგრამ, განსხვავებით ქართული საკანონმდებლო სივრცის მწვავე ანტიდისკრიმინაციული დეფიციტისაგან, როგორც ვხედავთ, საერთაშორისო პოლიტიკის აქტიორები და კანონმდებლები

¹ სახელმწიფო, რომელმაც მოახდინა რატიფიკაცია.

² კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ.

ცდილობენ უკეთ და ობიექტურად გაიაზრონ თუ შეაფასონ ეს პრობლემატიკა და შეცვალონ დღევანდელი სურათი.

ჩვენ უკვე ერთხელ აღვნიშნეთ ისეთი მნიშვნელოვანი ინსტიტუცია, როგორიცაა ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის გაეროს სპეციალური კომიტეტი. სწორედ ეს ორგანო ზედამხედველობს CEDAW შესრულების ზედამხედველობას. კომიტეტი შედგება 23 წევრისაგან – გაეროს სხვადასხვა ქვეყნებიდან და იკრიბება ორ წელიწადში ერთხელ, რათა განიხილოს სახელმწიფოთა მიერ მოწოდებული ანგარიშები კონვენციის შესრულების თაობაზე. კონვენციის წევრი სახელმწიფოები ვალდებული არიან, 4 წელიწადში ერთხელ წარუდგინონ კომიტეტს ეს ანგარიშები. სამოქალაქო საზოგადოება აქტიურ მონაწილეობას ღებულობს ამ ინსტრუმენტის მუშაობაში და, თავის მხრივ, არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და საინიციატივო ჯგუფების მეშვეობით, ადგენერ ჩრდილოვან ანგარიშებს და უგზავნიან კომიტეტს.

რეკომენდაციები

- რეალური თანასწორობის მისაღწევად შეიქმნას გარკვეული ნორმები ან დამატებითი საკანონმდებლო აქტები;
- პოლიტიკის გენდერული ბალანსის დამცავი მექანიზმების, საკანონმდებლო ცვლილებების შეტანა;
- გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის უზრუნველყოფისათვის გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის სამოქმედო გეგმის შემუშავება;
- ქალთა გენდერული ნიშნით მადისკრიმინირებელი ჩვეულებების გაუქმებაზე, თანაბარი სამუშაო პირობების შექმნაზე და ერთსა და იმავე შრომაში ანაზღაურების დაცვის აუცილებლობაზე, ორიენტირებული ნორმების ან დამატებითი საკანონმდებლო აქტების გატარება;
- ქალის უფლებების დამცველების და არასამთავრობო ორგანიზაციების მხრიდან სრულად უნდა მოხდეს იმ ინსტრუმენტების

გამოყენება რომელსაც იძლევა საერთაშორისო და ადგილობრივი კანონმდებლობა;

- ჯანრმრთელობის დაცვის სფეროში ქალთა და განსაკუთრებით უმცირესობათა წარმომადგენლ ქალთა საჭიროებათა გათვალისწინება სამედიცინო უზრუნველყოფა, როგორც ორსულობის, მშობიარობის, ოჯახის დაგეგმვის, ასევე, კიბოს პრევენციის თვალსაზრისით;
- იძულებით გადაადგილებულ ქალთა კონფლიქტის და პოსტკონფლიქტური სტრესის მოხსნის მხარდაჭერი ღონისძიებები – როგორც ჯანდაცვისა და სოციალურ საკითხებში, ასევე დასაქმებაში;
- შრომის კოდექსის დახვეწა და მასში შრომის სფეროში შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის სტანდარტების სრულად ასახვა;
- საპენსიო ასაკის დაქირავებულ პირს უნდა ქონდეს საშუალება, შესაძლებლობის შემთხვევაში უფრო მეტსანს იმუშაოს, ვიდრე ეს დღეს კანონითაა დადგენილი;
- კერძო ბიზნესის შემთხვევაში საპენსიო ასაკის არჩევის თავისუფლება უნდა ქონდეთ თვით დამქირავებელსა და დაქირავებულს;
- დამქირავებელსა და დაქირავებულ პირს შორის, შრომითი ხელშეკრულების თითქმის ყველა პირობაზე თავისუფლად მოილაპარაკების უზრუნველყოფა;
- მშობიარობის შემდგომი პერიოდში ქალთა (და მათ უფლებების) განსაკუთრებული დაცვის კონკრეტულ განმარტება შრომის კოდექსში;
- გენდერული თანასწორობის უზრუნველსაყოფად გადაწყვეტილების მიღების დონეზე ქალთა წარმომადგენლობის გასაზრდელად საკანონმდებლო ცვლილებები სპეციალური ზომების გატარება;
- გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის უზრუნველყოფისათვის გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის სამოქმედო გეგმის შემუშავება.

დასკვნა

მიუხედავად ყოველივე ზემოაღნიშნულისა, რომ საქართველოს კანონმდებლობით უზრუნველყოფილია გენდერული თანასწორობა, როგორც უკვე ავღნიშნეთ, საჭიროა არსებობდეს გარანტიები, გარკვეული ნორმები ან დამატებითი საკანონმდებლო აქტები, რომლებიც უზრუნველყოფს გენდერულ თანასწორობას, რათა მამაკაცები და ქალები საქართველოში რეალური თანასწორი უფლებებით სარგებლობდნენ.

ქალები ხშირად ხდებიან დისკრიმინაციის მსხვერპლი, მათ უფრო ხშირად, ვიდრე მამაკაცებს უწევთ თავიანთი უფლებების დაცვა, როგორც ყოველდღიურ, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, ასევე, შრომით ურთიერთობებშიც და პოლიტიკურ სარჩიელზეც.

დღემდე არსებობს შრომის ანაზღაურებაში სქესის ნიშნით დისკრიმინაცია. ერთი და იგივე შრომაში ქალს და მამაკაცს შესაძლებელია განსხვავებული ანაზღაურება ქონდეთ. სამწუხაროდ, არ ხორციელდება დისკრიმინაციული სტერეოტიპების წინააღმდევ მიმართული სახელმწიფო ღონისძიებები.

არ ხდება დამქირავებელსა და დაქირავებულ პირს შორის, შრომითი ხელშეკრულების დადების შთანხმების უფლებების დაცვის უზრუნველყოფა.

კანონი სახელმწიფო პენსიების შესახებ მოითხოვს გენდერული თვალსაზრისით გადახედვას და დაქირავებული პირის მეტ თავისუფლებას და ინტერესების მეტად დაცვას.

პოლიტიკური ცხოვრება ცალკე უნდა აღინიშნოს, როგორც სფერო, სადაც ქალები, სამწუხაროდ, არასაკმარისად არიან წარმოდგენილნი. ამის ერთადერთი ახსნა ისაა, რომ, მიუხედავად დეკლარირებული თანასწორობისა, ქალები ძალიან მცირე, თითქმის უმნიშვნელო რაოდენობით არიან პოლიტიკურ ასპარეზზე. პირველ რიგში ეს ეხება პოლიტიკურ პარტიებს – პარტიების სიითი შემადგენლობის უმრავლესობას კაცები შეადგენენ და ქალებისათვის თითქმის შეუძლებელია, მოხვდნენ არჩევით თანამდებობებზე. სამწუხაროდ არ არსებობს საკანონმდებლო სივრცეში პოლიტიკაში გენდერული ბა-

ლანსის დამცავი მექანიზმები, საკანონმდებლო ცვლილებების ან დამატებების სახით.

არც ის გარემოება უნდა დავივიწყოთ, რომ სახელმწიფო სამსახურშიც და კერძო სექტორშიც გადაწყვეტილების მიმღებები უმეტესწილად კაცები არიან. აქაც ბევრი ხელოვნური თუ შეგნებული ბარიერი ქალებს უშლით ხელს, რომ მიაღწიონ მაღალ თანამდებობებს და თავიანთი ინტერესები დაიცვან. მნიშვნელოვანია სახელმწიფო პოლიტიკა გენდერული თანასწორობის მიმართულებით და საკანონმდებლო სივრცის დასვეწა.

კანონმდებლობაში გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის განმსაზღვრელი დოკუმენტებია გენდერული თანასწორობის კონცეფცია და გენდერული თანასწორობის კანონი, რომლებიც, როგორც ზემოთ ავლინიშნეთ, დაფუძნებულია ძირითად საერთაშორისო აქტებსა და დოკუმენტებზე. კანონისა და კონცეფციის დიდი მიღწევაა პარლამენტის თავმჯდომარესთან არსებული გენდერული თანასწორობის საკონსულტაციო საბჭო, რომელმაც გენდერული თანასწორობის მიმართულებით უნდა დაგეგმოს და თვალყური ადევნოს ღონისძიებების შესრულებას.

ქვეყნის ევროპასთან ინტეგრაციისა და უნივერსალური ღირებულებების გაზიარებისაკენ მისწრაფების გამოხატვის შესაბამისად, საქართველომ 1994 წლიდან მოყოლებული ხელი მოაწერა უმთავრეს საერთაშორისო კონვენციებსა და ხელშეკრულებებს, რომლებიც ეყრდნობა ადამიანის უფლებების მიღვომას გენდერული თანასწორობის საკითხებში. სახელმწიფო იცავს ამ დოკუმეტებში ჩამოყალიბებულ მთელ რიგ მოთხოვნებს, მაგრამ ის, თუ რა სახით ხდება ამ მოთხოვნების შესრულება, რომ არაფერი ვთქვათ გენდერულ პრობლემატიკასთან დაკავშირებული კანონების სხვადასხვა მუხლების ასამოქმედებლად საჭირო ფონდების გამოყოფის შეფერხებაზე, ასევე ქალების დაბალ წარმომადგენლობაზე არჩევით და აღმასრულებელ მართვის ორგანოებში, გვაფიქრებინებს, რომ საერთაშორისო დოკუმენტებისადმი დაქვემდებარება ფორმალური ხასიათისაა, იგი გამოიყენება მხოლოდ საჩვენებლად და არა რეალური წარმატების მიღწევისთვის.

ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მიუხედავად საქართველოში განხორციელებული რამდენიმე წარმატებული საკანონმდებლო რეფორმისა, ჯერ კიდევ საჭიროა დამატებითი ღონისძიებების გატარება, რომლებიც მიზნად დაისახავს რეალური სურათის შეცვლას, რომელიც განპირობებული ტრადიციული პატრიარქალური დამოკიდებულების გამო. ეს უმნიშვნელოვანესია ასევე იმის გათვალისწინებითაც, რომ თანამედროვე სახელმწიფოს შენება შეუძლებელია საზოგადოებაში თანამედროვე ღირებულებების დამკვიდრების გარეშე.

ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ კონვენციის დამატებითი ოქმი – საქართველოს მიერ რატიფიცირებულია 2002 წლის 18 მაისს. ეს დამატებითი (ფაქულტატიური) ოქმი ითვალისწინებს იმ პროცედურებსა და ინსტრუმენტებს, რომელთა მეშვეობითაც ცალკეულ ქალებს ან ქალთა ჯგუფებს შეუძლიათ განაცხადონ CEDAW¹-ის დებულებების შიდასახელმწიფოებრივი დარღვევების შესახებ და პირდაპირი წესით მიმართონ გაეროს ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტს.

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები

„ქალი და უფლება“, კონსტიტუციის 42-ე მუხლი, თბილისი 2010

„Gender and Georgia“, თბილისი, 2008

„გენდერული თანასწორობის კონსტიტუციურ-სამართლებრივი ასპექტები“, თბილისი, 2008

„Georgia Gender Assessment“, თბილისი, 2010

„სამართლებრივი გზამკვლევი ქალებისათვის“, თბილისი, 2010

„გენდერი და პოლიტიკა“, თბილისი, 2006

სამოქალაქო საზოგადოების ინსტიტუტი, <http://www.civilin.org.ge/>

საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, <http://matsne.gov.ge/>

საქართველოს პარლამენტი, <http://www.parliament.ge/>

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, <http://un.org/>

¹ კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ.

სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების გენერაციალური ანალიზი

თავი მეორე

ექსპერტი იურისტი
სალომე მჭედლიშვილი

ლესიო, არამედ, საერო სამართლის საკითხებსაც
ითვალისწინებს.

1. ისტორიული მიმოხილვა

სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების ანალიზი, პირველ რიგში, ისტორიული მიმოხილვით უნდა დავიწყოთ.

ქართულ კანონშემოქმედებას უძველესი ტრადიცია აქვს, რაც ჩვენამდე მოღწეული არაერთი სამართლის ძეგლით დასტურდება. ჯერ კიდევ ფარნავაზის ეპოქაში კანონშემოქმედებას სახალხო კრება და მამასახლისთა საბჭო ახორციელებდა.

X-XI საუკუნებიდან კი ეს უფლება დარბაზს მიენიჭა, რომელიც წარმომადგენლობით ორგანოს წარმოადგენდა. მისი წევრები გახლდნენ, როგორც სხვადასხვა ფენის საერო, ასევე, სასულიერო პირები. საქართველოს დარბაზი ახორციელებდა საკანონმდებლო უფლებამოსილებას; დარბაზი შექმნილია უმნიშვნელოვანესი საკანონმდებლო ძეგლები, როგორიცაა: ბაგრატ კურაპალატის სამართალი, გიორგი ბრწყინვალეს სამართალი, ხელმწიფის კარის გარიგება და სხვ. დარბაზში, ასევე, ითარგმნებოდა საერთაშორისო სამართლის ძეგლები და ხდებოდა მათი ადაპტაცია ქართული სამართლის ძეგლებთან. ამის მაგალითია მოსეს სამართალი, ბერძნული და რომაულ-სირიული სამართლის ქართული ვერსიები – „სამართალი მოსესი“ და „ბერძნული სამართალი“ საქართველოში ქრისტიანობის ადრეულ წლებში (V-VI ს.ს.) მოქმედებდა; ბაგრატ კურაპალატის სამართალი კი X-XI საუკუნის ძეგლია.

რაც შეეხება „კათოლიკოსთა სამართალს“, როგორც „რუის-ურბნისის ძეგლისწერიდან“ (1104 წ.) ჩანს, იგი წლების განმავლობაში მუშავდებოდა მსოფლიო საეკლესიო კრებების გადაწყვეტილებების და მათ მიერ მიღებულ საეკლესიო აქტების საფუძველზე. თავის მხვრივ „რუის-ურბნისის ძეგლისწერა“ ერთ-ერთი ფუძდამენტური ძეგლია, რომელიც არა მარტო საეკ-

ვახტანგ VI-ს ინიციატივით მე-18 საუკუნის დასაწყისში მოხდა სხვადასხვა სამართლებრივი ხასიათის დოკუმენტების და სამართლის ძეგლების აღდგენა და მათი ერთ კრებულში თავმყრა. ეს კრებული ცნობილია ვახტანგ VI-ის სამართლის ძეგლთა კრებულის (1703-09 წწ.) სახელით. ძეგლთა კრებული, მრავალსაუკუნოვან გამოცდილებას ემყარება. ჩვენამდე, ასევე, მოღწეულია სამართლის უმნიშვნელოვანესი კრებული „დასტურლამალი მეფისა ვახტანგისა“, იგივე „გარიგების წიგნი“, რომელიც 1707-1709 წწ. განეკუთვნება. იგი მოიცავდა თანამდებობის პირთა აღწერას და მათ ფუნქციებს, მოსახლეობის რაოდენობას, გადასახადებს, ქონებრივ მონაცემებს და სხვ.

ადრეფეოდალური ხანის საქართველოში ქალისა და მამაკაცის სოციალური მდგომარეობა მკვეთრად განსხვავდებოდა ერთმანეთისგან. მამაკაცი ოჯახის უფროსად ითვლებოდა, ქალს კი მხოლოდ ოჯახის მოვლა-პატრონობა ევალებოდა. სამწუხაროდ, იმ დროდან შემდეგ შეხედულება ქალის სოციალურ სტატუსზე საქართველოს მრავალ რაიონსა თუ ქალაქში დიდად არ შეცვლილა. საზოგადოების დიდი ნაწილი ჯერ კიდევ თვლის, რომ ქალი ოჯახის მოვლით და ბავშვის აღზრდით უნდა იყოს დაკავებული, ხოლო კარიერაზე ფიქრი მას მხოლოდ ხელს უშლის მისი ცხოვრების უმთავრესი ამოცანის გახორციელებაში.

როგორც სხვადასხვა ქვეყანაში, ასევე, ჩვენთანაც ქალის მდგომარებას მისი სოციალური კუთვნილება განსაზღვრავდა. სოციალური იერარქიის მიხედვით თავადაზნაურული ფენის ქალები გლეხ ქალებთან შედარებით სოციალურად უფრო აქტიურები იყვნენ. მართალია, ეს ფორმალურ ხასიათს ატარებდა, თუმცა, ზოგიერთ კონკრეტულ შემთხვევაში, თვალშისაცემი იყო.

ცნობილია, რომ შუა საუკუნეების საქართველოში ქალები სარგებლობდნენ სამოქალაქო და მემკვიდრეობითი უფლებებით. თუმცა ქორწინებაში მყოფი ქალის წარმომადგენლად სამოქალაქო სამართალში მისი მეუღლე გვევლინებოდა. იგი ითვლებოდა ცოლის მეურვედ

და მეუღლის ქონებას საკუთარი შეხედულებისა-მებრ განკარგავდა. რაც შეეხება ქვრივ ქალებს, იმ შემთხვევაში თუ მათ არ ჰყავდათ ვაჟიშვილი, მემკვიდრეობით იღებდნენ ქმრის ქონებას, სარგებლობდნენ და საკუთარი შეხედულების მიხედვით განკარგავდნენ უძრავ და მოძრავ ქონებას. გასათხოვარი ქალები ასევე სარგებლობდნენ სამოქალაქო და მემკვიდრეობითი უფლებებით. შესაბამისი წყაროებით დასტურდება, რომ ქალები საკუთარ ქონებას ხშირად წირავდნენ ეკლესია-მონასტრებს, რითაც ქრისტიანული სარწმუნოების მიმართ პატივისცემას გამოხატავდნენ.

ფეოდალური საქართველოსათვის არც ქალის მეფობა იყო უცხო, ვაჟი მემკვიდრის არყოლის შემთხვევაში ტახტზე მეფის ასული ადიოდა. ისინი სათავეში ედგნენ ქვეყანას და საკუთარ პოლიტიკურ უფლებამოსილებას მამაკაცების მსგავსად ახორციელებდნენ.

XX საუკუნის დასაწყისში, როდესაც საქართველოში გამოიკვეთა დამოუკიდებელი დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობისკენ მისწრაფება, 1918 წლის 26 მაისს საქართველოს დამფუძნებელი კრების მიერ გამოცხადდა საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი. იგი შედგებოდა სულ შვიდი პუნქტისაგან, აქედან მეხუთე პუნქტით განმტკიცებული იყო ქალთა ერთ-ერთი უმთავრესი – საარჩევნო უფლება. მე-5 პუნქტში აღნიშნული იყო, რომ: „საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა თავის საზღვრებში თანასწორად უზრუნველყოფს ყველა მოქალაქის სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებებს განურჩევლად ეროვნებისა, სარწმუნოებისა, სოციალური მდგომარეობისა და სქესისა“.

1921 წლის 21 თებერვალს მიღებული იქნა ქვეყნის პირველი კონსტიტუცია, რომელშიც ასევე იყო განმტკიცებული ქალთა საარჩევნო უფლება. კონსტიტუციის 89-ე მუხლი აღნიშნავს: „ორივე სქესის მოქალაქე თანასწორია როგორც პოლიტიკურ, ისე სამოქალაქო, ეკონომიკური და საოჯახო უფლებით“.

საბჭოთა კავშირის შექმნის შემდეგ, მიუხედავად იმისა, რომ არჩევნები ფორმალურ ხსიათს ატარებდა და ქვეყანაში ერთპარტიული სისტემა იყო, ქალთა პოლიტიკური უფლებები კონსტიტუციებით (1924, 1927, 1937 და 1978 წ.წ.) მაინც გარანტირებული იყო.

დღეს საქართველოში მოქმედებს 1995 წლის 24 აგვისტოს მიღებული კონსტიტუცია, რომელიც ეფუძნება 1921 წლის კონსტიტუციის პრინციპებს. საქართველოს კონსტიტუციის მიხედვით ქალის და მამაკაცის უფლებები თანასწორია. ქალის და მამაკაცის უფლებრივი თანასწორობა, ასევე, დაცულია საქართველოში მოქმედ ყველა კანონსა თუ კანონქვემდებარე აქტში.

მიუხედავად ამისა, საქართველოში გენდერული უთანასწორობა საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ცხოვრების რეალობაა. საზოგადოების გარკვეული ნაწილი გენდერულ პრობლემატიკას, სამწუხაროდ, რეალურად არ აცნობიერებს და ხელოვნურად თავსმოხვეულად თვლის. ისინი ფიქრობენ, რომ საზოგადოებრივი ცხოვრება მამაკაცის კუთვნილებაა, ქალის ასპარეზი კი ოჯახია. აღნიშნულიდან გამომდინარე გასაგები ხდება მკვეთრი ასიმეტრია მამაკაცთა სასარგებლოდ ცხოვრების ყველა სფეროში გადაწყვეტილების მიღების დონეზე.

2. პოლიტიკური და სამოქალაქო უფლებები

საარჩევნო უფლება

მოქალაქეთა პოლიტიკურ უფლებებს საქართველოს კონსტიტუციის, მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანების შესახებ კანონის და საარჩევნო კოდექსის მიხედვით განვიხილავთ. სამოქალაქო უფლებებს კი საქართველოს კონსტიტუციის და სამოქალაქო კოდექსის შესაბამისად. პირველ რიგში, განვიხილოთ უმთავრესი – პოლიტიკური უფლება, საქართველოს კონსტიტუციის, მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანების შესახებ კანონისა და საარჩევნო კოდექსის შესაბამისად. საქართველოს კონსტიტუციის 28-ე მუხლის 1 პუნქტში აღნიშნულია: „საქართველოს ყოველ მოქალაქეს 18 წლის ასაკიდან აქვს რეფერენდუმში, სახელმწიფო და თვითმმართველობის ორგანოების არჩევნებში მონაწილეობის უფლება. უზრუნველყოფილია ამომრჩეველთა ნების თავისუფალი გამოვლინება“. ხოლო 29-ე მუხლის 1 პუნქტში კი აღნიშნულია: „საქართველოს ყოველ მოქალაქეს უფლება აქვს დაიკავოს ნებისმიერი სახელმწიფო თანამდებობა, თუ იგი აკმაყოფილებს დადგენილ მოთხოვნებს“. განვიხილოთ თითოეული უფლება ვრცლად:

საარჩევნო კოდექსის მიხედვით არსებობს ორი სახის საარჩევნო უფლება – აქტიური და პასიური. აქტიური საარჩევნო უფლება გულისხმობს მოქალაქის უფლებას, ხმის მიცემის მეშვეობით მონაწილეობა მიიღოს საჯარო ხელისუფლების წარმომადგენლობით ორგანოში ხალხის წარმომადგენლთა ასარჩევად და საჯარო ხელისუფლების თანამდებობის დასაკავებლად ჩატარებულ საყოველთაო არჩევნებსა და რეფერენდუმში. ამავე კოდექსში აღნიშნულია, რომ აქტიური საარჩევნო უფლება აქვს საქართველოს ყველა მოქალაქეს, რომელსაც არჩევნების დღემდე შეუსრულდა ან იმ დღეს უსრულდება

18 წელი და რომელიც აკმაყოფილებს ამ კანონით დადგენილ პირობებს, გარდა იმ პირებისა, რომელსაც საქართველოს კონსტიტუციით ან/და მის შესაბამისად ამ კანონით (მუხლები: 10, 56, 110) შეზღუდული აქვთ აქტიური საარჩევნო უფლება;

პასიური საარჩევნო უფლება კი ნიშნავს მოქალაქის უფლებას, კენჭი იყაროს საჯარო ხელისუფლების წარმომადგენლობით ორგანოში ასარჩევად და საჯარო ხელისუფლების თანამდებობის დასაკავებლად. პასიური საარჩევნო უფლება აქვს საქართველოს ყველა მოქალაქეს, რომელიც აკმაყოფილებს საარჩევნო კოდექსის მოთხოვნებს. აქვე აღსანიშნავია კოდექსის კიდევ ერთი მუხლი, რომელიც ზღუდავს გარკვეული კატეგორიის საქართველოს მოქალაქებს არჩევნებში მონაწილეობისგან: არჩევნებსა და რეფერენდუმში მონაწილეობის უფლება არა აქვს მოქალაქეს, რომელიც სასამართლომ ქმედულნაროდ ცნო ან სასამართლოს განაჩენით იმყოფება თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ელექტორატის ნახევარზე მეტს 59%-ს ქალები შეადგენენ, მათი რიცხვი წარმომადგენლობით ორგანოებში მცირეა.

საქართველოს კანონმდებლობით აღიარებულია ქალისა და მამაკაცის თანასწორუფლებიანობა მათ მიერ სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა სარგებლობისას. საქართველოს კანონმდებლობა ქალს და მამაკაცს თანაბარ პოლიტიკურ უფლებებს ანიჭებს. მიუხედავად ამისა, ქალთა ჩართულობის დონე პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღებაში დაბალია. აღსანიშნავია, რომ პოლიტიკურ პარტიების წევრთა 30% ქალია.

პოლიტიკური პარტიის სიებში ისინი, ხშირ შემთხვევაში, ბოლო ადგილებს იკავებენ და იშვიათად არიან წარმოდგენილი, როგორც პოლიტიკური პარტიის ლიდერები.

2004 წელს არჩეული პარლამენტი 235 წევრისგან შედგებოდა, აქედან 85 კანდიდატი მაჟორიტარული, ხოლო 150 პროპორციული სიით იქნა არჩეული. აღნიშნულიდან მხოლოდ 23 წევრი იყო ქალი, რაც 10.4%-ს შეადგენს.

ის ფაქტი, რომ 2008 წლის საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ ქალები პარლამენტის წევრთა მხოლოდ 6% წრმოადგენენ პირდაპირ მიუთითებს პოლიტიკური პარტიის არადემოკრატიულ განვითარებაზე, კულტურულ, საკანონმდებლო და შიდაპარტიულ ბარიერებზე, რომლებიც ხელს უშლის ქალთა პოლიტიკურ გაძლიერებას.

პრობლემაა სქართველოში სახელმწიფო პოლიტიკის არარსებობა, რომლიც მიზნად ისახავს ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის გაზრდას. მიუხედავად იმისა, რომ 2010 წლის კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ მიუთითებს ქალისა და მამაკაცის თანასწორობაზე არჩევნების პროცესში, კანონი არ ქმნის ქმედით მექანიზმებს თანასწორობის უზრუნველსაყოფად.

პრობლემაა ჩვენი რეალობიდან გამომდინარე ისიც, რომ ხშირად ქალი იმდენად დაკავებულია ოჯახური ცხოვრებით განსაკუთრებით რეგიონებში და სოფლად, რომ იგი თითქმის არასდროს იყენებს საკუთარ პოლიტიკურ უფლებებს, განსხვავებით სამოქალაქო უფლებებისგან, რომელიც თითოეული ადამიანის ცხოვრების შემადგენელი ნაწილია.

ქორწინება

ძნელია ერთ ნაშრომში ისაუბრო ყველა სამოქალაქო უფლებაზე და ურთიერთობაზე, ამიტომ შევეხები ისეთ ძირითად უფლებებს, როგორიცაა ქალის უფლებები საოჯახო და მემკვიდრეობით სამართალში. უპირველეს ყოვლისა აღვნიშნავ კონსტიტუციას, რომლის 36-ე მუხლში საუბარია ქორწინებაში მყოფი მეუღლეების თანასწორობაზე: „1. ქორწინება ემყარება მეუღლეთა უფლებრივ თანასწორობასა და ნებაყოფლობას; 2. სახელმწიფო ხელს უწყობს ოჯახის კეთილდღეობას.“

სამოქალაქო კოდექსი კი შემდეგნაირად განმარტავს ქორწინებას: „ქორწინება ოჯახის შექმნის მიზნით ქალისა და მამაკაცის ნებაყოფლობითი კავშირია, რომელიც რეგისტრირებულია საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სამოქალაქო რეგისტრის სააგენტოს ტერიტორიულ სამსახურში“.

სამოქალაქო კოდექსი იჯახის შექმნას უკავშირებს ქორწინების რეგისტრაციას. მართალია, სახელმწიფო აღიარებს ჯვრისწერას და სხვა რიტუალურ ქორწინებას, მაგრამ მათ არ უთანაბრებს სახელმწიფო ორგანოში რეგისტრირებულ ქორწინების. ამიტომ ხშირად პრობლემატურია პირთა ხანგრძლივი არარეგისტრირებული თანაცხოვრების შეწყვეტისას ამ თანაცხოვრების სამართლებრივი შედეგები – ისინი არაა გათანაბრებული ქორწინებასთან, რის გამოც, ხშირ შემთხვევაში, ქალთა უფლებები ილახება. ქორწინების რეგისტრაციისას ასევე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება კონსტიტუციაში გამტკიცებულ ნებაყოფლობითობის პრინციპს, რაც იმას გულისხმობს, რომ აუცილებელია დასაქორწინებელი პირების თანხმობა; ასეთის არარსებობა კი ქორწინების ბათილობას იწვევს. შესაბამისად, არც ბათილი ქორწინება წარმოშობს სამართლებრივ შედეგს, გარდა გამონაკლისი შემთხვევებისა, რაზეც ვრცლად ქვემოთ ვისაუბრებთ.

დაქორწინებისას მეუღლეებს ექმნებათ პირადი და ქონებრივი უფლებები და ერთმანეთის მიმართ მოვალეობები. მეუღლეები კანონის წინაშე თანასწორი არიან და არ დაიშვება რომელიმე მათგანის უფლებების შეზღუდვა რაიმე გარემოების გამო: „დაქორწინებისას და საოჯახო ურთიერთობებში, არ დაიშვება უფლებათა პირდაპირი ან არაპირდაპირი შეზღუდვა, პირდაპირი ან არაპირდა პირი უპირატესობის მინიჭება წარმოშობის, სოციალური და ქონებრივი მდგომარეობის, რასობრივი და ეროვნული კუთვნილების, სქესის, განათლების, ენის, რელიგიისადმი დამოკიდებულების, საქმიანობის სახეობისა და ხასიათის, საცხოვრებელი ადგილისა და სხვა გარემოებათა მიხედვით“.

პირად უფლებებში მოიაზრება მეუღლეთა უფლება თავისუფლად აირჩიონ სამუშაო ადგილი, სურვილის შესაბამისად აირჩიონ მეუღლლის გვარი საერთო გვარად ან დაიტოვონ ქორწინებამდელი გვარი. კანონის მიხედვით მეუღლეები თანაბარი უფლებით სარგებლობენ შვილების აღზრდისა და სხვა ოჯახური საკითხების გადაწყვეტის პროცესში.

მეუღლეთა ქონებრივი უფლება-მოვალეობანი არანაკლებ მნიშვნელოვანია, ვიდრე პირადი უფ-

ლებები. კანონი მიჯნავს მეუღლეთა ინდივიდუალურ და საერთო საკუთრებას. ინდივიდუალურ საკუთრებას მიეკუთვნება ქონება, რომელსაც თითოეული მეუღლე ფლობდა ქორწინებამდე, ასევე ქორწინების პერიოდში მემკვიდრეობით ან ჩუქებით მიღებული ქონება. ნივთები, რომელებიც თითოეულ მათგანს პირადი მოხმარებისათვის სჭირდება, ძვირფასეულობის გარდა, თუნდაც ის საერთო შემოსავლით იყოს შეძენილი, მანც მეუღლეთა ინდივიდუალურ საკუთრებას წარმოადგენს. არცერთი მათგანი არაა ვალდებული შეუთანხმოს მეორეს თუ როგორ განკარგავს ან ისარგებლებს თავისი ინდივიდუალური ქონებით.

სხვაგვარადაა საქმე სართო საკუთრებასთან დაკავშირებით, რომელსაც მიეკუთვნება ყველა-ფერი, რასაც მეუღლეები თანაცხოვრების პერიოდში შეიძენენ, თუ საქორწინო ხელშეკრულებით სხვა რამ არაა გათვალისწინებული. სართო საკუთრებად ითვლება აგრეთვე შემოსავალი – იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ერთ-ერთი მუშაობს, მეორე კი საოჯახო საქმითაა დაკავებული.

განსაკუთრებით საყურადღებო და გასათვალისწინებელია თანაცხოვრების პერიოდში უძრავი ქონების შეძენასთან დაკავშირებული რამდენიმე პრაქტიკული საკითხი. საქართველოს კანონმდებლობა უძრავი ქონების შეძენისას აუცილებელ პირობას აწესებს ამ ქონების რეგისტრაციას საჯარო რეესტრში. საზოგადოებაში გავრცელებული პრაქტიკის მიხედვით, ქმრის მიერ შეძენილი უძრავი ქონება ავტომატურად მის სახელზე რეგისტრირდება. სინამდვილეში კი ეს ქონება, რა თქმა უნდა, საერთო საკუთრებად ითვლება, ვინაიდან ქორწინების პერიოდშია შეძენილი. ხშირია შემთხვევები, როდესაც ცოლი შეიძლება პრობლემის წინაშე დადგეს, თუ ქმარმა ამ ქონების გასხვისება მისი ნებართვის გარეშე გადაწყვიტა. საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნულთან დაკავშირებით შემდეგი პრაქტიკა შეიმუშავა: მსგავსი დავები წყდება მესამე პირის სასარგებლოდ, რადგან მესამე პირმა არ იცოდა და არც შეიძლებოდა სცოდნოდა ქონების მეორე მესაკუთრის შესახებ, იმის გამო, რომ იგი არ იყო რეგისტრირებული საჯარო რეესტრში, როგორც თანამესაკუთრე. სამწუხაროდ, პრაქტიკაში ჯერ კიდევ არ დაკვიდრებულა ის,

რომ ასეთ შემთხვევაში ცოლს წარმოეშობა მოთხოვნის უფლება ქმრის მიმართ.

კანონით, მეუღლეთა საერთო საკუთრებად შეიძლება ჩაითვალოს ასევე ის ქონება, რომელიც თუმცა ერთ-ერთს ეკუთვნოდა ქორწინებამდე, მაგრამ ქორწინების შემდეგ მეორემ გაწია ხარჯი და ამით აღნიშნული ქონების საბაზრო ღირებულებამ მოიმატა. ამის ყველაზე ნათელი მაგალითი ბინასთან დაკავშირებით შეგვიძლია განვიხილოთ: თუ ერთ-ერთ მეუღლეს ეკუთვნოდა ბინა, მეორემ იგი გაარემონტა ან გადააკეთა ისე, რომ მისი საბაზრო ღირებულება მნიშვნელოვნად გაიზადრა, მაშინ ეს ბინა უკვე საერთო საკუთრებად ითვლება.

ქალებისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ უფლებების ცოდნა, რომლებიც საერთო საკუთრების გაყოფასთანაა დაკავშირებული. საერთო საკუთრება შეიძლება გაიყოს როგორც ქორწინების განმავლობაში, ასევე განქორწინებისას. მეუღლეებს საერთო საკუთრების გაყოფისას თანაბარი წილი ეკუთვნით. კანონმდებელი რამდენიმე შემთხვევაში უშვებს ამ წესიდან გამონაკლის. მეუღლეთა წილი საერთო საკუთრებაში შეიძლება გაიზარდოს თუ მასთან ცხოვრობენ არასრულწლოვანი შვილები; თუ ის შრომისუუნაროა, ან/და თუ მეორე მეუღლე ხარჯავდა ქონებას ოჯახის ინტერესების საზიანოდ.

პროფესიული საქმიანობისთვის საჭირო ნივთები მიეკუთვნება იმ მეუღლეს, რომელსაც ისინი სჭირდება თავისი პროფესიული საქმიანობის განსახორციელებლად.

საერთო ქონების გაყოფისას სასამართლო განსაზღვრავს, თუ რომელ მეუღლეს რა ნივთი უნდა მიაკუთვნოს. თუ რომელიმე ნივთის მიკუთვნებით ერთ-ერთი მეუღლის წილი საერთო საკუთრებაში გაიზარდება, იგი ვალდებულია ფულადი სახით აანაზღაუროს სხვაობა.

აქვე აღსანიშნავია მეუღლეთა საერთო ვალების გადახდა, რომელიც საერთო საკუთრებიდან ხდება მათი წილის შესაბამისად იმ შემთხვევაში, თუ აღებული ვალი გამოყენებული იყო ოჯახის საერთო ინტერესებისთვის.

ასეთივე წესია ერთ-ერთი მეუღლის მიერ დანაშაულებრივი გზით მიყენებული ზიანის ანაზღა-

ურებასთან დაკავშირებით საერთო საკუთრებიდან. ეს შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ქონება შეძენილია აღნიშნული დანაშაულებრივი გზით.

საერთო ქონების გაყოფის მოთხოვნა მეუღლებს განქორწინებიდან სამი წლის განმავლობაში შეუძლიათ. თუ მათ სამი წლის განმავლობაში არ განაცხადეს საერთო ქონების გაყოფის შესახებ, მოთხოვნა დაგვიანებულად ჩაითვლება.

ალიმენტი

გარდა ქონებრივი უფლებებისა, მნიშვნელოვანია მეუღლეთა ურთიერთობების მოვალეობაც. კანონი აწესებს მთელ რიგ შემთხვევებს, როდესაც ერთი ვალდებულია არჩინოს მეორე. ეს გარემოებებია:

1. თუ მეუღლე შრომისუუნაროა და მატერიალურ დახმარებას საჭიროებს, იგი ამ უფლებას ინარჩუნებს განქორწინების შემდეგ, თუ იგი შრომისუუნარო გახდა ქორწინების პერიოდში ან განქორწინების დღიდან 1 წლის განმავლობაში.
2. მეუღლე ვალდებულია იზრუნოს ცოლზე ორსულობის განმავლობაში, სანამ ბავშვი სამი წლის გახდება.

სასამართლოს შეუძლია გარკვეულ შემთხვევებში უარი უთხრას ქალს რჩენის მოთხოვნაზე თუ:

1. მეუღლები ქორწინებაში ხანმოკლე დროით იმყოფებოდნენ;
2. სარჩოს მიმღებმა უღირსი საქციელი ჩაიდინა მეუღლის მიმართ;
3. სარჩოს მიმღების შრომისუუნარობა გამოწვეულია ალკოჰოლური სასმელების, ნარკოტიკული ნივთიერებების გამოყენებით ან მის მიერ განზრახ დანაშაულის ჩადენით.

გასათვალისწინებელია ასევე გარემოება, თუ როდის შეიძლება შეიცვალოს ურთიერთობების მოვალეობა: მეუღლის შრომისუუნარიანობის აღდგენით, ან ვადის გასვლით, როდესაც ეს ბავ-

შვის ასაკს შეეხება, ან მეუღლის ხელმეორედ დაქორწინებით.

საქორწინო ხელშეკრულება

მეუღლეთა ქონებრივი უფლებების განსაზღვრის ყველაზე კარგი საშუალება არის საქორწინო ხელშეკრულება, რომელიც ჯერ-ჯერობით არ არის სათანადოდ პოპულარული საქართველოში. ხელშეკრულებასთან დაკავშირებით მავნე სტერეოტიპია გავრცელებული – საზოგადოების აზრით, თუკი წყვილი ქორწინებისას აფორმებს საქორწინო კონტრაქტს, ისინი, იმთავითვე, განქორწინებაზე ფიქრობენ. ეს შეხედულება მცდარია, რადგან საქორწინო ხელშეკრულებაში შეიძლება გათვალისწინებული იყოს არა მხოლოდ იმ ქონების აღწერა, რომელსაც თითოეული მეუღლე განქორწინების შემთხვევაში მიიღებს. ხელშეკრულება არეგულირებს ქორწინების მთელი პერიოდის განმავლობაში მეუღლეების მიერ ქონების განკარგვის საკითხებსაც, ასევე თითოეული მეუღლის მონაწილეობას შემოსავლის ხარჯვასთან დაკავშირებით; მეუღლეებს, ასევე, შეუძლიათ გაართიანონ ქონება ან განსაზღვრონ თითოეულის წილი არსებულ და მომავალში შეძენილ საკუთრებაში. მაგრამ არის რამდენიმე საკითხი, რომელიც არ შეიძლება შეიცვალოს საქორწინო კონტრაქტით: მეუღლეთა ურთიერთობების მოვალეობა; მშობლების უფლება-მოვალეობები შვილების მიმართ; საალიმენტო მოვალეობანი; ასევე, დავის შემთხვევაში – სასამართლოსადმი მიმართვის უფლება.

ხელშეკრულება არ შეიძლება ითვალისწინებდეს ისეთ პირობებს, რომელიც მძიმე მდგომარეობაში აყენებს ერთ-ერთ მეუღლეს.

საქორწინო კონტრაქტის გაფორმება წყვილს შეუძლია ქორწინებამდეც, ამ შემთხვევაში იგი ძალაში შედის ქორწინების რეგისტრაციის მომენტიდან. საქორწინო ხელშეკრულება იდება წერილობით და უნდა დამოწმდეს ნოტარიულად.

საქორწინო ხელშეკრულების შეცვლა შესაძლებელია მეუღლეების შეთანხმებით ან სასამართლოს მიერ, თუ ხელშეკრულება უკიდურესად მძიმე მდგომარეობაში აყენებს ერთ-ერთ მეუღლეს.

საქორწინო ხელშეკრულება წყდება მეუღლეთა ურთიერთშეთანხმებით ან განქორწინებისას.

ზოგადად, ყველაზე ხშირად ქალთა უფლებები განქორწინებისას ირღვევა. ამიტომ ყველა ქალისთვის სავალდებულოა იმ უფლებების ცოდნა, რასაც მას კანონი განქორწინების დროს ანიჭებს.

კანონი ქორწინების შეწყვეტის ორ ფორმას იცნობს: პირველი – მეუღლის გარდაცვალება (ან კანონის შესაბამისად მისი გარდაცვლილად გამოცხადება); მეორე – განქორწინება.

განქორწინება

როგორც ქორწინება, ასევე განქორწინება ნებაყოფლობითია და ორივე მეუღლეს თანაბრად აქვს უფლება მიიღოს განქორწინების გადაწყვეტილება. კანონი ამ შემთხვევაში ერთადერთ გამონაკლისა აწესებს: ცოლის ორსულობის დროს და ბავშვის დაბადებიდან ერთი წლის განმავლობაში ქმარს უფლება არა აქვს, რომ ცოლის ნებართვის გარეშე აღძრას განქორწინების საქმე. სხვა შემთხვევაში განქორწინება შეიძლება მოხდეს სამოქალაქო რეესტრის სააგენტოს ტერიტორიულ სამსახურში, ან სასამართლოში.

თუ მეუღლებს შორის დავა არ არსებობს და ისინი შეთანხმებულები არიან განქორწინებასთან დაკავშირებულ ყველა საკითხზე, მაშინ ისინი პირდაპირ მიმართავენ სამოქალაქო რეესტრის ტერიტორიულ სამსახურს შესაბამისი განცხადებით, სადაც ადასტურებენ, რომ მათ შორის დავა არ არსებობს.

სამოქალაქო რეესტრის ტერიტორიულ სამსახურს განქორწინების მოთხოვნით შეიძლება ერთერთმა მეუღლემაც მიმართოს, იმ შემთხვევაში თუ მეორე მეუღლე კანონით დადგენილი წესით, აღიარებულია უგზო-უკვლოდ დაკარგულად; ან ცნობილია ქმედუუნაროდ სულით ავადმყოფობის ან ჭკუასუსტობის გამო; ან სასამართლოს მიერ მსჯავრდებულია დანაშაულისთვის და მისჯილი აქვს თავისუფლების აღვეთა არანაკლებ სამი წლის ვადით. ასეთ შემთხვევაში მეუღლემ სააგენტოს უნდა წარუდგინოს სასამართლოს მიერ კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება პირის უგზო-უკვლოდ აღიანების ან ქმედუუნა-

როდ ცნობის, ასევე კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი პირის დამნაშავედ ცნობის შესახებ. აღნიშნულის წარდგენის შემდეგ სამოქალაქო რეესტრის სააგენტო უკავშირდება ქმედუუნარო პირის მეუღლეს ან სასჯელადსრულების დაწესებულებას, სადაც განთავსებულ მეუღლეს ატყობინებენ მოთხოვნას განქორწინების შესახებ. თუ მეუღლებს შორის დავა არ არსებობს, სააგენტო არეგისრტირებს განქორწინებას.

იმ შემთხვევაში, თუ განქორწინების შემდეგ უგზო-უკვლოდ აღიარებული მეუღლე გამოჩნდება, ქორწინების აღდგენა შესაძლებელია მეუღლეთა საერთო განცხადებით, თუ მეორე მეუღლე არ იმყოფება ქორწინებაში სხვა პირთან.

სასამართლოს განქორწინების მოთხოვნით მეუღლები მიმართავენ იმ შემთხვევაში, თუ მათ შორის არსებობს დავა ქონებრივ უფლებებზე, არასრულწლოვან შვილებთან დაკავშირებით და სხვ. სასამართლო ინდივიდუალურად განიხილავს განქორწინების თითოეულ საქმეს. მოსამართლეს თავისი შეხედულებით შეუძლია მეუღლებს დაუნიშნოს შესარიგებელი ვადა, რომელიც ექვს თვეს არ უნდა აღემატებოდეს. ასევე მოსამართლე თავისი შეხედულებით წყვეტის ბაჟის გადახდასთან დაკავშირებულ საკითხს. მას შეუძლია ბაჟის გადახდა მთლიანად ერთ მეუღლეს დააკისროს, ან გაანაწილოს მეუღლებს შორის. სასამართლო უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება შვილების საცხოვრებელ ადგილთან დაკავშირებით, აღიმენტთან და საერთო ქონების გაყოფასთან დაკავშირებით.

სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება განქორწინების შესახებ კანონიერ ძალას სამოქალაქო რეესტრის სამსახურში რეგისტრაციის შემდგომ იქნება. ამისთვის თითოეულ მეუღლეს სამი წელი აქვს. სამწლიანი ვადის გასვლის შემდგომ, თუ არცერთმა მეუღლემ არ მიმართა სამოქალაქო რეესტრის ტერიტორიულ სამსახურს განქორწინების რეგისტრაციისთვის, მეუღლები კვლავ დაქორწინებულად ჩაითვლებიან.

ქორწინება შეიძლება ბათილად იქნეს ცნობილი, თუ თავიდანვე დარღვეულია კანონით დადგენილი მოთხოვნები. ქორწინების ბათილობა, განქორწინებისგან განსხვავებით (გამონაკლისების გარდა, რომლებზეც ქვემოთ ვისაუბრებთ),

არ წარმოშობს მეუღლეთა ქონებრივ და პირად უფლება-მოვალეობებს. ქორწინების ბათილად ცნობა შეუძლია მხოლოდ სასამართლოს.

ქორწინება ბათილია, თუ დარღვეულია და-ქორწინების ფორმალური პირობები, ისეთი როგორიცაა დასაქორწინებელ პირთა ასაკი და თან-ხმობა.

ქორწინება ბათილია ასევე იმ შემთხვევაში, თუკი დაქორწინება მოხდა ისე, რომ არსებობდა ქორწინების დამაბრკოლებელი გარემოებები: თუ ისინი დაქორწინებული იყვნენ ისეთ ნათესავზე, რომელთანაც ქორწინებაც კანონითაა აკრძალული, ან იმყოფებოდნენ სხვასთან ქორწინებაში, ან სასამართლოს მიერ ცნობილი იყო ქმედუუნაროდ; ან თუ ქორწინება მიზნად არ ისახავდა ოჯახის შექმნას (ფიქტიური ქორწინება).

პირველ შემთხვევაში, ქორწინების ბათილობა შეუძლია მოითხოვოს იმ მეუღლის კანონიერ წარმომადგენელს, რომელსაც ქორწინების დროს საქორწინო ასაკი არ შესრულებია და არც შემცირებული არ ჰქონდა; თუკი ეს მეუღლე ორსულადაა, მაშინ ბათილობის შესახებ სასამართლოში მიმართვა მხოლოდ მას პირადად შეუძლია.

მეორე შემთხვევაში ქორწინება წყდება სასამართლოს მიერ დამაბრკოლებელი გარემოებების დადგენის შემდეგ და იგი წარმოშობს ქორწინების ყველა სამართლებრივ შედეგს, რადგან ერთ-ერთ მეუღლეს არ შეეძლო სცოდნოდა ქორწინების ამგვარი დამაბრკოლებელი გარემოების შესახებ.

დაბოლოს, ფიქტიური ქორწინების ბათილობის შესახებ სასამართლოს განცხადებით მიმართავს სამოქალაქო რეესტრის სამსახური ან ერთ-ერთი მეუღლე, რომლის უფლებებიც დაირღვა ფიქტიური ქორწინებით. ქორწინების ბათილად ცნობა შეუძლებელია, თუ სასამართლოსთვის მიმართვის მომენტში მეუღლეებს უკვე შექმნილი აქვთ ოჯახი.

როგორც წესი, ქორწინება ბათილად ითვლება სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების გამოტანის დღესვე და იგი არ წარმოშობს ქორწინების სამართლებრივ შედეგს, მაგრამ სასამართლოს საკუთარი შეხედულებით შეუძლია კეთილსინდისიერ მეუღლეს დაუნიშნოს ალიმენტი და ზი-

ანის ანაზღაურება, რომელიც მას ამ ქორწინებით მიადგა. ქორწინების ბათილობა ასევე არ უგულებელყოფს ასეთი ქორწინების შედეგად დაბადებული ბავშვის უფლებებს. იგი გათანაბრებულია კანონიერი ქორწინების შედეგად დაბადებულ ბავშვთან.

ქორწინების ბათილობის შემდეგ მეუღლეებს შეუძლიათ ხელმეორედ იქორწინონ, თუ იმ დროისთვის აღმოფხვრილია ქორწინების დამაბრკოლებელი გარემოებები.

ქორწინების ბათილობის მოთხოვნა არ დაიშვება მეუღლეების გარდაცვალების შემდეგ.

მემკვიდრეობა

საქართველოს რეალობიდან გამომიდინარე, ქალებისთვის არანაკლებ მნიშვნელოვანია იმ უფლებების ცოდნა, რომელსაც სამოქალაქო კოდექსი მემკვიდრეობასთან დაკავშირებით აწესებს. უპირველეს ყოვლისა, აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ როგორც ნებისმიერ სხვა სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებებში, კანონის წინაშე თანასწორობა მემკვიდრეობით სამართალშიც დაცულია. საზოგადოებაში გავრცელებული ტრადიცია, ქალის მემკვიდრეობით საკუთრების მიღებასთან დაკავშირებით, იგნორირებს კანონით მინიჭებულ უფლებას.

მაგალითად ქალის გათხოვების შემდეგ, როდესაც ის მეუღლესთან გადადის საცხოვრებლად, ტრადიციულად კარგავს მემკვიდრეობის უფლებას მშობლების ქონებაზე. ან, თუნდაც გაუთხოვარი იყოს, იმ შემთხვევაში თუ მას ჰყავს ძმა, მოიაზრება, რომ მხოლოდ ისაა მშობლების სახლკარის და სხვა ნებისმიერი ქონების მემკვიდრე. იმისთვის, რომ მსგავსი მცდარი შეხედულებები გავაქარწყლოთ, ქვემოთ განვიხილავთ მემკვიდრეობითი სამართლის ძირითად ნორმებს.

მემკვიდრეობის უფლება ნიშნავს ყველა ადამიანის უფლებას, კანონის შესაბამისად მიიღოს მემკვიდრეობა და ასევე გადაწყვიტოს თუ ვის დარჩება თავისი კუთვნილი ქონება მისი გარდაცვალების შემდეგ.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი მემკვიდრეობის ორ ფორმას იცნობს: კანონით და ანდერძით მემკვიდრეობა.

კანონით მემკვიდრეობასთან საქმე გვაქვს, როდესაც პირს არ დაუტოვებია ანდერძი. ასეთ შემთხვევაში, ქონებას გარკვეული კატეგორიის პირები ღებულობენ. არსებობს კანონით მემკვიდრეების ხუთი რიგი:

პირველი რიგი: გარდაცვლილის მეუღლე, შვილები, გარდაცვლილის შვილი, რომელიც მისი სიკვდილის შემდეგ დაიბადება, მშობლები (მშვილებები), ნაშვილები და მისი შთამომავლები გათანაბრებული არიან მშვილებლის შვილებთან და მათ შთამომავლებთან, შვილიშვილები, შვილიშვილის შვილები ან მათი შვილები, თუ მამკვიდრებლის გარდაცვალების დროს არ არის ცოცხალი მათი მშობელი, რომელიც მიიღებდა მემკვიდრეობას.

მეორე რიგი: გარდაცვლილის დები და ძმები, დისწულები და ძმისწულები, თუ მათი მშობლები ცოცხლები აღარ არიან.

მესამე რიგი: ბებია და პაპა, ბებიის დედ-მამა და პაის დედ-მამა, როგორც დედის ისე მამის მხრიდან, თუ სამკვიდროს გახსნის დროისთვის ბებია და პაპა ცოცხლები აღარ არიან.

მეოთხე რიგი: ბიძები (დედის ძმა და მამის ძმა), დეიდები, მამიდები.

მეხუთე რიგი: ბიძაშვილები, დეიდაშვილები და მამიდაშვილები, თუ ისინი ცოცხლები არ არიან, მათი შვილები.

რიგითობა გულისხმობს, რომ უპირატესობა ენიჭება წინა რიგის მემკვიდრეს და თუ ერთი წარმომადგენელი მაინც ცოცხალია, ყოველი მომდევნო ჯვაფის მემკვიდრეობა გამოირიცხება.

ერთი მეუღლის გარდაცვალების შემთხვევაში, მისი მემკვიდრეობა არ ეხება ცოცხლად დარჩენილი მეუღლის წილს სართო საკუთრებაში.

განქორწინებული მეუღლეები კარგავენ მემკვიდრეობის უფლებას ერთმანეთის მიმართ. ხოლო თუ სასამართლოში საქმე აღძრული იყო ქორწინების ბათილად ცნობასთან დაკავშირებით და ერთ-ერთი მეუღლე გარდაიცვლება,

ცოცხლად დარჩენილი მეუღლე კარგავს მემკვიდრეობის უფლებას.

კანონით მემკვიდრეობის საკითხი დგება, როდესაც მამკვიდრებელს არ დაუტოვებია ანდერძი, ან იგი მხოლოდ ქონების ნაწილს ეხება; ასევე, როდესაც ანდერძი მთლიანად ან ნაწილობრივ ბათილად იქნება ცნობილი.

კანონით მემკვიდრეობისგან განსხვავებით, ანდერძით მემკვიდრე შეიძლება იყოს არა მხოლოდ ოჯახის წევრი, არამედ ნებისმიერი გარეშე პირი, რომელიც ცოცხალია მამკვიდრებლის გარდაცვალების მომენტში. მოანდერძეს შეუძლია ქონება დაუტოვოს არა მხოლოდ ფიზიკურ, არამედ იურიდიულ პირსაც – ამისთვის სავალდებულოა მამკვიდრებლის გარდაცვალების მომენტში იურიდიული პირი იყოს დარეგისტრირებული.

კანონი რამდენიმე მოთხოვნას აწესებს ანდერძის შესადგენად. პირველ რიგში, მოანდერძე უნდა იყოს სრულწლოვანი და ქმედუნარიანი, რათა ნათლად გამოხატოს თავისი უკანასკნელი ნება-სურვილი. ასევე სავალდებულოა, რომ პირმა ანდერძი პირადად შეადგინოს, არ დაიშვება ანდერძის შედგენა წარმომადგენლის მეშვეობით.

კანონი უშვებს ერთობლივი ანდერძის ერთა-დერთ ფორმას. მეუღლეებს შეუძლიათ შეადგინონ ერთობლივი ანდერძი ურთიერთმეტმკვიდრეობის შესახებ. აღნიშნული ანდერძი შესაძლებელია გაუქმდეს ერთ-ერთი მეუღლის ინიციატივით, მხოლოდ ორივე მეუღლის სიცოცხლეში.

მოანდერძეს შეუძლია ანდერძის პირდაპირი მითითებით ერთ, ან ყველა კანონით მემკვიდრეს ჩამოართვას მემკვიდრეობის უფლება, ამასთან, იგი არაა ვალდებული, მიუთითოს მოტივი. ასეთ შემთხვევაში აღნიშნული მემკვიდრეები კარგავენ კანონით მემკვიდრეობის უფლებასაც. კანონით მემკვიდრეები ინარჩუნებენ მემკვიდრეობის მიღების უფლებას ქონების იმ ნაწილზე, რომელსაც ანდერძი არ შეხებია, ასევე მიიღებენ მემკვიდრეობას ანდერძში შესული ქონებიდან, თუ სამკვიდროს გახსნის მომენტისთვის ცოცხალი აღარ არის ანდერძში მითითებული მემკვიდრე.

მოანდერძემ ანდერძი წერილობითი ფორმით უნდა შეადგინოს. კანონი უშვებს ანდერძს სანო-

ტარო ფორმით და მის გარეშე შესაძლებელია მო-ანდერძემ უკარნახოს და ნოტარიუსმა ჩაიწეროს ანდერძი, ასეთ შემთხვევაში სავალდებულოა ან-დერძის შედგენას ესტრებოდეს ორი მოწმე. მოწმე არ შეიძლება იყოს არასრულწლოვანი, ქმედუზნა-რო პირი, ანდერძით მემკვიდრე ან მისი ნათესა-ვები დაღმავალი ან აღმავალი ხაზით, დები, ძმე-ბი, მეუღლე და საანდერძო დანაკისრის მიმღები.

თუ მოანდერძეს არ შეუძლია ხელი პირადად მოაწეროს ანდერძს, შესაძლებელია ანდერძი ხელმოწერილი იყოს მესამე პირის მიერ. ყრუ-მუნჯი პირის ანდერძი შედგენილი უნდა იყოს ორი მოწმის და ისეთი პირის თანდასწრებით, რომელიც მას საქმის გარემოებას აუხსნის. ხო-ლო უსინათლო პირის ანდერძის შედგენისას კა-ნონი სავალდებულოდ სამი მოწმის დასწრებას მიიჩნევს. ნოტარიუსი და მოწმეები ვალდებულ-ნი არიან ანდერძის შინაარსი სამკვიდროს გახ-სნამდე საიდუმლოდ შეინახონ.

ანდერძის მიუხედვად მაკვიდრებლის პირ-ველი რიგის მემკვიდრეებს, რომლებსაც მისი მეუღლე, შვილები და მშობლები შეადგენენ, ეკუთვით სავალდებულო წილი, რაც შეადგენს იმ ქონების ნახევარს, რასაც კანონით მემკვიდ-რეობის დროს მიიღებდნენ.

მოანდერძეს ნებისმიერ დროს შეუძლია გაა-უქმოს ან შეცვალოს ანდერძი რამდენიმე გზით: ახალი ანდერძის შედგენით; სანოტარო ბიუროში განაცხადის შეტანით ანდერძის გაუქმების შესა-ხებ და ანდერძის ყველა ეგზემპლიარის მოსპო-ბით.

თუ პირს რამდენიმე ანდერძი აქვს შედგენი-ლი და ისინი ერთმანეთს ავსებენ, მაშინ ყველა ანდერძი ინარჩუნებს ძალას; თუმცა თუ ერთი ანდერძი შედგენილია სანოტარო ფორმით, და-ნარჩენები კი არა, უპირატესობა ნოტარიულად დადასტურებულ ანდერძს ენიჭება.

ანდერძი ძალას კარგავს იმ შემთხვევაში, თუ მემკვიდრე მოანდერძებზე ადრე გარდაიცვლება, ან უარს იტყვის მემკვიდრეობაზე, ასევე თუ მო-ანდერძე გაასხვისებს ან დაკარგავს ანდერძში მითითებულ ქონებას.

საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ იმ შემთხვე-ვაში, თუ წყვილი ერთად ცხოვრობს, მაგრამ არ

იმყოფება რეგისტრირებულ ქორწინებაში, მათ ერთმანეთის მიმართ არ წარმოეშობათ მემკვიდ-რეობის უფლება. ამასთან, ეს ფაქტი არ გამო-რიცხავს არარეგისტრირებული ქორწინების შე-დეგად დაბადებული ბავშვის მემკვიდრეობის უფლებას. საქართველოს კანონმდებლობა ერ-თმანეთისგან არ განასხვავებს რეგისტრირებულ და არარეგისტრირებულ ქორწინებაში დაბადე-ბულ ბავშვებს, თუმცა სავალდებულოდ მიიჩნევს მამობის დადგენის ფაქტს, რომელსაც კანონი ითვალისწინებს. საქართველოს კანონმდებლო-ბით მემკვიდრეთ მოაზრება მამკვიდრებლის სიცოცხლეში ჩასახული შვილი, რომელიც ცოც-ხალი დაიბადება მამკვიდრების გარდაცვალები-დან არაუგვიანეს ათი თვისა, ასეთი შემთხვევის არსებობისას სამკვიდრო გაიხსნება მხოლოდ ბავშვის დაბადების შემდეგ, როდესაც სამკვიდ-როდან მისი წილის გამოყოფაც იქნება შესაძლე-ბელი.

როგორც ზემოთ ვახსენეთ, მშვილებელი და ნაშვილები მიეკუთვნებიან პირველი რიგის მემ-კვიდრეებს, კანონმდებელმა ისინი გაუთანაბრა ბიოლოგიურ მშობლებს და შვილებს, შესაბამი-სად მათ წარმოეშობათ იგივე მემკვიდრეობითი უფლებები, რაც მშობლებს და შვილებს.

სამოქალაქო კოდექსი ითვალისწინებს მემ-კვიდრეობის უფლების ჩამორთმევას, და მემ-კვიდრის უღირსად ცნობას. მემკვიდრე უღირსად შეიძლება იყოს ცნობილი თუ იგი განზრას ხელს უშლიდა მამკვიდრებელს მისი უკანასკნელი ნე-ბის განხორციელებაში და ამით ხელს უწყობდა თავისი ან მისი ახლობელი პირების მოწვევას მემკვიდრეებად ან სამკვიდროში მათი წილის გაზრდას; ან/და ჩაიდინა განზრას დანაშაული ან სხვა ამორალური საქციელი მოანდერძის მი-ერ ანდერძში გამოთქმული უკანასკნელი ნება-სურვილის საწინააღმდეგოდ, თუ ეს გარემოებანი დადასტურებული იქნება სასამართლოს მიერ.

თუ არსებობს ზემოთ ჩამორთმელი მიზეზთა-გან რომელიმე და სასამართლო პირს ულირს მემკვიდრედ დაადგენს, იგი ვალდებულია დააბ-რუნოს მემკვიდრეობით მიღებული ქონება და შემოსავალი, რომელიც მემკვიდრეობით მიღებუ-ლი ქონებიდან მიიღო. საყურადღებოა ხანდაზ-მულობის პერიოდი, როდესაც პირი შეიძლება

ცნობილი იყოს ულირს მემკვიდრედ – ესაა ხუთი წელი, რომლის ათვლაც იწყება დროიდან, როდესაც მემკვიდრე შეუდგება სამკვიდროს ფლობას. მხოლოდ ხუთი წლის განმავლობაში შეუძლია დაინტერესებულ პირს მიმართოს სასამართლოს ულირსი მემკვიდრის დადგენის მოთხოვნით.

საყურადღებოა რომ მამკვიდრებელს უფლება აქვს აპატიოს მემკვიდრეს იმ ქმედების ჩადენა, რომლისთვისაც ის შეიძლება ცნობილი იქნას ულირს მემკვიდრედ. ამის შესახებ მამკვიდრებელმა აღნიშვნა ანდერძში უნდა გააკეთოს.

პატივების უკან წალება მამკვიდრებელს არ შეუძლია, ამიტომ ასეთი შემთხვევის არსებობისას მამკვიდრებელმა კარგად უნდა აწონ-დაწონოს ყველა გარემოება.

ულირს მემკვიდრედ ცნობა არ გულისხმობს რომ პირი არ შეეძლება იყოს სხვა პირის მემკვიდრე, ულირსი მემკვიდრის საკითხი ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში თავიდან უნდა დაადგინოს სასამართლომ. მემკვიდრეობას ასევე ვერ მიიღებენ პირები, რომელთაც ჩამორთმეული აქვთ მშობლის უფლება, მიუხედავად იმისა, რომ შვილები არ კარგავენ მემკვიდრეობის უფლებას მშობლის უფლებაჩამორთმეული პირების მიმართ.

საქართველოში გავრცელებული პრაქტიკის თანახმად, ხშირად მემკვიდრეები მშვიდად განაგრძობენ ცხოვრებას სახლში, რომელიც მათ მამკვიდრებელმა დაუტოვა და თვლიან რომ სამკვიდრო მიღებულია. მიუხედავად იმისა, რომ კანონმდებლობა ითვალისწინებს მემკვიდრეობის მიღებას მისი ფაქტობრივი ფლობით, ეს ის შემთხვევაა, რომელიც ზემოთ ვახსენე, საყურადღებოა სამკვიდროს მიღების ვადა, რომელიც კანონმდებლმა ექვსი თვით განსაზღვრას, აღნიშნული ვადის ამოწურვამდე მემკვიდრეებმა უნდა მიმართონ ნოტარიუსს, რათა მან გასცეს სამკვიდროს მოწმობა, რომლის მეშვეობითაც მემკვიდრე ან მემკვიდრეები შეძლებენ საჯარო რეესტრში საკუთარ სახელზე დაირეგისტრირონ მემკვიდრეობით მიღებული ქონება. ექვსთვიანი ვადის გაშვების შემთხვევაში, მემკვიდრეებს მოუწევთ სასამართლოსთვის მიმართვა და იმ ფაქტის დამტკიცება, რომ ისინი ნამდვილად შეუდგნენ სამკვიდროს ფლობას და არ ყავთ მოდავები აღნიშნულ ქონებაზე.

სამკვიდროს მიღება შესაძლებელია როგორც პირადად, ასევე წარმომადგენლის მეშვეობით, ქმედუუნარო და შეზღუდულქმედუნარიანი პირები სამკვიდროს კანონიერი წარმომადგენლის მეშვეობით იღებენ.

სამოქალაქო კოდექსი იცნობს მემკვიდრეობით ტრანსმისიას. ეს ნიშნავს, რომ იმ შემთხვევაში, თუ მემკვიდრე გარდაიცვლება სამკვიდროს მიღებამდე, მაგრამ მამკვიდრებლის შემდეგ, სამკვიდროდან მისი წილი გადადის მის მემკვიდრეებზე, რომლებმაც სამკვიდრო უნდა მიიღონ სამკვიდროს ვადის გასვლამდე, თუ ეს ვადა სამ თვეზე ნაკლებია, იგი სამ თვემდე უნდა გაგრძელდეს.

მემკვიდრეს შეუძლია უარი განაცხადოს სამკვიდროს მიღებაზე, რისთვისაც დაწესებულია სამთვიანი ვადა, რომელიც დაიწყება იმ მომენტიდან, როდესაც პირმა შეიტყო ან უნდა შეეტყო მემკვიდრეთ მისი მიწვევის შესახებ. სამთვიანი ვადა შეიძლება სასამართლოს მიერ გაგრძელდეს, მაგრამ არაუმეტეს ორი თვისა.

სამკვიდროს მიღებაზე უარი დაიშვევა წარმომადგენლის მეშვეობითაც, თუ მის მინდობილობაში სპეციალურადაა აღნიშნული უფლება სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის შესახებ. იმ შემთხვევაში, თუ მემკვიდრე შეუდგება სამკვიდროს ფაქტობრივ ფლობას, უარის თქმის ვადა შეადგნენ ექვს თვეს. სამკვიდროს მიღებაზე უარი უნდა გაფორმდეს ნოტარიული წესით.

არ დაიშვება სამკვიდრო ქონებაზე ნაწილობრივ უარის თქმა ან უარი რაიმე დათქმით. ასეთ შემთხვევაში ჩაითვლება, რომ პირმა უარი თქვა მემკვიდრეობის მიღებაზე. არსებობს მხოლოდ ერთი გამონაკლისი: თუ პირი არ მისდევს სოფლის მეურნეობას, მას შეუძლია უარი თქვას სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთზე, მოწყობილობაზე, სამუშაო იარაღებზე და პირუტყვის მიღებაზე, რაც არ ჩაითვლება უარად მთლიანი სამკვიდროს მიღებაზე.

პირს ასევე შეუძლია უარი თქვას ერთ ან რამდენიმე წილზე, თუ იგი სხვადასხვა საფუძვლით (მაგ. ანდერძით და კანონით) რამდენიმე წილის მემკვიდრეა. მემკვიდრეს შეუძლია საკუთარ წილზე უარი თქვას ერთი ან რამდენიმე მეკვიდრის სასარგებლოდ, მაგრამ არ დაიშვე-

ბა წილის დათმობა უღირსი მემკვიდრის ან იმ პირის მიმართ, რომელსაც ანდერძით აქვს ჩამორთმეული მემკვიდრეობის უფლება. თუ მემკვიდრე თავის წილს რამდენიმე მემკვიდრის სასარგებლოდ თმობს, მას შეუძლია მიუთითოს თითოეულის წილზე, ასეთი დათქმის არარსებობის შემთხვევაში კი წილი მემკვიდრეებს შორის გადანაწილდება თანაბრად.

თუ მემკვიდრე სამკვიდროზე უარს აცხადებს შვილიშვილის სასარგებლოდ, ასეთ შემთხვევაში სამკვიდროს გახსნის დღისათვის ცოცხალი არ უდა იყვნენ მისი შვილები, წინააღმდეგ შემთხვევაში მემკვიდრეობას შვილები მიიღებენ.

თუ პირი არ აკონკრეტებს, თუ ვის სასარგებლოდ ამბობს უარს, მისი წილი განაწილდება სხვა მემკვიდრეებს შორის, მათი წილის პროპორციულად.

სამკვიდროზე უარის თქმა შეუქცევადია, რაც იმას ნიშნავს, რომ პირს მხოლოდ ერთხელ აქვს უარის თქმის უფლება. თუ იგი შემდგომ გადაიფიქრებს, მემკვიდრეობის უფლება აღარ აღდგება.

სამკვიდროზე უარის თქმა არ დაიშვება, თუ პირს ნოტარიუსთან გაკეთებული აქვს განაცხადი სამკვიდრო მოწმობის აღების თაობაზე.

რაც შეეხება სამკვიდრო ქონების გაყოფას მემკვიდრეებს შორის, სამოქალაქო კოდექსი ამის რამდენიმე საშუალებას იცნობს. სამკვიდრო ქონება ნაწილდება მემკვიდრეებს შორის მათი წილის პროპორციულად. თითოეულ მემკვიდრეს შეუძლია მოითხოვოს საკუთარი წილის გამოყოფა ნატურით ან ფულადი სახით. შესაძლებელია ასევე მთელი მემკვიდრეობის გაყიდვა და თანხის გადანაწილება მემკვიდრეებს შორის მათი წილის შესაბამისად. თუ სამკვიდროს გაყოფის მომენტისთვის ჩასახულია მემკვიდრე, სამკვიდრო გაიხსნება მისი დაბადების შემდეგ, დანარჩენი მემკვიდრეები გამოყოფენ მის წილს სამკვიდროდან, რომლის მიღების უფლებაც ახალშობილის კანონიერ წარმომადგენელს აქვს.

სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის გაყოფა, რომელზეც ადგილობრივი მეურნეობაა მოწყობილი, დაიშვება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ არ განადგურდება მეურნეობა. თუ მემკვიდ-

რეები არ აპირებენ მეურნეობის გაგრძელება, მიწა გაიყიდება და ფულადი სახით განაწილდება მემკვიდრეებს შორის.

გასათვალისწინებელია უპირატესი მემკვიდრეობის უფლება, რაც მოიაზრებს მემკვიდრის უპირატესობას იმ ქონებაზე, რომელსაც ის მამკვიდრებელთან ერთად ფლობდა და განკარგავდა.

მემკვიდრეობით მიიღება არა მხოლოდ მატერიალური სიკეთე, არამედ მამკვიდრებლის მოვალეობები, რომელიც მას სიკვდილის მომენტისთვის ჰქონდა. აქ არ იგულისხმება მამკვიდრებლის ისეთი მოვალეობები, რომელიც მას პირადად უნდა შეესრულებინა, მაგალითად ალიმენტი, რომელიც უშუალოდ მის ნათესაურ კავშირს ემყარებოდა.

თუ მამკვიდრებელს ჰქონდა ვალები, მემკვიდრები შეიძლება შეთანხმდნენ და ვალების გადახდა ერთ კონკრეტულ მემკვიდრეს დაევალოს, ვალის ოდენობის მიხედვით მისი წილის პროპორციული გაზრდით.

თუ სამკვიდროს გაყოფის თაობაზე მემკვიდრეებს შორის არსებობს დავა, საქმეს განიხილავს სასამართლო, რომელიც დაადგენს თითოეული მემკვიდრის წილს.

წილის გაყოფისას ჩაითვლება მამკვიდრებლის მიერ ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში მემკვიდრეთათვის ნაჩუქები უძრავი ან მოძრავი ქონება. ამ საჩუქრის პროპორციულად შემცირდება თითოეული მემკვიდრის წილი საერთო ქონებიდან.

მამკვიდრებელს უფლება აქვს ანდერძის საშუალებით მემკვიდრეებს დაავალოს რაიმე მოქმედების შესრულება. სამოქალაქო კოდექსით მსგავს დავალებას საანდერძო დანაკისრი (ლეგატი) ეწიდება. საანდერძო დანაკისრით შეიძლება გათვალისწინებული იყოს იმ პირის საცხოვრებლით უზრუნველყოფა, რომელიც მამკვიდრებელთან მის გარდაცვალებამდე ერთი წლის განმავლობაში ცხოვრობდა. მას შეუძლია თავის სიცოცხლის განმავლობაში გააგრძელოს მამკვიდრებლის სახლში ცხოვრება და მისი ეს უფლება არ გადადის მემკვიდრეობით. საანდერძო დანაკისრის შესრულების მოთხოვნის უფლება საანდერძო დანაკისრის მიმღებს მამ-

კვიდრებლის გარდაცვალებიდან სამი წლის განმავლობაში აქვს.

თუ პირი ისე გარდაიცვლება, რომ არც ანდერძი აქვს დატოვებული და არც კანონით მემკვიდრეები ჰყავს, მისი ქონება გამოცხადდება უმკვიდროდ და გადაეცემა სახელმწიფოს. ასეთ შემთხვევაში, თუ მამკვიდრებელს ჰყავდა მოვალეები, სახელმწიფო დააკმაყოფილებს მათ სამკვიდროს ფარგლებში.

ანდერძს ძირითადად მემკვიდრეები აღასრულებენ, თუმცა შესაძლებელია ანდერძში მითითებული იყოს გარეშე მესამე პირი, რომელიც მოიწვევა ანდერძის აღასრულებლად. იგი თავის მოვალეობას უსასყიდლოდ ასრულებს, თუ ანდერძში მითითებული არაა მისთვის გასამრჯელოს მიცემის შესახებ.

სამკვიდროს მიღებასთან ერთად აუცილებლად გასათვალისწინებელია სამკვირდო ქონებაზე მოქმედი საგადასახადო რეუიმი. მემკვიდრეობის მიღების შემდეგ გადასახადისგან განთავისუფლებული არიან პირველი და მეორე რიგის კანონით მემკვიდრეები, თუ სამკვიდროს მესამე და მეოთხე რიგის მემკვიდრეები იღებენ, გადასახადისგან თავისუფლდები, თუ მემკვიდრეობით მიღებული ქონების ღირებულება არ აღემატება 150 000 ლარს. თუ მემკვიდრეობა აღნიშნულ თანხაზე მეტია, მაშინ იგი დაიბეგრება იმ თანხის ფარგლებში, რამდენითაც აღემატება 150 000. აღნიშნული თანხის გადახდა უნდა მოხდეს მომდევნო ორი წლის განმავლობაში.

რეკომენდაცია

- სახელმწიფოს მხრიდან შემუშავდეს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საკანონმდებლო და ინსტიტუციური მექანიზმების გენდერული მონიტორინგის ინდიკატორები;
- განხორციელდეს გენდერული თანასწორობის პრინციპების გათვალისწინება სხვადასხვა სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის დაგევმვის დროს;
- ქალთა წარმომადგენლობის გასაზრდელად სახელმწიფომ გაატაროს საკანონმდებლო შესაბამისი სპეციალური ზომები;

○ სახელმწიფოს მხრიდან ქალთა პოლიტიკური უფლებების გამოყენების პოპულარიზაციის ხელ შეეწყობა;

- სამოქალაქო კოდექსში ოჯახის შექმნასთან დაკავშირებულ ჯვრისწერისა და სხვა რიტუალური ქორწინების რეგისტრირებულ ქორწინებასთან გათანაბრების ხელშემწყობი ღონისძიების გატარება;
- საქორწინო ხელშეკრულების პოპულარიზაციის ხელშეწყობა;
- საქართველოს რეალობიდან გამომიდინარე, ხელი შეეწყოს ქალებისთვის სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების ცოდნის გაღრმავებას (მაგ., საარჩევნო უფლება, ქონების და მემკვიდრეობის სამართალი);

დასკვნა

დასკვნის სახით შეიძლება ხაზი გაესვას რამდენიმე გარემოებას, რომელიც ისევ და ისევ ქალთა უფლებებს შეეხება. საქართველოს კანონმდებლობა, ქართული ენის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ხშირ შემთხვევაში არ გამოყოფს სქესს – მაგალითად, ისეთ შემთხვევებში, როდესაც ის ეხება დაქირავებულ პირებს, მემკვიდრეებს, მეუღლებს და სხვა.

სხვა შემთხვევაა, როცა კანონი განცალკევებით მოიხსენებს ქალს და მამაკაცს. ეს მიუთითებს იმაზე, რომ კანონმდებლობაში ქალის და მამაკაცის უფლებები ზოგადად არ არის გამიჯნული, გარდა იშვიათი სპეციფიკური შემთხვევებისა. თანამედროვე გენდერული ტერმინოლოგიის შესაბამისად, ასეთ კანონმდებლობას გენდერულად ნეიტრალურს უწოდებენ. გენდერული “ნეიტრალობის” დადებით მხარეს წარმოადგენს ის გარემოება, რომ ქალი და მამაკაცი გათანაბრებულია კანონის წინაშე და კონტექსტიდან არ გამომდინარეობს, თუ რა სქესის ადამიანს ეხება ესა თუ ის ნორმა. ეს, ამავე დროს, უარყოფითი მხარეცაა, ვინაიდან ისეთ პარტიარქალურ საზოგადოებაში, როგორიც საქართველოშია, ხშირად, საჭიროა ხაზი გაესვას ქალის უფლებებს.

სამოქალაქო კოდექსი იჯახის შექმნას უკავშირებს ქორწინების რეგისტრაციას. მართალია,

სახელმწიფო აღიარებს ჯვრისწერას და სხვა რიტუალურ ქორწინებას, მაგრამ მათ არ უთანაბრებს სახელმწიფო ორგანოში რეგისტრირებულ ქორწინებას, რითიც როგორც უკვე ავღნიშნეთ ქალი ზარალდება და ილახება მისი უფლებები.

საქართველოს რეალობიდან გამომიდინარე, ქალებისთვის მნიშვნელოვანია იმ უფლებების ცოდნა, რომელსაც სამოქალაქო კოდექსი მემკვიდრეობასთან დაკავშირებით აწესებს.

საქართველოში ჯერ კიდევ გაბატონებულია მკაცრი სტერეოტიპული აზროვნება, რაც განსაკუთრებით აზარალებს ქალთა მდგომარეობას უპირველეს ყოვლისა, აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ როგორც ნებისმიერ სხვა სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებებში, კანონის წინაშე თანასწორობა მემკვიდრეობით სამართალშიც დაცულია. საზოგადოებაში გავრცელებული ტრადიცია, ქალის მემკვიდრეობით საკუთრების მიღებასთან დაკავშირებით, იგნორირებას უკეთებს კანონით მინიჭებულ უფლებას. რაც კიდევ ერთხელ მიუთითებს კანონმორჩილების დაბალ ხარისხზე.

ჯერ კიდევ ქვეყანაში სტერეოტიპული აზროვნება უპირატესია კანონზე. სწორედ აქ მნიშვნელოვანია გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო პოლიტიკის არსებობა და კანონის უზენაესობის საინფორმაციო უზრუნველყო-

ფა “იცოდე კანონი და იქნები დაცული” პრინციპის დაცვა.

დღევანდელი რეალობიდან გამომდინარე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ქალს და მამაკაცს თანაბარი კონკურენციის საშუალებას არ აძლევს დამსაქმებელი, იქნება ეს სახელმწიფო სტრუქტურები თუ კერძო ბიზნესი.

ყოველივე ზემოაღნიშნული საზოგადოების ხისტი, ფუნდამენტალურ-ტრადიციული შეხედულებიდან გამომდინარეობს. ამ შეხედულების შესაცვლელად და გენდერული თანასწორობის დასამკვიდრებლად საჭიროა როგორც მთლიანი საზოგადოების, ასევე, თითოეული მოქალაქის მსოფლმშედველობის, შეხედულებების გადაფასების ხელშეწყობა და გენდერული ფასეულობების დანერგვა.

რიგ შემთხვევებში ქალთა უფლებები ირღვევა, ასევე, თვით ქალების ნაკლები ინფორმირებულობის გამო. რა თქმა უნდა, აქ არ იგულისხმება კანონმდებლობის ზედმიწევნით ცოდნა, მაგრამ საკუთარი უფლებების კარგი შესწავლა საჭიროა. ვიმედოვნებთ, რომ წინამდებარე ნაშრომი მცირედით მაინც დაეხმარება ქალბატონებს მათი უფლებების გაცნობა – სწორად გამოყენებაში და ხელს შეუწყობს, საქართველოს კანონმდებლობაში გენდერული თვალსაზრისით არსებული, ხარვეზის აღმოფხვრას.

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები

საქართველოს კონსტიტუცია 24/08/1995

საქართველოს საარჩევნო კოდექსი 03/07/2007

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი 26/06/1997

თსუ სამართლის ჟურნალი, №2, 2009

საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე <http://matsne.gov.ge/>

„ქალი და უფლება“, კონსტიტუციის 42-ე მუხლი, თბილისი 2010

სქესთა შორის ფაქტობრივი თანასწორობის
დახყარვის უზრუნველყოფა საჭართვალოში,
საქანონმდებლო ინიციატივა

თავი მესამე

საინიციატივო ჯგუფის წევრები:

ციცო ბაკურაძე
მანანა მებუკე
ნინო ჯავახიშვილი
თამარ აბრამიშვილი
გაია კუპრავა-შარვაშიძე

2008 წლის აპრილში საქართველოს პარლამენტში არასამთავრობო ორგანიზაციების საინიციატივო ჯგუფმა წარადგინა კანონპროექტი 32 400-ი ამომრჩევლის ხელმოწერით.

შესავალი

„ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციას“, საქართველო, ყოველგვარი დათქმის გარეშე, 1994 წელს შეუერთდა. კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტს წარუდგინოს ანგარიში ქვეყანაში ქალთა მდგომარეობის თაობაზე და ასევე, კონვენციის შესრულების ხარისხის შესახებ.

დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტმა, საქართველოს სახელმწიფოს საქართველოს სამთავრობო და არასამთავრობო მოხსენებების გაცნობის საფუძველზე, რამდენჯერმე შეიმუშავა დასკვნითი კომენტარები, სადაც აღნიშნულია კომიტეტის შეშფოთების პრინციპული სფეროები და მითითებულია მდგომარეობის გამოსასწორებლად გასატარებელი ღონისძიებები. შეშფოთება გამოთქმულია ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესების ეროვნული პროგრამის არასრულად განხორციელების გამო, რამაც გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ქალთა ჩართვის საკითხი კვლავ გადაუჭრელი დატოვა და იმის გამოც, რომ თანასწორობის მიღწევის კონცეფციები და გადაწყვეტილებები ფორმალურად ძალაშია, მაგრამ რეალურად იგნორირებულია.

კომიტეტმა სახელმწიფოს მისცა რეკომენდაცია, რომ გადაისინჯოს ასეთი კონცეფციებისა და გადაწყვეტილებების მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულება და რეალური თანასწორობის მისაღწევად მიღებული იქნას დროებითი სპეციალური ზომები.

2008 წლის საპარლამენტო არჩევნების მონიტორინგისას OSCE/ODIHR¹ ექსპერტი მაურიცია

¹ OSCE/ODIHR – ეუთოს ადამიანის უფლებების დემოკრატიული ინსტიტუტი.

ჯენკინსიც თავის ანგარიშში² ხაზგასმით მიუთითებს შედეგების გენდერული ასიმეტრიის გამომწვევ მიზანებზე და მისი გამოსწორების აუცილებლობაზე.

ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციები დიდი ხანია მუშაობენ და იკვლევენ გენდერულ პრობლემებს. კანონპროექტი ცვლილებებსა და დამატებაზე ორგანულ კანონში მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ, რომელიც 32 400 ამომრჩევლის მხარდაჭერითა შეტანილი პარლამენტში, რა თქმა უნდა პირველი შემთხვევა არა რის. მას გარკვეული წინა ისტორია აქვს ამგვარი მცდელობების: 2002 წელს ქალთა პოლიტიკური ფორუმის მიერ იყო წარდგენილი მოთხოვნა პარტიული სიების დაბალანსების ისე, რომ ყოველ ათეულში 40%-ზე ნაკლები არ უნდა ყოფილიყო თვითონეული სქესის წარმომადგენელი.

უფრო მოგვიანებით ქალთა ორგანიზაციების მოთხოვნა დროებითი ზომების შემოღება გენდერული ასიმეტრიის გამოსწორების მიზნით უმაღლეს საკანონმდებლო და აღმასრულებელ დონეზე პარლამენტში წარადგინა პარლამენტარმა ადა მარშანიამ.

ამჯერად თავიდან, რომ აგვეცილებინა ოპონენტების შემოტევები იმის თაობაზე, რომ გენდერული თანასწორობის საკითხი ფუფუნებაა და იგი ქვეყნისათვის მეხუთე სიჩქარის მნიშვნელობისაა მივმართეთ უფრო ძნელ გზას, ცვლილებების პაკეტი წარვადგინეთ საზოგადოებრივი ინიციატივით, რისთვისას პროცედურულად საჭირო იყო 30 000 ამომრჩევლის ხელმოწერა. ჩვენმა ჯგუფმა კი 32 400 კანონპროექტის მხარდაჭერის ხელმოწერა შეაგროვა. ამის განხორციელებაში OSCE/ODIHR ვარშავის ოფისის გენდერუ-

² OSCE/ODIHR – Georgia, Parliamentary Elections 21 May 2008 OSCE/ODIHR Election Observation Mission Final Report . X. Participation of Women გვ.17

ლი განყოფილება დაგვეხმარა. კანონპროექტის მხარდამჭერთა ხელმოწერების შეგროვებაში კი გვეხმარებოდნენ სხვა და სხვა პოლიტიკური პარტიების ორივე სქესის წევრები, ქალთა არა-სამთავრობო ორგანიზაციები, მთელი საქართველოს მასშტაბით.

კანონპროექტის მიზანი: კონვენციების დებულებათა შესრულების მიზნით, სახელმწიფო რეალურად უნდა გაატაროს ოფიციალური პოლიტიკა, რომელიც მიმართული იქნება ქალთა დე ფაქტო თანასწორუფლებიანობის დაჩქარებისაკენ და გადადგას ეფექტური ნაბიჯები ამ პოლიტიკის გასატარებლად.

იგი ვალდებულია უზრუნველყოს ქალის თანასწორი და თანაბარი შესაძლებლობა, არჩეულ იქნას საჯაროდ ასარჩევ ორგანოებში, მონაწილეობდეს მთავრობის პოლიტიკის ფორმირებასა და განხორციელებაში, ეკავოს სახელმწიფო პოსტები, ახორციელებდეს ყველა ფუნქციას საკანონმდებლო და აღმასრულებლი ხელისუფლების ყველა დონეზე.

კანონპროექტის ძირითადი არსი: პროექტის თანახმად, თუ პარტია პარტიული სიების ან ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატების წარდგენისას დაარღვევს საქართველოს საარჩევნო კოდექსით დადგენილ სქესთა პროპროცედულობის პრინციპს, პარტიული სიებით წარსადგენი პროპროცედულობის წესის ყოველი 5%-ით დარღვევაზე პარტიის საბაზო დაფინანსების ოდენობა მცირდება 5%-ით, ხოლო ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატების წარდგენისას სქესთა პროპროცედულობის ყოველი დარღვევისას – 10%-ით.

შესაძლებელია ამგვარი საჯარიმო პირობები საკმარისი არც არის იმ პრობლემის გამოსასწორებლად, რომელიც სისტემურ ცვლილებებზე მიანიშნებს და პოლიტიკურ ცვლილებებს ითხოვს. გენდერული თვისალსაზრისით გაწონასწორებული საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხე-

ლისუფლება არ დაუშვებდა მზგავს შეცდომებს რასაც ადგილი აქვს საქართველოში და არ დააყენებდა მსოფლიოს თვალში საქართველოში დემოკრატიის არსებობას კითხვის ნიშნის ქვეშ.

აღნიშნული დებულებები საშუალებას იძლევა შენარჩუნებულ იქნას მამაკაცთა და ქალთა სამართლიანი წარმომადგენლობა ისე, რომ არ შეიღახოს არც ერთი სქესის ინტერესები და უფლებები. მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ სავალდებულო პროცენტი პარტიული სიის ყოველ ათეულშია წარმომადგენილი, რადგან, როგორც წესი, ქალები საარჩევნო სიის ბოლოს იკავებენ ხოლმე ადგილს.

მიგვაჩნია, რომ ზემოთ დასახელებული ფორმულირების შეტანა საარჩევნო კოდექსში რეალური ნაბიჯი იქნება საქართველოს მიერ ნაკისრ საერთაშორისო ვალდებულებათა შესრულებისაკენ, რითაც საფუძველი ჩაეყრება არა მხოლოდ სამართლებრივი, არამედ ეთიკური და მაღალზნებრივი სახელმწიფო პოლიტიკის მშენებლობას ჩვენს ქვეყანაში. ეს კი აუცილებლად ჰპოვებს ჯეროვან გამოხმაურებას არა მხოლოდ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტში, არამედ ჩვენთვის სტრატეგიულად უმნიშვნელოვანეს ევროპულ სტრუქტურებშიც.

მინდა 32 400 ამომრჩევლის სახელით მივმართო პარლამენტთან არსებულ გენდერული თანასწორობის საკონსულტაციო საბჭოს გულისხმიერება გამოიჩინოს და მხარდაჭერა გაუწიოს წარმოდგენილ ინიციატივას მძიმე და ძნელ გზაზე პარლამენტში.

ქალთა განათლებიუს და ინფორმაციის საერთიშორისო ცენტრი.

თამარ აბრამიშვილი

2008 წლის 24 დეკემბერი

პროექტი

საქართველოს ორგანული კანონი

„მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანების შესახებ“

საქართველოს ორგანულ კანონში

დამატების შეტანის თაობაზე

მუხლი 1. „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანების შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში დამატებებისა და ცვლილებების შეტანის თაობაზე“ საქართველოს ორგანული კანონის (საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, № 22, 19.06.2007, მუხ. 186) 34-ე მუხლის რედაქცია ჩაითვალის პირველ პუნქტად და დაემატოს შემდეგი შინაარსის მე-2 პუნქტი:

„2. თუ პარტია პარტიული სიების ან ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატების წარდგენისას დაარღვევს საქართველოს საარჩევნო კოდექსით დადგენილ სქესთა პროპორციულობის პრინციპს, პარტიული სიებით წარსადგენი პროპორციულობის წესის ყოველი 5%-ით დარღვევაზე პარტიის საბაზო დაფინანსების ოდენობა მცირდება 5%-ით, ხოლო ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატების წარდგენისას სქესთა პროპორციულობის ყოველი დარღვევისას – 10%-ით.“.

მუხლი 2. ეს კანონი ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

საქართველოს პრეზიდენტი

მიხეილ სააკაშვილი

განმარტებითი ბარათი

საქართველოს ორგანულ კანონში „საქართველოს საარჩევნო კოდექსი“ დამატების შეტანის შესახებ

ა) ზოგადი ინფორმაცია კანონ პროექტის შესახებ

ა.ა) კანონპროექტის მიღების მიზეზი:

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვა გარანტირებულია საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციით და გამოცხადებულია უმნიშვნელოვანეს სახელმწიფოებრივ პრიორიტეტად.

ამავე უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვას ემსახურება ადამიანის უფლებათა სფეროში მიღებული საერთაშორისო დოკუმენტები: „ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია“, „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებათა პაქტი“, „ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა პაქტი“, „ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენცია“, „კონვენცია მამაკაცთა და ქალთა თანაბარი ლირებულებების შრომის თანაბარი ანაზღაურების შესახებ“, „კონვენცია შრომის და დასაქმების სფეროში დისკრიმინაციის შესახებ“, „კონვენცია ბავშვთა უფლებების შესახებ“, „კინვენცია წამებისა და სხვა სასტიკი, არა ადამიანური და ლირსების შემლახველი მოპყრობისა და სასჯელის წინააღმდეგ“. ამ დოკუმენტთა უმრავლესობაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს გენდერული თანასწორობის იდეას, რომელიც სახელმწიფოს დემოკრატიულობის და სოციალური სამართლიანობის ერთ-ერთი არსებითი ინდიკატორია. მის პრიორიტეტად მიჩნეულია: შრომითი საქმიანობის სფერო, განათლება, ეკოლოგია, ჯანდაცვა, ძალაუფლება და საზოგადოებრივი გავლენა.

გარდამავალი პერიოდის სირთულეების მიუხედავად ქართული სახელმწიფო დიდ ყურადღებას აქცევს შეთანხმებებს ადამიანის უფლებათა

დაცვის სფეროში, მათ შორის „ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციას“, რომელსაც საქართველო ყოველგვარი დათქმის გარეშე მიუწოდდა 1994 წელს. კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტს წარუდგინოს ანგარიში ქვეყანაში ქალთა მდგომარეობის თაობაზე და, ასევე კონვენციის შესრულების თაობაზეც.

დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტმა, საქართველოს სახელმწიფოს სამთავრობო და არა სამთავრობო მოხსენებების გაცნობის საფუძველზე, რამდენჯერმე შეიმუშავა დასკვნითი კომენტარები, სადაც აღნიშნულია კომიტეტის შეშფოთების სფეროები და მითითებულია მდგომარეობის გამოსასწორებელი ღონისძიებები. შეშფოთება გამოითქვა ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესების ეროვნული პროგრამის არა სრულად განხორციელების გამო, რამაც გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ქალთა ჩართვის საკითხი კვლავ გადაუჭრელი დატოვა და იმის გამოც, რომ თანასწორობის მიღწევის კონცეფციები და გადაწყვეტილებები ფორმალურად ძალაშია, მაგრამ რეალურად იგნორირებულია. კომიტეტმა სახელმწიფოს მისცა რეკომენდაცია, რომ გადაისინჯოს ასეთი კონცეფციების და გადაწყვეტილებების მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულება და რეალური თანასწორობის მისაღწევად მიღებული იქნას დროებითი სპეციალური ზომები, მათ შორის, პოლიტიკურ ცხოვრებაში მონაწილეობისა და დასაქმების სფეროში კვოტების საკითხი.

მსგავსი მოთხოვნები გათვალისწინებულია სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებითაც: ადამია-

ნის უფლებების საყოველთაო დეკლარაცია 21-ე მუხლის თანახმად, ყველა ადამიანს უფლება აქვს, მონაწილეობდეს თავისი ქვეყნის მართვა გამგეობაში უშუალოდ, ან თავისუფლად არჩეული წარმომადგენლების მეშვეობით.

ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების საერთაშორისო პაქტის მე-3 მუხლის თანახმად, ამ პაქტის მონაწილე სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, უზრუნველყონ მამაკაცისა და ქალისათვის თანასწორი უფლება, ისარგებლონ ამ პაქტით დადგენილი ყველა ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებებით. ამავე პაქტის მე-7 მუხლი კი ითვალისწინებს თითოეულისათვის უფრო მაღალ სამსახურეობრივ საფეხურზე დაწინაურების თანაბარ შესაძლებლობას, მხოლოდ და მხოლოდ შრომითი სტაჟისა და კომპეტენციის შესაბამისად.

სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-3 მუხლის თანახმად, ამ პაქტის მონაწილე სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, უზრუნველყონ მამაკაცისა და ქალისათვის თანასწორი უფლება, ისარგებლონ ამ პაქტით გათვალისწინებული ყველა სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებით.

ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციის მე-4 მუხლის თანახმად, მონაწილე სახელმწიფოების მიერ სქესთა შორის ფაქტობრივი თანასწორობის დამყარების დასაჩქარებლად მიღებული დროებითი სპეციალური ზომები დისკრიმინაციულად არ ჩაითვლება, რადგან მან არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება გამოიწვიოს არათანაბარი და განსხვავებული სტანდარტების შენარჩუნება. აღნიშნული ზომები უნდა გაუქმდეს, როცა მიღწეული იქნება მიზანი, რომელიც შესაძლებლობების თანაბრობასა და თანასწორობაში გამოიხატება.

2006 წლის 24 ივნისს პარლამენტმა მიიღო გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო კონცეფცია, რომელიც ითვალისწინებს იმ ძირითად პრინციპებსა და მიმართულებებს, რაც საფუძვლად უნდა დაედოს გენდერულ საკითხებზე კანონმდებლობის სრულყოფას საქართველოში. ნიშანდობლივია ისიც, რომ 2007 წლის 26 სექტემბერს საქართველოს მთავრობამ დამტკიცა „საქართველოში

გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის განხორციელების ღონისძიებათა 2007-2009 წლების სამოქმედო გეგმა“, რომლის ერთ-ერთ მიზანს გენდერული თანასწორობის საკონკრეტულობის განვითარება, ხარვეზების აღმოფხვრა და სრულყოფა წარმოადგენს. შეიქმნა უწყებათაშორისი კომისია. ეს ყველაფერი ხაზს უსვამს გენდერული საკითხის მნიშვნელობას, თიუმცა არ არის საკმარისი გენდერული თანასწორობის უზრუნველსაყოფად.

ა.ბ.) კანონპროექტის მიზანი:

კონვენციების და დებულებების შესრულების მიზნით, სახელმწიფომ რეალურად უნდა გაატაროს ოფიციალური პოლიტიკა, რომელიც მიმართული იქნება ქალთა დე ფაქტო თანასწორუფლებიანობის დაჩქარებისაკენ და გადადგას ეფექტური ნაბიჯები ამ პოლიტიკის გასატარებლად. იგი ვალდებულია უზრუნველყონ ქალის თანასწორი თანაბარი შესაძლებლობა, არჩეულ იქნას საჯარო ასარჩევ ორგანოებში, მონაწილეობდეს მთავრობის პოლიტიკის ფორმირებასა და განხორციელებაში, ეკავის სახელმწიფო პოსტები, ახორციელებდეს ყველა ფუნქციას საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების ყველა დონეზე.

ამ მიზნის ხარისხის კრიტერიუმად გამოდგება ქალების პროცენტული შემადგენლობა პოლიტიკურ პარტიებში, მათი წარმომადგენლობა ქვეყნის უმაღლეს ორგანოებში და ის ზომებიც, რაც სახელმწიფომ გაატარა, რათა გაზრდილიყო არჩევნებში მონაწილე ქალების, როგორც კანდიდატების რიცხვი და თანამდებობაზე მყოფ ქალთა რაოდენობა. მხოლოდ აღნიშნულ კითხვებზე პასუხი იქნება ნათელი დემონსტრირება საქართველოს სახელმწიფოს მიერ რეალურად გატარებული პოლიტიკისა, რომელიც პირდაპირ და არა ორაზროვნად მიუთითებს, თუ როგორ ასრულებს საქართველო საერთაშორისო ხელშეკრულებებით ნაკისრ ვალდებულებებს და როგორ იცავს ქალთა უფლებებს ქვეყანაში.

სამწუხაროდ, ქალთა წარმომადგენლობა სახელისუფლებო სტრუქტურებში ძალიან დაბალია: პარლამენტში – 9%, აღმასრულებელ ხელისუფლებაში – 2%, ადგილობრივი თვითმმართველო-

ბის ორგანოებში – 11,5 %, პოლიტიკური პარტიების მმართველ ორგანოებში – 9%.

რადგან გადაწყვეტილების მიღების ორგანოებში ქალთა წარმომადგენლობის ზრდის კოეფიციენტი მცირეა, პოლიტიკაში გენდერული დისბალანსის დასაძლევად მსოფლიოს 70-ზე მეტმა ქვეყანამ გამოიყენა ისეთი სპეციალური ღონისძებები, როგორიც არის საარჩევნო კვოტები.

სხვადასხვა ქვეყნებში კვოტების ანუ დროებითი სპეციალური ზომების გამოყენების სურათი შემდეგნაირია: ნორვეგია შიდაპარტიული კვოტების გამოყენების პიონერია. მემარცხენე სოციალისტური პარტიას (SV) 1975 წლიდან აქვს შემოღებული 40%-იანი კვოტა ორივე სქესისთვის. აგრეთვე ახორციელებს სიაში სხვადასხვა სქესის კანდიდატთა მონაცვლეობის წესს (ზიპ სისტემა.) 40%-იანი კვოტა დაწესებული აქვს ნორვეგიის ლეიბორისტულ პარტიას 1983 წლიდან, ცენტრისტულ პარტიას 1989 წლიდან, ქრისტიანულ სახალხო პარტიას 1993 წლიდან.

გერმანიაში პოლიტიკური პარტიები იყენებენ შიდა პარტიულ კვოტას საარჩევნო სიის ფორმირებისას. მაგ, დემოკრატიული სოციალიზმის პარტია (PDS) იყენებს 50% კვოტას პარტიულ სიებში. ალიანსი 90/მწვანეებიც 1986 წლიდან იყენებენ ასევე 50%-ან კვოტას. ქრისტიან-დემოკრატიულ პარტიაში 1996 წლიდან დაწესდა, რომ სიაში მინიმუმ ყველა მესამე კანდიდატი ქალი უნდა იყოს. სოციალ დემოკრატიულმა პარტიამ (SPD) კვოტების სისტემა შემოიღო 1988 წლიდან. 1990 წლისთვის მიზანი იყო 25% ქალი კანდიდატის ჩართვა სიებში, 1994 წლისთვის 33%, და 1998 წელისთვის კი უკვე 40%. ასეთი კვოტა მოითხოვს სიის ისე აგებას, რომ სიის ბოლო ადგილებზე არ მოხვდეს მხოლოდ ერთი სქესის წარმომადგენლები, რისთვისაც სიაში მინიმუმ ყველა ყოველი მეხუთე მაინც უნდა იყოს განსხვავებული სქესის, ვიდრე წინა ოთხი. რაკიდა 80-იანი წლებიდან თითქმის ყველა პარტიამ დაუჭირა მხარი საკანონმდებლო ორგანოებში ქალთა მონაწილეობის გაზრდისათვის მიზანმიმართულ საქმიანობის განხორციელებას, ბუნდესტაგში ქალთა რიცხვი გაიზარდა 10%-დან (1983 წ.) 20%-მდე (1990 წ.), 1997 წ. გახდა 26,6%, 2005 წლისათვის კი 31,8%-ს მიაღწია.

საფრანგეთში გენდერული კვოტების აუცილებლობა კონსტიტუციით არის განსაზღვრული. 1999 წლის კონსტიტუციაში შევიდა დამატება, რომლის მიხედვითაც „კანონმდებლობა მხარს უჭერს ქალისა და კაცისათვის საარჩევნო მანდატთა თანაბარ მონაწილეობას“ და პოლიტიკურ პარტიებს აკისრებს თანაბარი მისაწვდომობის უზრუნველყოფის პასუხისმგებლობას. ამ შესწორებას „პარიტეტული რეფორმა“ ეწოდა.

2000 წლის ახალი საარჩევნო კანონით განისაზღვრა, რომ პარტიული რეფორმა 50/50 შეეხება ყველა დონის პროპორციულ არჩევნებს:

- მუნიციპალურ არჩევნებს ქალაქებისთვის, სადაც 3500 მეტი მაცხოვრებელია;
- სენატის არჩევნებს, პროპორციულად არჩეული სენატორთა მანდატებისთვის;
- რეგიონულ არჩევნებს;
- ევროპის პარლამენტის არჩევნებს;
- პარიზის საბჭოს არჩევნებს;
- პარიზის, ლიონის და მარსელის რაიონის საბჭოების არჩევნებს.

ეს რეფორმა მოითხოვს ასევე პარტიების მიერ დასახელებულ კანდიდატთა შორის გენდერული ბალანსის დაცვას საფრანგეთის პარლამენტის არჩევნების დროს, რომელიც ორ ტურიანი მაურიტარული სისტემით ტარდება.

2000 წლის საარჩევნო კანონმა დააწესა ფინანსური დასჯა იმ პოლიტიკური ორგანიზაციებისათვის, რომლებიც არ დაიცავდნენ დასახელებულ კანდიდატთა შორის გენდერულ ბალანსს. საფრანგეთში სახელმწიფო ფინანსირებას პოლიტიკური ორგანიზაციებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. მაგალითად, 1999 სახელმწიფო დოტაციამ შეადგინა პოლიტიკური სუბიექტების მთელი შემოსავლის 51%. სახელმწიფოსგან მიღებული ფინანსები მცირდება, თუ პარიტეტიდან გადახრა გაცდება 2%-ს. ამგვარად, პარტია რომელიც დაასახელებს 49% ქალ კანდიდატს და 51% მამაკაცს არ ჯარიმდება, მაგრამ მეტი განსხვავების შემთხვევაში დაჯარიმდება, შემდეგი წესით: თუ პარტიის მიერ წარდგენილი კანდიდატების სიები 2%-ზე მეტად განსხვავდება, მაშინ სახელმწიფო დახმარება მცირდება ამ განსხვავე-

ბის ნახევრით. მაგალითად, თუ პარტიამ წარადგინა 60% მამაკაცი კანდიდატი, ხოლო 40% ქალი, განსხვავება 20%-ის ტოლი იქნება და მაშინ პარტიას სახელმწიფო დახმარება შეუმცირდება 10%-ით.

მუნიციპალიტეტურ დონეზე კი, სადაც არჩევნები პროპორციული სისტემით ტარდება: საარჩევნო ადმინისტრაცია უზრალოდ არ გაატარებს რეგისტრაციაში ისეთი პარტიის სიას, რომელიც პარიტეტის მოთხოვნას არ შეესაბამება.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია და მსოფლიოს მრავალი სახელმწიფო ქვეყნის პოლიტიკური მოწყობის მხოლოდ ისეთ მოდელს მიიჩნევს მართებულად, რომელიც სახელმწიფო პოლიტიკის შემნაში ქალისა და მამაკაცის თანასწორ მონაწილეობას უზრუნველყოფს. ასეთი პარიტეტის მიღწევა დემოკრატიის და სამართლებრივი სახელმწიფოს მშენებელი ქვეყნის უმთავრესი ამოცანა უნდა იყოს. სწორედ ამ ამოცანის შესრულებას შეუწყობს ხელს ახალ საარჩევნო კოდექსში ისეთი დებულების შეტანა, რომელიც უზრუნველყოფს ქალთა და მამაკაცთა თანაბარ მონაწილეობას და შემდგომში წარმომადგენლობას ქვეყნის საკანონმდებლო და აღმასრულებელ სტრუქტურებში.

ა.გ.) კანონპროექტის ძირითადი არსი:

პროექტის თანახმად, თუ პარტია პარტიული სიების ან ძირითადი და სარეზერვო მაურიტარი კანდიდატის წარდგენისას დაარღვევს საქართველოს საარჩევნო კოდექსით დადგენილი სქესთა პროპორციულობის პრინციპს, პარტიული სიებით წარსაღვენი პროპორციულობის წესის ყოველი 5%-ით დარღვევაზე პარტიის საბაზო დაფინანსების ოდენობა მცირდება 5%-ით, ხოლო ძირითადი და სარეზერვო მაურიტარი კანდიდატების წარდგენისას სქესთა პროპორციულობის ყოველი დარღვევისას 10%-ით.

აღნიშნული დებულება საშუალებას იძლევა შენარჩუნებული იყოს მამაკაცთა და ქალთა სამართლიანი წარმომადგენლობა ისე, რომ არ შეიღავოს არც ერთი სქესის ინტერესები და უფლებები. მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ პარტიული სიის ყოველ ათეულშია სავალდე-

ბულო პროცენტის წარმომადგენლობა, რადგან როგორც წესი ქალები საარჩევნო სიის ბოლოს იკავებენ ხოლმე ადგილს.

მიგვაჩინია, რომ ზემოთ დასახელებული ფორმულირების შეტანა საარჩევნო კოდექსში რეალური ნაბიჯი იქნება საქართველოს მიერ ნაკისრი საერთაშორისო ვალდებულებათა შესრულებისაკენ, რითაც საფუძველი ჩაეყრება არა მხოლოდ სამართლებრივ, არამედ ეთიკური და მაღალზნეობრივი სახელმწიფო პოლიტიკის მშენებლობას ჩვენ ქვეყანაში. ეს კი აუცილებლად პპკებს ჯეროვან გამოხმაურებას არა მხოლოდ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტში, არამედ ჩვენთვის სტრატეგიულად უმნიშვნელოვანეს ევროპულ სტრუქტურებშიც.

ბ) კანონ პროექტის ფინანსური დასაბუთება

ბ.ა) კანონპროექტის მიღებასთან დაკავშირებული აუცილებელი დაფინანსების წყარო:

კანონპროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ხარჯების გამოყოფას.

ბ.ბ) კანონპროექტის გავლენა ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილზე:

კანონპროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან საშემოსავლო ნაწილის ზრდას.

ბ.გ) კანონპროექტის გავლენა ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილზე:

კანონპროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაწილის ცვლილებას.

ბ.დ) სახელმწიფოს ახალი ფინანსური ვალდებულებები:

კანონპროექტის მიღება არ ითვალისწინებს სახელმწიფოს მიერ ახალი ფინანსური ვალდებულების აღებას.

ბ.ე) კანონპროექტის მოსალოდნელი ფინანსური შედეგები იმ პირთათვის, რომელთა მიმართაც ვრცელდება კანონპროექტის მოქმედება:

კანონპროექტის მიღება არ იწვევს ფინანსურ შედეგებს, იმ პირთათვის, რომელთა მიმართაც ვრცელდება კანონპროექტის მოქმედება.

ბ.ვ) კანონპროექტით დადგენილი გადასახადის, მოსაკრებლის ან სხვა სახის გადასახდელის ოდენობის განსაზღვრის წესი (პრინციპი):

კანონპროექტი არ ითვალისწინებს გადასახადის, მოსაკრებელის ან სხვა სახის გადასახადის შემოღების ვალდებულებას.

გ) კანონპროექტის მიმართება საერთაშორისო სამართლებრივ სტანდარტებთან

გ.ა) კანონპროექტის მიმართება ევროკავშირის დირექტივებთან:

კანონპროექტის მიღება არ ეწინააღმდეგება ევროკავშირის დირექტივებს.

გ.ბ) კანონპროექტის მიმართება საერთაშორისო ორგანიზაციებში საქართველოს წევრობასთან დაკავშირებულ ვალდებულებებთან:

კანონპროექტის მიღებით არ წარმოიქმნება საერთაშორისო ორგანიზაციებში საქართველოს წევრობასთან დაკავშირებულ ვალდებულებები.

გ.გ) კანონპროექტის მიმართება საქართველოს ორმხრივ და მრავალმხრივ ხელშეკრულებებთან:

კანონპროექტი არ ეწინააღმდეგება საქართველოს ორმხრივ და მრავალმხრივ ხელშეკრულებებს.

დ) კანონპროექტის მომზადების პროცესში მიღებული კონსულტაციები

დ.ა) სახელმწიფო, არა სახელმწიფო ან/და საერთაშორისო ორგანიზაცია/დაწესებულება, ექსპერტები, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს კანონპროექტის შემუშავებაში, ასეთის არსებობის შემთხვევაში:

კანონპროექტის შემუშავებაში ამ პუნქტით გათვალისწინებულ ორგანიზაცია/დაწესებულებებს, მონაწილეობა არ მიუღიათ.

დ.ბ) კანონპროექტის შემუშავებაში მონაწილე ორგანიზაციის (დაწესებულების) ან/და ექსპერტის შეფასება კანონპროექტის მიმართ, ასეთის არსებობის შემთხვევაში:

ასეთი არ არსებობს.

დ.გ) კანონპროექტის ავტორი:.....

დ.დ) კანონპროექტის ინიციატორი:

კანონპროექტის ინიციატორია საქართველოს 30 000 ამომრჩეველი

პროექტი

საქართველოს ორგანული კანონი

საქართველოს ორგანულ კანონში „საქართველოს საარჩევნო კოდექსი“
ცვლილებების შეტანის შესახებ

მუხლი 1. საქართველოს ორგანულ კანონში „საქართველოს საარჩევნო კოდექსში“ (საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, N25, 22.08.2001, მუხ. 107) შეტანილ იქნეს შემდეგი ცვლილებები:

96-ე მუხლის მე-7 ნაწილი ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

7. პარტიული სიის შედგენის წესს განსაზღვრავენ პარტიები და საარჩევნო ბლოკები, იმგვარად, რომ სიის ყოველი მეორე იყოს განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი.“

97-ე მუხლის მე-4 ნაწილი ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

„4. პარტიამ/საარჩევნო ბლოკმა მაჟორიტარული წესით ასარჩევად უნდა წარადგინოს ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატები, იმგვარად, რომ ყოველ სამ კანდიდატში იყოს არანაკლებ ერთი განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი, ხოლო იმ შემთხვევაში, როდესაც წარსადგენია ხუთი კანდიდატი, მათ შორის ორი უნდა იყოს განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი. იმ შემთხვევაში, როდესაც მრავალმანდატიან საარჩევნო ოლქში წარსადგენ კანდიდატთა რაოდენობა სამზე ნაკლებია, მაგრამ ძირითად და სარეზერვო მაჟორიტარულ კანდიდატებად ერთიანობაში წარსადეგია ოთხი კანდიდადი, წარსადგენ ოთხეულში უნდა იყოს არანაკლებ ერთი განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი.“

მუხლი 2. ეს კანონი ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

საქართველოს პრეზიდენტი

მიხეილ სააკაშვილი

განმარტებითი ბარათი

**საქართველოს ორგანულ კანონში „საქართველოს საარჩევნო კოდექსში“ დამატებების შეტანის შესახებ“
საქართველოს ორგანული კანონის პროექტზე**

ა) ზოგადი ინფორმაცია კანონ პროექტის შესახებ

ა.ა) კანონპროექტის მიღების მიზეზი:

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვა გარანტირებულია საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციით და გამოცხადებულია უმნიშვნელოვანეს სახელმწიფოებრივ პრიორიტეტად.

ამავე უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვას ემსახურება ადამიანის უფლებათა სფეროში მიღებული საერთაშორისო დოკუმენტები: „ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია“, „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებათა პაქტი“, „ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა პაქტი“, „ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენცია“, „კონვენცია მამაკაცთა და ქალთა თანაბარი ლირებულებების შრომის თანაბარი ანაზღაურების შესახებ“, „კონვენცია შრომის და დასაქმების სფეროში დისკრიმინაციის შესახებ“, „კონვენცია ბავშვთა უფლებების შესახებ“, „კინვენცია წამებისა და სხვა სასტიკი, არა ადამიანური და ლირსების შემლახველი მოპყრობისა და სასჯელის წინააღმდეგ“. ამ დოკუმენტთა უმრავლესობაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს გენდერული თანასწორობის იდეას, რომელიც სახელმწიფოს დემოკრატიულობის და სოციალური სამართლიანობის ერთ-ერთი არსებითი ინდიკატორია. მის პრიორიტეტად მიჩნეულია: შრომითი საქმიანობის სფერო, განათლება, ეკოლოგია, ჯანდაცვა, ძალაუფლება და საზოგადოებრივი გავლენა.

გარდამავალი პერიოდის სირთულეების მიუხედავად ქართული სახელმწიფო დიდ ყურადღებას აქცევს შეღთანხმებებს ადამიანის უფ-

ლებათა დაცვის სფეროში, მათ შორის „ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციას“, რომელსაც საქართველო ყოველგვარი დათქმის გარეშე მიუღრთდა 1994 წელს. კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება გარეთიანებული ერების ორგანიზაციის ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტს წარუდგინოს ანგარიში ქვეყანაში ქალთა მდგომარეობის თაობაზე და, ასევე კონვენციის შესრულების თაობაზეც.

დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტმა, საქართველოს სახელმწიფოს სამთავრობო და არა სამთავრობო მოხსენებების გაცნობის საფუძველზე, რამდენჯერმე შეიმუშავა დასკვნითი კომენტარები, სადაც აღნიშნულია კომიტეტის შეშფოთების სფეროები და მითითებულია მდგომარეობის გამოსასწორებელი ღონისძიებები. შეშფოთება გამოითქვა ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესების ეროვნული პროგრამის არა სრულად განხორციელების გამო, რამაც გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ქალთა ჩართვის საკითხი კვლავ გადაუქრელი დატოვა და იმის გამოც, რომ თანასწორობის მიღწევის კონცეფციები და გადაწყვეტილებები ფორმალურად ძალაშია, მაგრამ რეალურად იგნორირებულია. კომიტეტმა სახელმწიფოს მისცა რეკომენდაცია, რომ გადაისინჯოს ასეთი კონცეფციების და გადაწყვეტილებების მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულება და რეალური თანასწორობის მისაღწევად მიღებული იქნას დროებითი სპეციალური ზომები, მათ შორის, პოლიტიკურ ცხოვრებაში მონაწილეობისა და დასაქმების სფეროში კვოტების საკითხი.

მსგავსი მოთხოვნები გათვალისწინებულია სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებითაც: ადამია-

ნის უფლებების საყოველთაო დეკლარაცია 21-ე მუხლის თანახმად, ყველა ადამიანს უფლება აქვს, მონაწილეობდეს თავისი ქვეყნის მართვა გამგეობაში უშუალოდ, ან თავისუფლად არჩეული წარმომადგენლების მეშვეობით.

ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების საერთაშორისო პაქტის მე-3 მუხლის თანახმად, ამ პაქტის მონაწილე სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, უზრუნველყონ მამაკაცისა და ქალისათვის თანასწორი უფლება, ისარგებლონ ამ პაქტით დადგენილი ყველა ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებებით. ამავე პაქტის მე-7 მუხლი კი ითვალისწინებს თითოეულისათვის უფრო მაღალ სამსახურეობრივ საფეხურზე დაწინაურების თანაბარ შესაძლებლობას, მხოლოდ და მხოლოდ შრომითი სტაჟისა და კომპეტენციის შესაბამისად.

სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-3 მუხლის თანახმად, ამ პაქტის მონაწილე სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, უზრუნველყონ მამაკაცისა და ქალისათვის თანასწორი უფლება, ისარგებლონ ამ პაქტით გათვალისწინებული ყველა სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებით.

ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციის მე-4 მუხლის თანახმად, მონაწილე სახელმწიფოების მიერ სქესთა შორის ფაქტობრივი თანასწორობის დამყარების დასაჩქარებლად მიღებული დროებითი სპეციალური ზომები დისკრიმინაციულად არ ჩაითვლება, რადგან მან არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება გამოიწვიოს არათანაბარი და განსხვავებული სტანდარტების შენარჩუნება. აღნიშნული ზომები უნდა გაუქმდეს, როცა მიღწეული იქნება მიზანი, რომელიც შესაძლებლობების თანაბრობასა და თანასწორობაში გამოიხატება.

ა.ბ.) კანონპროექტის მიზანი:

კონვენციის და დებულებების შესრულების მიზნით, სახელმწიფომ რეალურად უნდა გაატაროს ოფიციალური პოლიტიკა, რომელიც მიმართული იქნება ქალთა დე ფაქტო თანასწორუფლებიანობის დაჩქარებისაკენ და გადადგას

ეფექტური ნაბიჯები ამ პოლიტიკის გასატარებლად. იგი ვალდებულია უზრუნველყოს ქალის თანასწორი თანაბარი შესაძლებლობა, არჩეული იქნას საჯარო ასარჩევ ორგანოებში, მონაწილეობდეს მთავრობის პოლიტიკის ფორმირებასა და განხორციელებაში, ეკავოს სახელმწიფო პოსტები, ახორციელებდეს ყველა ფუნქციას საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების ყველა დონეზე.

ამ მიზნის ხარისხის კრიტერიუმად გამოდგება ქალების პროცენტული შემადგენლობა პოლიტიკურ პარტიებში, მათი წარმომადგენლობა ქვეყნის უმაღლეს ორგანოებში და ის ზომებიც, რაც სახელმწიფომ გაატარა, რათა გაზრდილიყო არჩევნებში მონაწილე ქალების, როგორც კანდიდატების რიცხვი და თანამდებობაზე მყოფ ქალთა რაოდენობა. მხოლოდ აღნიშნულ კითხვებზე პასუხი იქნება ნათელი დემონსტრირება საქართველოს სახელმწიფოს მიერ რეალურად გატარებული პოლიტიკისა, რომელიც პირდაპირ და არა ორაზროვნად მიუთითებს, თუ როგორ ასრულებს საქართველო საერთაშორისო ხელშეკრულებებით ნაკისრ ვალდებულებებს და როგორიცავს ქალთა უფლებებს ქვეყანაში.

სამწუხაროდ, ქალთა წარმომადგენლობა სახელისუფლებო სტრუქტურებში ძალიან დაბალია: პარლამენტში – 9%, აღმასრულებელ ხელისუფლებაში – 2%, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებში – 11,5 %, პოლიტიკური პარტიების მმართველ ორგანოებში – 9%.

რადგან გადაწყვეტილების მიღების ორგანოებში ქალთა წარმომადგენლობის ზრდის კოეფიციენტი მცირეა, პოლიტიკაში გენდერული დისბალანსის დასაძლევად მსოფლიოს 70-ზე მეტმა ქვეყანამ გამოიყენა ისეთი სპეციალური ღონისძებები, როგორიც არის საარჩევნო კვოტები.

სხვადასხვა ქვეყნებში კვოტების ანუ დროებითი სპეცილური ზომების გამოყენების სურათი შემდეგნაირია: ნორვეგია შიდაპარტიული კვოტების გამოყენების პიონერია. მემარცხენე სოციალისტური პარტიას (SV) 1975 წლიდან აქვს შემოღებული 40%-იანი კვოტა ორივე სქესისთვის. აგრეთვე ახორციელებს სიაში სხვადასხვა სქესის კანდიდატთა მონაცვლეობის წესს (ზიპ სისტემა.) 40%-იანი კვოტა დაწესებული აქვს ნორვეგიის

ლეიბორისტულ პარტიას 1983 წლიდან, ცენტრისტულ პარტიას 1989 წლიდან, ქრისტიანულ სახალხო პარტიას 1993 წლიდან.

გერმანიაში პოლიტიკური პარტიები იყენებენ შიდა პარტიულ კვოტას საარჩევნო სიის ფორმირებისას. მაგ, დემოკრატიული სოციალიზმის პარტია (PDS) იყენებს 50% კვოტას პარტიულ სიებში. ალიანსი 90/მწვანეებიც 1986 წლიდან იყენებენ ასევე 50%-ან კვოტას. ქრისტიან-დემოკრატიულ პარტიაში 1996 წლიდან დაწესდა, რომ სიაში მინიმუმ ყველა მესამე კანდიდატი ქალი უნდა იყოს. სოციალ დემოკრატიულმა პარტიამ (SPD) კვოტების სისტემა შემოიღო 1988 წლიდან. 1990 წლისთვის მიზანი იყო 25% ქალი კანდიდატის ჩართვა სიებში, 1994 წლისთვის 33%, და 1998 წლისთვის კი უკვე 40%. ასეთი კვოტა მოითხოვს სიის ისე აგებას, რომ სიის ბოლო ადგილებზე არ მოხვდეს მხოლოდ ერთი სქესის წარმომადგენლები, რისთვისაც სიაში მინიმუმ ყველა ყოველი მეხუთე მაინც უნდა იყოს განსხვავებული სქესის, ვიდრე წინა ოთხი. რაკიდა 80-იანი წლებიდან თითქმის ყველა პარტიამ დაუჭირა მხარისაკანონმდებლო ორგანოებში ქალთა მონაწილეობის გაზრდისათვის მიზანმიმდართულ საქმიანობის განხორციელებას, ბუნდესტაგში ქალთა რიცხვი გაიზარდა 10%-დან (1983 წ.) 20%-მდე (1990 წ.), 1997 წ. გახდა 26,6%, 2005 წლისათვის კი 31,8%-ს მიაღწია.

საფრანგეთში გენდერული კვოტების აუცილებლობა კონსტიტუციით არის განსაზღვრული. 1999 წლის კონსტიტუციაში შევიდა დამატება, რომლის მიხედვითაც „კანონმდებლობა მხარის უჭერს ქალისა და კაცისათვის საარჩევნო მანდატთა თანაბარ მონაწილეობას“ და პოლიტიკურ პარტიებს აკისრებს თანაბარი მისაწვდომობის უზრუნველყოფის პასუხისმგებლობას. ამ შესწორებას „პარიტეტული რეფორმა“ ეწოდა.

2000 წლის ახალი საარჩევნო კანონით განისაზღვრა, რომ პარტიული რეფორმა 50/50 შეეხება ყველა დონის პროპორციულ არჩევნებს:

- მუნიციპალურ არჩევნებს ქალაქებისთვის, სადაც 3500 მეტი მაცხოვრებელია;
- სენატის არჩევნებს, პროპორციულად არჩეული სენატორთა მანდატებისთვის;
- რეგიონულ არჩევნებს;

○ ევროპის პარლამენტის არჩევნებს;

○ პარიზის საბჭოს არჩევნებს;

○ პარიზის, ლიონის და მარსელის რაიონის საბჭოების არჩევნებს.

ეს რეფორმა მოითხოვს ასევე პარტიების მიერ დასახელებულ კანდიდატთა შორის გენდერული ბალანსის დაცვას საფრანგეთის პარლამენტის არჩევნების დროს, რომელიც ორ ტურიანი მაჟორიტარული სისტემით ტარდება.

2000 წლის საარჩევნო კანონმა დააწესა ფინანსური დასჯა იმ პოლიტიკური ორგანიზაციებისათვის, რომლებიც არ დაიცავდნენ დასახელებულ კანდიდატთა შორის გენდერულ ბალანსს. საფრანგეთში სახელმწიფო ფინანსირებას პოლიტიკური ორგანიზაციებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. მაგალითად, 1999 სახელმწიფო დოტაციამ შეადგინა პოლიტიკური სუბიექტების მთელი შემოსავლის 51%. სახელმწიფოსგან მიღებული ფინანსები მცირდება, თუ პარიტეტიდან გადახრა გაცდება 2%-ს. ამგვარად, პარტია რომელიც დასახელებს 49% ქალ კანდიდატს და 51% მამაკაცს არ ჯარიმდება, მაგრამ მეტი განსხვავების შემთხვევაში დაჯარიმდება, შემდეგი წესით: თუ პარტიის მიერ წარდგენილი კანდიდატების სიები 2%-ზე მეტად განსხვავდება, მაშინ სახელმწიფო დახმარება მცირდება ამ განსხვავების ნახევრით. მაგალითად, თუ პარტიამ წარადგინა 60% მამაკაცი კანდიდატი, ხოლო 40% ქალი, განსხვავება 20%-ის ტოლი იქნება და მაშინ პარტიას სახელმწიფო დახმარება შეუმცირდება 10%-ით.

მუნიციპალიტეტურ დონეზე კი, სადაც არჩევნები პროპორციული სისტემით ტარდება: საარჩევნო ადმინისტრაცია უბრალოდ არ გაატარებს რეგისტრაციაში ისეთი პარტიის სიას, რომელიც პარიტეტის მოთხოვნას არ შეესაბამება.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია და მსოფლიოს მრავალი სახელმწიფო ქვეყნის პოლიტიკური მოწყობის მხოლოდ ისეთ მოდელს მიზნევს მართებულად, რომელიც სახელმწიფო პოლიტიკის შქმნაში ქალისა და მამაკაცის თანასწორ მონაწილეობას უზრუნველყოფს. ასეთი პარიტეტის მიღწევა დემოკრატიის და სამართლებრივი სახელმწიფოს მშენებელი ქვეყნის უმთავრესი ამოცანა უნდა იყოს. სწორედ ამ ამოცანის შესრულებას შეუწყობს ხელს ახალ სა-

არჩევნო კოდექსში ისეთი დებულების შეტანა, რომელიც უზრუნველყოფს ქალთა და მამაკაცთათანაბარ მონაწილეობას და შემდგომში წარმომადგენლობას ქვეყნის საკანონმდებლო და აღმასრულებელ სტრუქტურებში.

ა.გ.) კანონპროექტის ძირითადი არსი:

პროექტის თანახმად, თუ პარტია პარტიული სიების ან ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატის წარდგენისას დაარღვევს საქართველოს საარჩევნო კოდექსით დადგენილი სქესთა პროპორციულობის პრინციპს, პარტიული სიებით წარსადგენი პროპორციულობის წესის ყოველი 5%-ით დარღვევაზე პარტიის საბაზო დაფინანსების ოდენობა მცირდება 5%-ით, ხოლო ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატების წარდგენისას სქესთა პროპორციულობის ყოველი დარღვევისას 10%-ით.

აღნიშნული დებულება საშუალებას იძლევა შენარჩუნებული იყოს მამაკაცთა და ქალთა სამართლიანი წარმომადგენლობა ისე, რომ არ შეილახოს არც ერთი სქესის ინტერესები და უფლებები. მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ პარტიული სიის ყოველ ათეულშია სავალდებულო პროცენტის წარმომადგენლობა, რადგან როგორც წესი ქალები საარჩევნო სიის ბოლოს იკავებენ ხოლმე ადგილს.

მიგვაჩინია, რომ ზემოთ დასახელებული ფორმულირების შეტანა საარჩევნო კოდექსში რეალური ნაბიჯი იქნება საქართველოს მიერ ნაკისრი საერთაშორისო ვალდებულებათა შესრულებისაკენ, რითაც საფუძველი ჩაეყრება არა მხოლოდ სამართლებრივ, არამედ ეთიკური და მაღალინეობრივი სახელმწიფო პოლიტიკის მშენებლობას ჩვენ ქვეყნაში. ეს კი აუცილებლად ჰქოვებს ჯეროვან გამოხმაურებას არა მხოლოდ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტში, არამედ ჩვენთვის სტრატეგიულად უმნიშვნელოვანეს ევროპულ სტრუქტურებშიც.

ბ) კანონ პროექტის ფინანსური დასაბუთება

ბ.ა) კანონპროექტის მიღებასთან დაკავშირებული აუცილებელი დაფინანსების წყარო:

კანონპროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ხარჯების გამოყოფას.

ბ.ბ) კანონპროექტის გავლენა ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილზე:

კანონპროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან საშემოსავლო ნაწილის ზრდას.

ბ.გ) კანონპროექტის გავლენა ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილზე:

კანონპროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაწილის ცვლილებას.

ბ.დ) სახელმწიფოს ახალი ფინანსური ვალდებულებები:

კანონპროექტის მიღება არ ითვალისწინებს სახელმწიფოს მიერ ახალი ფინანსური ვალდებულების აღებას.

ბ.ე) კანონპროექტის მოსალოდნელი ფინანსური შედეგები იმ პირთათვის, რომელთა მიმართაც ვრცელდება კანონპროექტის მოქმედება:

კანონპროექტის მიღება არ იწვევს ფინანსურ შედეგებს, იმ პირთათვის, რომელთა მიმართაც ვრცელდება კანონპროექტის მოქმედება.

ბ.ვ) კანონპროექტით დადგენილი გადასახადის, მოსაკრებლის ან სხვა სახის გადასახდელის ოდენობის განსაზღვრის წესი (პრინციპი):

კანონპროექტი არ ითვალისწინებს გადასახადის, მოსაკრებელის ან სხვა სახის გადასახადის შემოღების ვალდებულებას.

გ) კანონპროექტის მიმართება საერთაშორისო სამართლებრივ სტანდარტებთან

გ.ა) კანონპროექტის მიმართება ევროკავშირის დირექტივებთან:

კანონპროექტის მიღება არ ეწინააღმდეგება ევროკავშირის დირექტივებს.

გ.ბ) კანონპროექტის მიმართება საერთაშორისო ორგანიზაციებში საქართველოს წევრობასთან დაკავშირებულ ვალდებულებებთან:

კანონპროექტის მიღებით არ წარმოიქმნება საერთაშორისო ორგანიზაციებში საქართველოს წევრობასთან დაკავშირებულ ვალდებულებები.

გ.გ) კანონპროექტის მიმართება საქართველოს ორმხრივ და მრავალმხრივ ხელშეკრულებებთან:

კანონპროექტი არ ეწინააღმდეგება საქართველოს ორმხრივ და მრავალმხრივ ხელშეკრულებებს.

დ) კანონპროექტის მომზადების პროცესში მიღებული კონსულტაციები

დ.ა) სახელმწიფო, არა სახელმწიფო ან/და საერთაშორისო ორგანიზაცია/დაწესებულება, ექსპერტები, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს

კანონპროექტის შემუშავებაში, ასეთის არსებობის შემთხვევაში:

კანონპროექტის შემუშავებაში ამ პუნქტით გათვალისწინებულ ორგანიზაცია/დაწესებულებებს, მონაწილეობა არ მიუღიათ.

დ.ბ) კანონპროექტის შემუშავებაში მონაწილე ორგანიზაციის (დაწესებულების) ან/და ექსპერტის შეფასება კანონპროექტის მიმართ, ასეთის არსებობის შემთხვევაში:

ასეთი არ არსებობს.

დ.გ) კანონპროექტის ავტორი:.....

დ.დ) კანონპროექტის ინიციატორი:

კანონპროექტის ინიციატორია საქართველოს 30 000 ამომრჩეველი

ქალთა მონაცემების საჭართვალოს
პოლიტიკურ და საჯარო ცხოვრებასა და
საკუთაშორისო წარმომადგენლობაზე

თავი მეოთხე

გენდერის საკითხების ექსპერტი
ლელა ხომერიკი

ქალთა დისპრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენციის მე-7 და მე-8 მუხლების შესრულების მდგრადი მიზანის საქართველოში

**მუხლი 7 – ქალთა მონაწილეობა პოლიტიკურ
და საჯარო ცხოვრებაში**

საკანონმდებლო ხელისუფლება

საქართველოს პარლამენტის 2008 წლის არ-
ჩევნების შედეგად პარლამენტი ქალთა რიც-
ხვი 6,5% შეადგენს. ამ მაჩვენებლით საქართვე-
ლო მნიშვნელოვნად ჩამორჩება პარლამენტში
ქალთა მონაწილეობის როგორც საშუალო მსოფ-
ლიო მაჩვენებელს 19,2%, ისე რეგიონულ მაჩვე-
ნებლებსაც, მათ შორის არაბული ქვეყნების მაჩ-
ვენებელს, რომელიც 11,7%-ს შეადგენს.

პარლამენტი ქალების პროცენტული მაჩვე-
ნებლით, 2011 წლის იანვრის მონაცემებით სა-
ქართველო იკავებს 121-ე ადგილს 188 ქვეყანას
შორის. (წყარო: Inter-Parliamentary Union, <http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm>).

საქართველოს საკანონმდებლო ორგანოში
ქალთა წარმომადგენლობის სურათის დინამიკა-
ში წარმოსადგენად, ქვემოთ მოგვყავს ცხრილი,
სადაც სხვადასხვა წლების პარლამენტში ქალთა
მონაწილეობის მონაცემებია წარმოდგენილი.

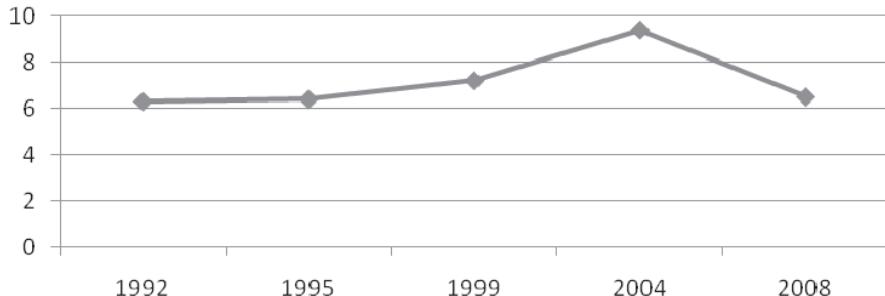
არჩევნების თარიღი	საკანონმდებლო ორგანო	დეპუტატთა საერთო რაოდენობა	დეპუტატ ქალთა რაოდენობა	ქალთა მონაწილეობის %
1992 წ.	პარლამენტი	222	14	6,3%
1995 წ.	პარლამენტი	250	16	6,4%
1999 წ.	პარლამენტი	235	17	7,2%
2004 წ.	პარლამენტი	235	22	9,4%
2008 წ.	პარლამენტი	150/138 *	9	6,5%

შენიშვნა: 150 საქართველოს პარლამენტში კანონით განსაზღვრული დეპუტატების რაოდენობაა, 138 – დეპუტატთა რეალური რაოდენობაა მონაცემების დათვლის დროისათვის.

აღსანიშნავია, რომ 1990 წლიდან მოყოლებული 20 წლის მანძილზე, საქართველოს პარლამენტში
ქალთა რიცხვის არამცთუ მნიშვნელოვანი ზრდა არ შეიმჩნევა, არამედ მცირეოდენი რეგრესიც კი
გვაქვს. საქართველოს პარლამენტში ქალთა მონაწილეობის რეკორდული მაჩვენებელიც კი, რომე-
ლიც 2004 წლის პარლამენტში დაფიქსირდა, მხოლოდ 9,4%-ს შეადგენდა.

**ქალთაწარმომადგენლობას
საქართველოს პარლამენტში 20 წლის
მანძილზეპრაქტიკულად მანძილზე
ზრდაარ განუცდია**

აღმასრულებელი ხელისუფლება

2011 წლის იანვრის მონაცემებით, **საქართველოს** მთავრობაში 19 მინისტრს შორის 3 ქალია, რაც მთავრობის წევრთა 16%-ს შეადგენს.

სამხარეო დონეზე სახელმწიფო მმართველობას ახორციელებს **სახელმწიფო რწმუნებულები**, მათ შორის არცერთი არ არის ქალი.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობაში ერთი მინისტრი ქალია, რაც მინისტრთა საერთო რიცხვის 20%-ს შეადგენს.

აფხაზეთის მთავრობის 11 წევრიდან მხოლოდ 1 მინისტრია ქალია, რაც წევრთა 9%-ს შეადგენს.

საქართველოს მთავრობაში ქალთა მონაწილეობის სურათი, წლების მიხედვით, შემდეგნაირია:

ქალთა წარმომადგენლობა საქართველოს მთავრობაში			
წელი	მინისტრების საერთო რაოდენობა	ქალი მინისტრები	ქალთა მონაწილეობის %
2003	18	2	11%
2004	24	5	21%
2005	21	4	19%
2006	21	1	5%
2007	22	3	14%
2008	18	0	0%
2009	17	1	6%
2010	19	2	10,5%
2011	19	3	16%

სასამართლო ხელისუფლება

2011 წლის იანვრის მონაცემებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს შემადგენლობაში ქალთა რიცხვი 42%-შეადგენს (19 მოსამართლი-დან 8 ქალია). უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარე და 3 მოადგილე მამაკაცები არიან (წყარო: www.supremecourt.ge).

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შემადგენლობიდან ქალი მოსამართლეების რიცხვი მესამედს (33%-ს) შეადგენს (9 წევრიდან 3 ქალია). საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე და ორი მოადგილე მამაკაცები არიან (წყარო: <http://www.constcourt.ge>).

საქართველოში მოქმედი ორი სააპელაციო სასამართლოს (თბილისისა და ქუთაისის) 52 მოსამართლიდან 28 ქალია, რაც მოსამართლეთა შემადგენლობის 54% შეადგენს. ორივე სააპელაციო სასამართლოში თავმჯდომარე, თავმჯდომარის მოადგილე და პალატების თავმჯდომარეები მამაკაცები არიან.

საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გვერდზე მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, საქალაქო სასამართლოებში 2011 წლის იანვრის მონაცემებით, 173 მომსამართლე მუშაობს, მათგან ქალია 82, რაც საქალაქო სასამართლოს მოსამართლეთა 47%-ს შეადგენს (წყარო: საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო, <http://www.hcoj.gov.ge>).

	მოსამართლეთა საერთო რიცხვი	აქედან, მოსამართლე ქალთა რიცხვი	მოსამართლე ქალთა %
უზენაესი სასამართლო	19	8	42%
საკონსტიტუციო სასამართლო	9	3	33%
სააპელაციო სასამართლოები	52	28	54%
საქალაქო სასამართლოები	173	82	47%
სულ სასამართლო ხელისუფლებაში	253	121	48%

სასამართლო ხელისუფლებაში ქალთა მონაწილეობის მაღალი პროცენტი, ჩვენი აზრით, გამოწვეულია იმ გარემოებით, რომ მოსმართლეთა შერჩევა ხდება საკვალიფიკაციო გამოცდებისა და ღია შესარჩევი კონკურსის საშუალებით, რაც თანაბარ სასტარტო პირობებში აყენებს ორივე სქესის წარმომადგენლებს.

2005 წლის ივნისიდან 2010 წლის ჩათვლით ჩატარებულ იქნა მოსამართლეობის 7 საკვალიფიკაციო გამოცდა და 9 შესარჩევი კონკურსი. სულ საკვალიფიკაციო გამოცდებში მონაწილეობა მიიღო 4 105-მა კანდიდატმა. გამოცდა ჩააბარა 660-მა კანდიდატმა, რომელთაგან დაინიშნა 108 ახალი მოსამართლე. საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს დეკლარირებით, მოსამართლეობის კანდიდატების შერჩევა ხდება განათლების, ინტელექტის, პროფესიული გამოცდილების, პიროვნული მახასიათებლების, მოტი-

ვირების, საქმისადმი დამოკიდებულების, კომუნიკაციელობის, მორალურ-ეთიკური თვისებების გათვალისწინებით მოსამართლეთა შერჩევის დამტკიცებული კრიტერიუმების შესაბამისად.

ის ფაქტი, რომ სასამართლო ხელისუფლება თანაბრადაა დაკომპლექტებული ქალებითა და მამაკაცებით, აჩვენებს რომ, როდესაც შერჩევა მკაფიო კრიტერიუმებით ხორციელდება, ქალებიც ისეთვე წარმატებას აღწევენ, როგორც მამაკაცები.

ადგილობრივი თვითმმართველობა

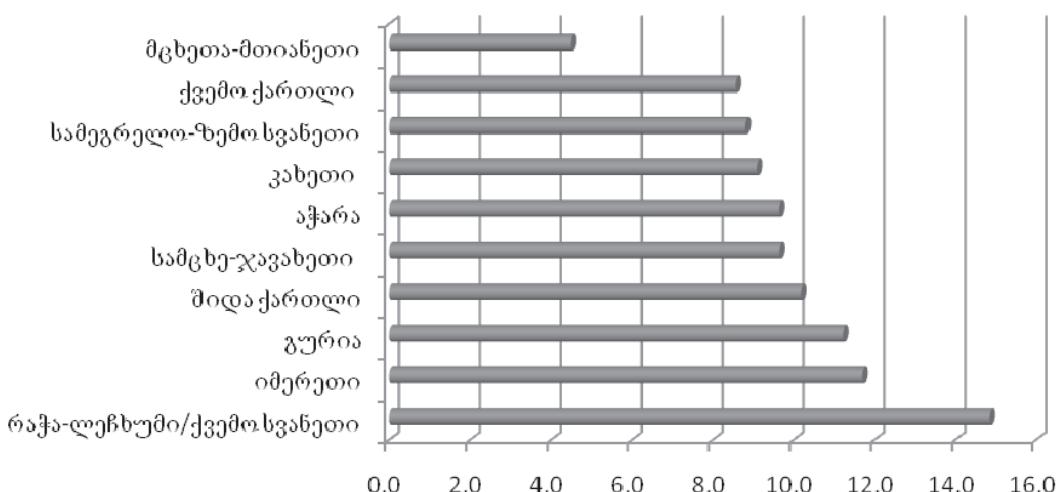
2010 წლის არჩევნების შედეგად ქალთა წარმომადგენლობამ ადგილობრივ თვითმმართველობაში მხოლოდ 10% შეადგინა. 64 თვითმმართველ ერთეულში ჯამში არჩეულ იქნა 1688 დეპუტატი, მათგან მხოლოდ 169 ქალი.

ქალთა წარმომადგენლობის მაჩვენებელი 20%-იანი ნიშნულის ზემოთ საქართველოს მხოლოდ 5 მუნიციპალიტეტში გვაქვს (თეთრიწყარო, ონი, ბაღდათი, თერჯოლა, ადიგენი). ქალთა მონაწილეობის ყველაზე მაღალი პროცენტი თეთრიწყაროსა (26,7%) და ონის (25%) საკრებულოებში დაფიქსირდა. სამი მუნიციპალიტეტის საკრებულოში (ახალქალაქი, მცხეთა, ხონი) არცერთი დეპუტატი ქალი არ არჩეულა. (მუნიციპალიტეტების მიხედვით ქალთა წარმომადგენლობის მაჩვენებლები დეტალურად შეგიძლიათ დანართში წარმოდგენილ ცხრილში იხილოთ).

ადგილობრივ თვითმმართველობაში ქალთა ყველაზე მაღალი საერთო მაჩვენებელი რაჭა-ლეჩხუ-მისა და ქვემო სვანეთის რეგიონშია (14,9%), ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი მცხეთა-მთიანეთის რეგიონშია და სულ რაღაც 5,4% შეადგენს.

რეგიონების მიხედვით ადგილობრივ თვითმმართველობაში ქალთა წარმომადგენლობის სრული სურათი შემდეგნაირია:

საკრებულოებში ქალთა წარმომადგენლობის % რეგიონების მიხედვით

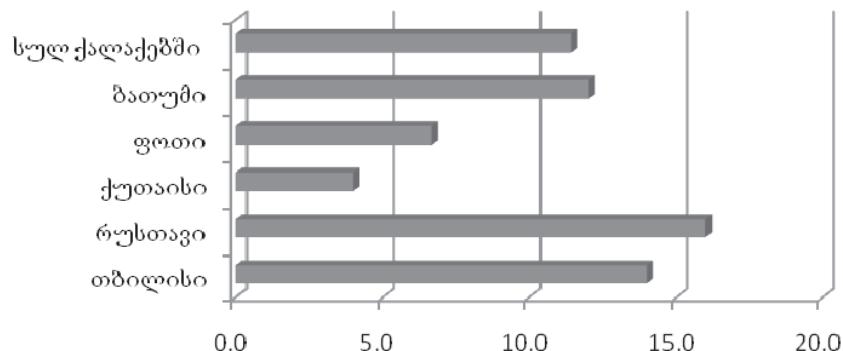

საქართველოს 5 თვითმმართველი ქალაქიდან, საკრებულოში ქალთა წარმომადგენლობის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია რუსთავი (16%), მას მოჰყვება თბილისი (14%) და ბათუმი (12%).

ორი ქალაქის საკრებულოში ქალთა წარმომადგენლობა უკიდურესად დაბალია (ფოთში 6,7% და ქუთაისში 4%). ქალაქის საკრებულოებში ქალთა წარმომადგენლობის საერთო მაჩვენებელი 11,4%-ს შეადგენს და ოდნავ აღემატება ადგილობრივ თვითმმართველობაში ქალთა მონაწილეობის საერთო ეროვნულ მაჩვენებელს – 10%.

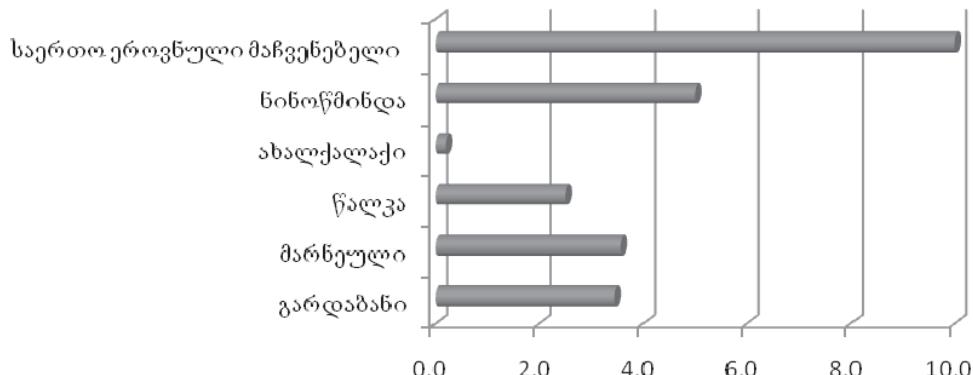
ქალაქის საკურებულოებში ქალთა წარმომადგენლობა 11,4% შეადგენს

ეთნიკური უმცირესობებით დასახლებული მუნიციპალიტეტების საკურებულოებში ქალთა მონაწილეობის მაჩვენებელი ტრადიციულად დაბალია. ახალქალაქის, ნინოწმინდას, გარდაბნის, მარნეულისა და წალკის საკურებულოებში ჯამში არჩეული 148 დეპუტატიდან მხოლოდ 4 ქალია, რაც დეპუტატთა საერთო რაოდენობის მხოლოდ 2,7% შეადგენს და საერთო ეროვნულ მაჩვენებელს (10%) საგრძნობლად ჩამორჩება.

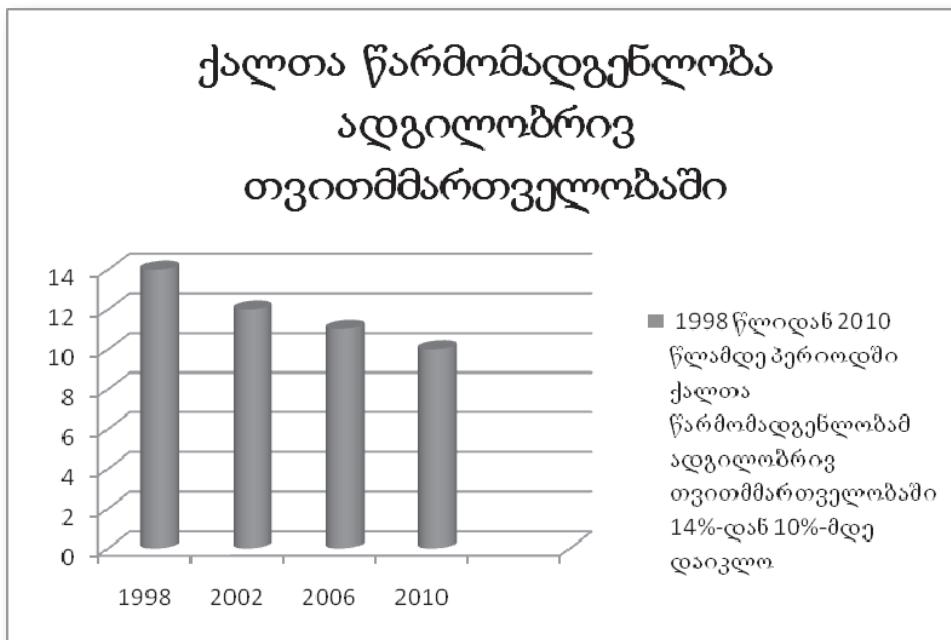
მაგრამ უნდა აღინიშნოს ის გარემობაც, რომ 2010 წლის არჩევნების შედეგად, ქალთა წარმომადგენლობის დაბალი მაჩვენებლები დაფიქ-სირდა არა მხოლოდ ეთნიკური უმცირესობებით დასახლებულ მუნიციპალიტეტებში. მაგალითად, მცხეთასა და ხონში, როგორც ზემოთ ავღნიშნეთ, არცერთი ქალი დეპუტატი არ არჩეულა, ზუგდიდის საკურებულოში კი ქალებმა მხოლოდ 2,4% შეადგინეს.

ქალთა წარმომადგენლობა ეთნიკური უმცირესობებით დასახლებული მუნიციპალიტეტების საკურებულოებში საგრძნობლად ჩამორჩება საერთო ეროვნულ მაჩვენებელს

სამწუხაროა, რომ ადგილობრივი თვითმმართველობაში წლების მიხედვით ქალთა წარმომადგენლობის ცვლილების დინამიკა არ არის მზარდი, მეტიც ადგილობრივი თვითმმართველობის ყოველი არჩევნების შემდეგ ქალთა რიც-

ხვი მართალია უმნიშვნელოდ, მაგრამ მაინც იკლებს. 1998 წლის არჩევნების შედეგად ქალები შეადგენდნენ საკრებულოთა წევრების 14%, 2002 წელს – 12%-ს, 2006 წელს – 11%-ს, ხოლო 2010 წელს – 10%-ს.

ზოგადად, უნდა აღნიშნოს, რომ როგორც ბევრ სხვა ქვეყანაში, ისე საქართველოშიც არჩევნების პროპორციული წესი უფრო ხელსაყრელია ქალებისათვის, ვიდრე მაჟორიტარული. ამის საილუსტრაციოდ მოგვყავს, ადგილობრივი თვითმმართველობის 2006 წლის შედეგები: ჯამში არჩეული იქნა 1733 დეპუტატი, აქედან 197 ქალი, რამაც 11,4% შეადგინა. 197 ქალი დეპუტატიდან მეტი ქალი, კერძოდ 112, არჩეულ იქნა პროპორციული სისტემით, ხოლო ნაკლები, კერძოდ 85, მაჟორიტარულით, მიუხედავად იმისა, რომ ჯამურად მაჟორიტარული სისტემით მეტი დეპუტატი იყო არჩეული. მაჟორიტარული სისტემით არჩეული 1041 დეპუტატიდან ქალებმა მხოლოდ 8,3% შეადგინეს, მაშინ როცა პროპორციული სისტემით არჩეული 692 დეპუტატიდან 15,6%. (წყარო: ცენტრალური საარჩევნო კომისია, 2006 წლის არჩევნების არქივი, <http://www.cec.gov.ge/index.php> და საზოგადოებრივი აზრის კვლევის ანგარიში ადგილობრივი თვითმმართველობაში ქალთა მონაწილეობის შესახებ, გაეროს განვითარების პროგრამის პროექტი „გენდერი და პოლიტიკა სამხრეთ კავკასიაში“, თბილისი, 2006).

აღსანიშნავია, რომ 2010 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების შემდეგ ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ თავის ანგარიშში პირველად გამოაქვეყნა საარჩევნო ადმინისტრაციის შემადგენლობის გენდერულად დიფერენცირებული მონაცემები.

კერძოდ, 2010 წლის საარჩევნო ადმინისტრაციის შემადგენლობის გენდერული პროფილი საარჩევნო ადმინისტრაციის დონეების მიხედვით შემდეგნაირად გამოიყურება:

ცენტრალური საარჩევნო კომისია: 57% კაცი, 43% ქალი.

საოლქო საარჩევნო კომისიები (ძირითადი წევრები): 57% კაცი, 43% ქალი.

საუბნო საარჩევნო კომისიები: 35% კაცი, 65% ქალი.

(წყარო: საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია, <http://www.cec.gov.ge>)

მონაცემები აჩვენებს, რომ ქალები საარჩევნო ადმინისტრაციაში აქტიურად მონაწილეობენ.

პოლიტიკური ქალთა წარმომადგენლობის ჯამური სურათი

ქალთა წარმომადგენლობის სურათი ხელისუფლების სხვადასხვა შტოების მიხედვით 2011 წლის იანვრის მონაცემებით შემდეგია:

	ქალთა მონაწილეობის %
პარლამენტი	6,5%
მთავრობა	16%
ადგილობრივი თვითმმართველობა	10%
სასამართლო ხელისუფლება	48%

მუხლი 8 – ქალები საერთაშორისო წარმომადგენლობებში

2011 წლის იანვრის მონაცემებით საქართველოს ელჩებს შორის ქალთა რიცხვი 11%-ს შეადგენს (45 ელჩიდან 5 ელჩია ქალი).

საერთაშორისო ორგანიზაციებში საქართველოს 5 მუდმივი წარმომადგენელიდან არცერთი არ არის ქალი.

საქართველოს 5 გენერალური საკონსულოდან არცერთის ხელმძღვანელი არ არის ქალი.

საქართველოს ჰყავს 16 საპატიო კონსული, მათ შორის არცერთი არ არის ქალი.

დანართი

ქალთა წარმომადგენლობა ადგილობრივი თვითმმართველობის 2010 წლის

არჩევნების შედეგად არჩეულ საკრებულოს წევრთა შორის

საკრებულო	საკრებულოს წევრები სულ:	აქედან ქალთა რიცხვი	ქალთა წარმომადგენლობის %
თეთრიწყაროს	30	8	26.7
ონის	28	7	25.0
ბალდათის	23	5	21.7
თერჯოლის	29	6	20.7
ადიგენის	25	5	20.0
ახალციხის	26	5	19.2
საშურის	23	4	17.4
სარაგაულის	29	5	17.2
ხობის	31	5	16.1
ახმეტის	25	4	16.0

რუსთავის	25	4	16.0
სენაკის	25	4	16.0
ქედის	19	3	15.8
ჭიათურის	26	4	15.4
ჩოხატაურის	33	5	15.2
თბილისი	50	7	14.0
საჩხერის	23	3	13.0
ჩხოროწყუს	23	3	13.0
ხელვაჩაურის	23	3	13.0
ლაგოდეხის	25	3	12.0
სამტრედიის	25	3	12.0
ბათუმის	25	3	12.0
ცაგერის	26	3	11.5
ლანჩხუთის	26	3	11.5
კასპის	27	3	11.1
ლენტეხის	18	2	11.1
თელავის	28	3	10.7
ამბროლაურის	29	3	10.3
ზესტაფონის	29	3	10.3
გორის	31	3	9.7
გურჯაანის	33	3	9.1
დედოფლისწყაროს	22	2	9.1
ბოლნისის	22	2	9.1
ასპინძის	22	2	9.1
ხულოს	23	2	8.7
წალენჯიხის	24	2	8.3
დმანისის	26	2	7.7
მესტიის	26	2	7.7
ოზურგეთის	39	3	7.7
დუშეთის	28	2	7.1
ვანის	30	2	6.7
ფოთის	15	1	6.7
ქობულეთის	30	2	6.7
საგარეჯოს	31	2	6.5
მარტვილის	31	2	6.5
ყაზბეგის	16	1	6.3

ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის სამინისტროს ცენტრი

შუახევის	19	1	5.3
ნინოწმინდის	20	1	5.0
ტყიბულის	20	1	5.0
ყვარლის	21	1	4.8
ბორჯომის	21	1	4.8
თიანეთის	22	1	4.5
სიღნაღის	24	1	4.2
ქუთაისის	25	1	4.0
წყალტუბოს	26	1	3.8
აბაშის	26	1	3.8
ქარელის	27	1	3.7
მარნეულის	28	1	3.6
გარდაბნის	29	1	3.4
წალკის	40	1	2.5
ზუგდიდის	41	1	2.4
მცხეთის	23	0	0.0
ახალქალაქის	31	0	0.0
სონის	22	0	0.0
ჯამურად ყველა საკრებულოში	1688	169	10.0

მალაზიური თევზის წარპი - CEDAW-ს
იმპლემენტირებულ საქართველოში:
ბოლო 10 წლის პროგრამი

თავი მეხუთე

ფსიქოლოგის მეცნიერებათა დოქტორი
ლიკა ნადარაია

ეძღვნება ასობით ფემინისტ კანონმდებელ ქალს, რომლებმაც საფუძველი ჩაუყარეს ქალთა უფლებების საერთაშორისო სტანდარტებსა და სახელმწიფო ვალდებულებების სისტემას

მეტად რთულია CEDAW-ის მიერთების შემდგომი გზის ანალიზი და პროგრესის შეფასება, მაგრამ მაინც შევეცდები ამ ამოცანასთან შეტიდებას. ჩვენთვის, ყველასთვის, ქალთა უფლებების დამცველებისთვის, ჩვენს საქმიანობას ბევრი განცდა და ემოცია ახლავს – ზოგჯერ სიამაყე, ზოგჯერ იმედგაცრუება და დაღლილობა. საბოლოო ჯამში, ეს არის ურთულესი ცხოვრების გზა, უამრავი წინააღმდეგობით აღსავს, მაგრამ ის ერთადერთი არჩევანი, რომელიც განგებამ გვიბორდა – მიუხედავად ყოველივესი ჩვენ მაინც ფემინისტები ვართ!

ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციას საქართველო 1994 წელს 22 სექტემბერს მიურთდა ყოველგვარი დათქმის გარეშე. დაიწყო ქალთა დისკრიმინაციის საკითხის გაშუქება, რასაც ახლდა სახელმწიფო მოხელეების განცვიფრება და გაოცება – „გაიგეთ, თურმე საქართველოშიც ირლევა ქალთა უფლებები!“

მაშინ, 1998 წელს, ფემინისტური კლუბი სრულიად ახალი დაფუძნებული იყო, როცა ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის ცენტრში შეხვედრაზე დაგვპატიუეს. ეს შეხვედრა მიზნად ისახავდა ქალთა ორგანიზაციების შესაძლებლობების გამოვლენას. ეს გამოწვეული იყო იმით, რომ საერთაშორისო ორგანიზაცია IWARAW ASIA PACIFIC არჩევდა ქალთა ორგანიზაციებს CEDAW კომიტეტისთვის ჩრდილოვანი ანგარიშის შესადეგნად.

1999 წელს საქართველო ვალდებული იყო წარმდგარიყო CEDAW კომიტეტის წინაშე და გადაეცა განსახილველად სახელმწიფო ანგარიში ქალთა უფლებების მდგომარეობაზე ქვეყანაში. მზადდებოდა პირველი სახელმწიფო ანგარიში და მასთან ერთად აუცივლებელი იყო ალტერნატიული ანგარიშის მომზადებაც.

საბჭოთა კავშირის დაშლამ დიდი სამუშაო გაუჩინა გაეროს და მასთან მჭიდროდ მომუშავე საერთაშორისო NGO-ებს, რადგან გაეროს სტრუქტურებში სავალდებულო იყო არა მხოლოდ ახლი დამოუკიდებელი სახელმწიფოების

ინტეგრაცია, არამედ არასამთავრობო სექტორისაც. ეს უკანასკნელი გაეროს საჭირო ინფორმაციას მიაწოდებდა ქვეყანაში მიმდინარე პროცესებზე, რაც თავისთავად საფუძლად დაედებოდა ამ ქვეყნისთვის გაეროს რეკომენდაციებს ამა თუ იმ სფეროში.

CEDAW კომიტეტის მუშაობაში არასამთავრობი ორგანიზაციების ჩართვა და მათი მომზადება IWARAW ASIA PACIFIC-მა და კოლუმბიის უნივერსიტეტის საერთაშორისო სამართლის ექსპერტთა ჯგუფმა ითავა.

საქართველოს პირველი CEDAW-ის ჩრდილოვანი ანგარიშის მომზადებაში 5 არასამთავრობო ორგანიზაცია მონაწილეობდა: ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის – ქალთა უფლებების ჯგუფი, ფემინისტური კლუბი, საერთაშორისო ქალთა ცენტრი, CSRDG – სტრატეგიულ კვლევათა ცენტრი. საინტერესო გადაწყვეტილება მიიღო კასია პოლანსკამ, IWARAW ASIA PACIFIC-ის წარმომადგენელმა საქართველოში, როცა ნიუ იორკის ტრეინინგისთვის და ალტერნატიული ანგარიშის საბოლოო შედგენსთვის მე და მარი მესხი აგვირჩია, ერთის მხრივ, კონტრკულტურული წარსულის მქონე აქტივისტი და მეორეს მხრივ, საკანონმდებლო სინდიკატის წევრი, რომელსაც ქალთა უფლებების იურიდიული ნორმების შემუშავება ევალებოდა ახალ დემოკრატიაში.

ნიუ-იორკში მეტად საინტერესო პროგრამა გველოდა – იგი მიზნად ისახავდა მაქსიმალურად გაგვეაზრებინა, თუ რა ძალას წარმოადგენს CEDAW და რა შესაძლებლობებს უხსნის ქალთა უფლებების დამცველებს ეს ინსტრუმენტი. ჩვენთვის აღმოჩენა იყო, რომ კომიტეტისთვის პრიორიტეტულია არასამთავრობო ორგანიზაციების ანგარიში. პროგრამა შეიცავდა ლობირების სტრატეგიების გაცნობას, კომიტეტის რეკომენდაციების ამუშავების ტექნიკის შესწავლას, დისკრიმინაციისადმი მგრძნობელობის განვითარებას და ა.შ. ეს იყო გაკვეთილი დემოკრატიაში, გაკვეთილი ქალთა სოლიდარობაში. დამამახსოვრდა ერთერთი ტრენინგის ფრაზა: „ყველა სახელმწიფო სცოდავს ქალებთან მიმართებაში

– არ გეგონოთ, რომ თქვენია განსაკუთრებული და ამიტომ, პროგრესს რომ მივაღწიოთ, უნდა გვქონდეს მჭიდრო კავშირი კომიტეტთან, რადგან კონვენცია ეფუძნება სახელმწიფო ვალდებულებას. მხოლოდ თანაბარი ცეცხლის შემთხვევაში მიიღწევა ქალთა მდგომარეობის და სტატუსის წინსვლა – ცეცხლი უნდა იყოს ქვემოდან, ანუ აქტივიზმიდან და ზემოდან, საერთაშორისო ინსტრუმენტების ზეწოლიდან. ეს მსგავსია თევზის კერძისა, რომელსაც ჩვენთან მაღაზიაში ამზადებენ – თუ გინდა კერძი მომზადდეს, თანაბარი ცეცხლია საჭირო – ქვემოდან და ზემოდან".

პირადად ჩემზე, მაინც ყველაზე დიდი შთაბეჭდილება თავად CEDAW კომიტეტმა მოახდინა. კომიტეტის წევრების პრინციპული, დინამიური, შემტევი რიტორიკა თითოეულ CEDAW სესიას თანასწორობის იმპერატიულ მოთხოვნად და ქალთა სოლიდარობის ზეიმად აქცევს. ნამდვილად დავაფასე ის ხანგრძლივი ძალისხმევა, რამაც CEDAW კომიტეტი შექმნა.

კონვენციის შემუშავება 1947 წელს შექმნილი გაეროს ქალთა მდგომარეობის შემსწავლელი კომისიის 30 წლიანი მუშაობის შედეგს წარმოადგენს. ქალთა მდგომარეობის მონიტორინგისა და ქალთა განვითარების ხელშეწყობისათვის შექმნილი კომისიის საქმიანობა მიმართული იყო იმ ძირითადი სფეროების გამოსავლენად, სადაც ქალი მოკლებული იყო მამაკაცთან თანასწორობას.

1949-59 წლებში შემუშავდა რამდენიმე კონვენცია მიმართული სხვადასხვა სფეროებში ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრისაკენ:

- ქალთა პოლიტიკური უფლებების კონვენცია (1952 წ.)
- გათხოვილი ქალის მოქალაქეობის კონვენცია (1957 წ.)
- კონვენცია განათლების სფეროში ქალის დისკრიმინაციის წინააღმდეგ (1960 წ.)

1967 წელს შემუშავდა დეკლარაცია ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ. მართალია, დეკლარაციას ჰქონდა გარკვეული პოლიტიკური და მორალური ძალა, ის ვერ ავალდებულებდა სახელმწიფოებს დაეცვათ დეკლარაციით აღიარებული ნორმები. 1972 წელს კომისიამ

დაიწყო მუშაობა საერთაშორისო ხელშეკრულებაზე, რომელიც სახელმწიფოებს დაავალდებულებდა შეესრულებინათ დეკლარაციაში ჩამოყალიბებული მოთხოვნები, რაც საბოლოოდ დასრულდა კონვენციის მიღებით.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურმა ასამბლეამ CEDAW 1979 წლის 18 დეკემბერს მიიღო. ხოლო, როგორც საერთაშორისო ხელშეკრულება იგი ძალაში შევიდა 1981 წლის 3 სექტემბერს, როდესაც რატიფიცირებულ იქნა 20 სახელმწიფოს მიერ. ამჟამად კონვენცია აღიარა 186 სახელმწიფომ.

CEDAW წარმოადგენს არა მხოლოდ ბილს ქალთა უფლებების შესახებ, არამედ მონაწილეობების მიერ ამ უფლებების განხორციელების გარანტიების უზრუნველყოფის სამოქმედო პროგრამასაც. იგი მთავარი იურიდიული ინსტრუმენტია, რომელიც ყველაზე სისტემატურად და ფუნდამენტურად ითვალისწინებს ქალთა მოთხოვნებს, რაც მიმართულია თანასწორობის აღდგენისკენ იმ ძირითად სფეროებსა და სიტუაციებში, სადაც ქალები მსოფლიო მასშტაბით ყველაზე სასტიკ დისკრიმინაციას განიცდიან. იგი ეფუძნება სამ ძირითადად პრინციპს: თანასწორობის, ნონ-დისკრიმინაციისა და სახელმწიფო ვალდებულების პრინციპს.

საქართველო ოფიციალურ ანგარიშს CEDAW კომიტეტს წელს, ნოემბერში წარუდგენს. ამიტომ მნიშვნელოვანია განვიხილოთ, თუ რა გაკეთდა პირველი სახელმწიფო ანგარიშის შემდგომ ქალთა უფლებების დაცვის მიმართულებით ქვეყანაში და რა სფეროებში გვაქვს კვლავ მწვავე დისკრიმინაცია.

CEDAW-ს იმპლემენტაცია

პირველი სახელმწიფო ანგარიში კომიტეტის 21 სესიზე (7-25 ივნისი, 1999) წარადგინა მაღალი დონის სახელმწიფო დელეგაციამ – ეროვნული უშიშროების საბჭოს მდივნის მოადგილემ. სახელმწიფო მოხსენება მომზადდა ექსპერტთა ჯგუფის მიერ.

არასამთავრობო ორგანიზაციების აღტერნატილი ანგარიში მოამზადა:

ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია – ქალთა უფლებების ჯგუფი – მარი მესხი; ფემინისტური კლუბი – ლიკა ნადარაია; საერთაშორისო ქალთა ცენტრი – იათაშვე ვერულაშვილი; სტრატეგული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი CSRDG – ირინა ჩანტაზე.

CEDAW კომიტეტისთვის მნიშვნელოვანია არასამთავრობო ორგანიზაციების ანგარიში. კომიტეტი მიღებული ანგარიშების საფუძველზე ქვეყანას აძლევს რეკომენდაციებს როგორც პოზიტიურს ასევე ნეგატიურს ამდენად ანგარიშის წარდგენის დროს ლობირების სტრატეგიის წინასწარი შემუშავება აუცილებელია რათა გაკეთდეს ზუსტი აქცენტები და მიღწეული იყოს მაქსიმალური შედეგი მნიშვნელოვანი რეკომენდაციების სახით.

CEDAW კომიტეტის რეკომენდაციები:

პოზიტიური შეფასება

- ინსტიტუციონალური მექანიზმის შექმნა;
- 1998-2000 სამოქმედოგეგმის მიღება;
- დევნილ ქალებზე მიმართული ღონისძიებები;
- სოფლად მცხოვრებ ქალებზე მიმართული ღონისძიებები;
- არასამთავრობო ორგანიზაციების ჩართულობა;
- სახელმძღვანელოების გედერული ანალიზის დაწყება.

ნეგატიური შეფასება

- პირდაპირი და ირიბი დისკრიმინაციის წინააღმდეგ სტრატეგიის უქონლობა;
- ქალისა და მამაკაცის თანასწორულებიანობის შეტანის აუცილებლობა კონსტიტუციაში;
- ეროვნული გეგმის შეუსრულებლობა და ფორმალური მიდგომა;
- კანონმდებლობის გენდერული ანალიზის უქონლობა;

- დროებითი სპეციალური ზომების მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულება;
- სტერეოტიპების დასაძლევად მიმართულ ღონისძიებათა სიმცირე (განათლება, მასმედია);
- გენდერულ ძალადობაზე მწირი ინფორმაცია;
- ტრეფიკინგსა და სექსუალურ ექსპლუატაციაზე მიმართული ღონისძიებების არამაშტაბურობა;
- კრიზისული ცენტრების ქსელის შექმნის აუცილებლობა;
- გენდერული ძალადობის წინააღმდეგ კანონმდებლობის შემუშავების აუცილებლობა;
- დროებითი ზომების (ქვოტები) მიღება პოლიტიკური მონაწილეობის გაზრდისათვის;
- ქალის ეკონომიკური სტატუსის ამაღლება – ქვოტირება დასაქმების სფეროში;
- თანაბარი სამუშაოსათვის თანაბარი ანაზღაურების უზრუნველყოფა;
- ქალთა ჯანმრთელობის გაუმჯობესება (დედათა სიკვდილიანობა, აბორტის მაღლი მაჩვენებელი, კონტრაცეფციის ხელმიუწვდომელობა);
- სამშვიდობო პროცესში ქალთა ჩართვის უზრუნველყოფა;
- დევნილ ქალებზე მიმართული ღონისძიებების გატარების აუცილებლობა;
- სტატისტიკური მონაცემების სიმწირე.

II და III პერიოდული ანგარიში კომიტეტის 36 სესია (7-25 აგვისტო, 2006) უფრო დაბალი დონის სახელმწიფო დელეგაცია – არცერთი წარმომადგენელი აღმასრულებელი სტრუქტურიდან. მოხსენება მომზადდა მწირ სტატისტიკურ მონაცემებზე დაყრდნობით.

არასამთავრობო ორგანიზაციების ანგარიში მომზადდა:

ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია – ქალთა უფლებების ჯგუფი – მარი მესხი, თამარ თო-

მაშვილი; ქალთა პოლიტიკური რესურს ცენტრი – ნანა მუავანაძე, ლიკა ნადარაია; საერთაშორისო ქალთა ცენტრი – იათამზე ვერულაშვილი; აფხაზეთის ქალთა საბჭო – რობა კუსალაშვილი; ქალთა კლუბი „პერნი“ – ოლიკო ფანჩულიძე; საკონსულტაციო ცენტრი „სახლი“ – რუსუდან ფხაკაძე; კავკასიელ ქალთა ქსელი – ნინო ციხისთავი; ქალები მომავლისთვის – ლია სანიკიძე; სამოქალაქო კულტურის საერთაშორისო ცენტრი – ლელა ხომერიკი; დინამიური ფსიქოლოგიის და დემოკრატიის გენვითარების ცენტრი – ნინო ჯავახიშვილი; ქალთა განათლების საერთაშორისო ცენტრი – ნანა ბერეკასშვილი; ქალთა დასაქმების ცენტრი „ამადგარი“ – ნინო შიომშვილი; ცენტრი „თანადგომა“ – ნინო წერეთელი, მაია ჯიბუტი; ქალთა და ბავშვთა ძალადობისგან დაცვის ეროვნული ქსელი – ნატო შავლაყაძე.

რეკომენდაციები პოზიტიური შეჯასება:

- გენდერული კონცეფციის მიღება და სამოქმედო გეგმის მიღების გადაწყვეტილება;
- ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ კანონის და სამოქმედო გეგმის მიღება;
- ტრეფიკინგის წინააღმდეგ კანონის და სამოქმედო გეგმის მიღება;
- საკონრდინაციო საბჭოს შექმნა ტრეფიკინგის აღმოსაფხვრელად;
- არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა.

ნეგატიური შეჯასება:

- დაუმუშავებელი სტატისტიკური მასალა – გენდერი, ასაკი, ეთნიკური კუთვნილება, ქალაქის თუ სოფლად მცხოვრები;
- სამოქმედო გეგმის განხორციელებისას შედეგის გასაზომი ინდიკატორების არ არსებობა, გენდერული პოლიტიკის ანალიზის სიმწირე;
- გენდერული მეინსტრომინგის არ დანერგვა არცერთ სექტორში. დაუკონკრეტებელი ვადები სამოქმედო გეგმების მიღებისას;

- იურისტების მიერ კონვენციის, ფაულტა-ტიური ოქმის (OP-CEDAW)-ს და რეკომენდაციების არ ცოდნა;
- ძლიერი აღმასრულებელი ინსტიტუციონალური სტრუქტურის არ ქონა;
- გენდერულ სტერეოტიპებთან არასაკმარისი ბრძოლა;
- განათლებაში გენდერული თანასწორობის პრინციპების ნაკლებობა;
- ინფორმაციის უფრო ფართო გავრცელება;
- ტრეფიკინგის წინააღმდეგ უფრო მასშტაბური ბრძოლა;
- ქვოტირების მექანიზმის არ გამოყენება პლიტიკაში და დასაქმებაში;
- შრომითი კანონის მიღებისას სტანდარტების არ დაცვა;
- სილარიბის ფემინიზაცია;
- ქალთა ჯანმრთელობის გაუმჯობესების აუცილებლობა;
- სოფლად მცხოვრები და ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი ქალების მდგომარეობა;
- მიგრანტი მშრომელებისა და მათი ოჯახების დაცვა და მიგრანტი მშრომელებისა და მათი ოჯახების დაცვის კონვენციის რატი-ფიცირება.

წინსვლა და მოღწევები:

ერთი შეხედვით, შთამბეჭდავია ის შედეგები, რასაც ამ პერიოდში მივაღწიეთ:

- შემუშავდა თანასწორობის უზრუნველყოფისათვის ფუნდამენტური მნიშვნელობის მქონე საკანონმდებლო ბაზა – მიღებული იქნა გენდერული თანასწორობის კანონი (2010წ.), ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ კანონი (2007წ.), კანონი ადამიანით გაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ (2006).
- დაფუძნდა ინსტიტუციონალური სტრუქტურები: გენდერული თანასწორობის მუდ-

მივმოქმედი საბჭო, ოჯახში ძალადობისა და ტრეფიკინგის წინააღმდეგ უწყებათა-შორისი საბჭო, ქალთა და ბავშვთა უწყება ომბუდმენის ოფისში.

- შემუშავდა ვრცელი სამოქმედო გეგმები: გენდერული თანასწორობის მისაღწევად (2011 – 2013); ოჯახში ძალადობისა და ტრეფიკინგის დასაძლევად; იწყება რეზოლუცია 1325-ის შესრულების სამოქმედო გეგმის შემუშავებაც;
- თბილისა და ბათუმში სახელმწიფო თავშესაფარი გაიხსნა ტრეფიკინგის მსხვერპლთათვის, გაიხსნა სახელმწიფო თავშესაფარი ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის. გარდა ამისა, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის კიდევ ოთხი თავშესაფარი არასამთავრობო ორგანიზაციების ძალისხმევით, 2 თბილისში, 1 გორში, 1 ახალციხეში;
- მომზადება გაიარეს სოციალურმა მუშაკებ-მა და პოლიციის თანამშრომლებმა ოჯახში ძალადობისა და ტრეფიკინგის აღმოფხვრის კუთხით;
- უმაღლეს განათლებაში დაიწყო გედერული სწავლების დამკვიდრება, თბილისის სახ. უნივერსიტეტში ჩამოყალიბდა გენდერის სამაგისტრო პროგრამა;
- განხორციელდა ქალთა რეპროდუქციულ ჯანმრთელობის გაუმჯობესობაზე, HIV-ისა და შიდსის პრევენციაზე, სარძევე ჯირყვლისა და საშვილოსნოს სიმსივნის პრევენციაზე მიმართული მასშტაბური პროგრამები;
- განხორციელდა დევნილ ქალებზე მიმართული ღონისძიებები;
- განხორციელდა სოფლად მცხოვრებ ქალებზე მიმართული ღონისძიებები;
- თბილისა და საქართველოს რეგიონებში ჩამოყალიბდა 200-მდე ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაცია, მათ შორის ორი ქართული ქალთა ფონდი, საკრებულოს ქალთა ასოციაცია, მრავალპარტიულ ქალთა

კავშირი, ხელახლა იწყება პარლამენტარ ქალთა კლუბის ამოქმედებაც;

- გააქტიურდა გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო სტრუქტურების თანამშრომლობა ქალთა არასამთავრობო სექტორთან;

ნაკლოვანებები და წარუმატებლობა

ამ პერიოდში ვერ მოხერხდა:

- საკანონმდებლო კუთხით-ქალისა და მამაკაცის თანასწორუფლებიანობის შეტანა კონსტიტუციაში; საკანონმდებლო ბაზის გედერული ანალიზი; შრომითი კანონის მიღებისას გენდერული სტანდარტების დაცვა; დროებითი სპეციალური ზომების – კვოტების მიღება პოლიტიკური მონაწილეობის გაზრდისათვის; ქვოტირების მექანიზმის გამოყენება დასაქმებაში;
- პირდაპირი და ირიბი დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ხანგრძლივი სტრატეგიის შემუშავება; ეროვნული სამოქმედო გეგმების განხორციელებისადმი ფორმალური მიდგომის დაძლევა; გენდერული პოლიტიკის სრულფასოვანი ანალიზი; სამოქმედო გეგმების შედეგენისას შედეგების გასაზომი ინდიკატორების შემუშავება; სტატისტიკური მონაცემების უფრო აქტიური მოპოვება და დამუშავება;
- გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფისათვის ძლიერი აღმასრულებელი ინსტიტუციონალური სტრუქტურის შექმნა; გენდერული მეინსტრიმინგის გატარება ყველა სექტორში და ვადების განსაზღვრა. სახელმწიფო მოხელეებისა და იურისტების მიერ CEDAW-ს და რეკომენდაციების შესწავლა, მათი გენდერული მგრძნობელობის ამაღლება;
- ქალთა პოლიტიკაში მონაწილეობის კლების შეცერება;
- გენდერულ სტრუქტისას მასშტაბური ბრძოლის დაწყება, სტრუქტისას დასაძლევად მიმართულ ღონისძიებათა გატრება განათლების სისტემასა და მასშედიაში;

- განათლებაში გენდერული თანასწორობის პრინციპების დანერგვა; სექსუალური განათლების დანერგვა; მასმედიის დაბალი გენდერული მგრძნობელობის დაძლევა, გენდერულ თანასწორობაზე მიმართული სამაუწყებლო პროგრამების ხარისხის ამაღლება;
- ქალის დაბალი ეკონომიკური სტატუსის გაუმჯობესება – დასაქმების სფეროში ქვოტირების მექანიზმის შემუშავება; თანაბარი სამუშაოსათვის თანაბარი ანაზღაურების უზრუნველყოფა; სილარიბის ფემინიზაციის დაძლევა;
 - ტრეფიკინგსა და სექსუალურ ექსპლოტაციაზე მიმართული ზომების უფრო აქტიურად გატარება; კრიზისული ცენტრების ქსელის გაფართოვება; სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთათვის კრიზისული ცენტრების ჩამოყალიბება; გენდერულ ძალადობაზე ინფორმაციის მასშტაბური გავრცელება;
 - ქალთა ჯანმრთელობაზე მიმართული ღონისძიებების სიმცირის დაძლევა, შემდგომი გაუმჯობესების მიღწევა (დედათა მაღალი სიკვდილიანობა, აბორტის მაღალი მაჩვენებელი, კონტრაცეფციის მცირე ხელმისაწვდომობა);
 - სოფლად მცხოვრები ქალებისათვის ჯანმრთელობის დაცვისკენ მიმართული ღონისძიებების სიმცირე;
 - სოფლად მცხოვრები და ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი ქალების მდგრამარეობის გაუმჯობესება –ეკონომიკური და სოციალური სტატუსის ამაღლება, მათზე ძალადობის აღმოფხვრა;
 - დევნილ ქალებზე მიმართული ღონისძიებების მასშტაბის საგრძნობი გაზრდა;
 - სამშვიდობო პროცესებში ქალთა მონაწილეობის მაჩვენებელის გაზრდა;
 - მიგრანტი მშრომელებისა და მათი ოჯახების დაუცველობის აღმოფხვრა;
 - ქალთა ორგანიზაციებისში სოლიდარობის ნაკლებობის დაძლევა; ამომრჩეველი

ქალების დაბალი აქტიურობის დაძლევა ქალთა საკითხების წინ წამოსაწევად; გენდერულად მგრძნობიარე პოლიტიკოსების სიმცირის დაძლევა.

სამწუხაროა, რომ დღესაც ფორმალურ-ლეგალურ თანასწორობას ამოფარებული დისკრიმინაციული პრაქტიკა თავს იჩენს ცხოვრების ყველა სფეროში. ამის მიზეზი ქალთა მოძრაობის სისუსტეა. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო პერიოდში მკვეთრად გაიზარდა ქალთა ორგანიზაციების რაოდენობა, მთლიანობაში ქალთა მოძრაობა კვლავ ძალიან სუსტი და დებინტეგრირებულია.

დროა გავერთიანდეთ და მეტი ძალისხმევა მივმართოთ საერთო პლატფორმის შემუშავებისაკენ, ქალთა ინტერესების დაცვისაკენ და თანასწორობის აღდგენისაკენ.

ჩვენდა სასიკეთოდ, საერთაშორისო ადამიანის უფლებათა სტანდარტები ქმნიან სივრცეს, სადაც მოქალაქეობრივ აქტიობას, ერთობლივ ძალისხმევას მრავალი რამის შეცვლა შეუძლია. დღეს ჩვენი მიზანია მოვახდინოთ ეს გარდვევა და გავერთიანდეთ.

მსოფლიოში მრავალი მაგალითი არსებობს იმისა, თუ როგორ შეცვალეს ქალებმა თავიანთი ცხოვრება; როგორ აკრძალეს დისკრიმინაცია; როგორ მოახდინეს სახელმწიფო პოლიტიკის სტიმულირება, როგორ დაიცვეს თავი სექსუალური იძულებისა და ძალადობისაგან. ყველა ამ შემთხვევაში CEDAW გამოდიოდა, როგორც საერთაშორისო დახმარების საფუძველი – პროქალური პოლიტიკის მანდატი, რომელიც აღგილზე ცვლიდა კონკრეტული ქალის ცხოვრებას.

აღსანიშნავია, რომ დღეს არა მხოლოდ განვითარებულ, ევროპისა და ამერიკის ქვეყნებში, არამედ მესამე სამყაროს ქვეყნებშიც ფემინისტური და ქალთა ორგანიზაციები მეტად აქტიურად იყენებენ CEDAW-ს ქალთა უფლებების დამკვიდრებისა და დაცვისათვის. მათ რიცხვშია კოლუმბია, უგანდა, ბრაზილია, ბოკვანა, სამხრეთ აფრიკა, რუანდა, ინდოეთი და სხვა მრავალი. არც ჩვენ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ უკვე 1994 წლიდან კონვენცია უპირობოდაა მიღებული საქართველოს სახელმწიფოს მიერ.

დღეს ჩვენს ხელთაა, თუ რა ხარისხით მოხდება CEDAW-ს რეალიზაცია ჩვენს ქვეყანაში. თუ იმ დიდ არ შესრულებული რეკომენდაციების ჩამონათვალს დავამცრობთ და შევეცდებით პირველი რიგის შესასრულებელი მნიშვნელოვანი ამოცანების ჩამონათვალის განსაზღვრას მივიღებთ ყველაზე პრობლემურ III საკითხს:

- გენდერული თანასწორობის აღმასრულებელი ინსტიტუციონალური მექანიზმის არქონა;
- ქალთა მონაწილეობის კლება პოლიტიკაში;
- სამშვიდობო პროცესებში ქალთა მონაწილეობის დაბალი მაჩვენებელი.

ქალაბი, მშვიდობა და უსაფრთხოება:
გარეოს უძიშვილოების საბჭოს რეზოლუცია
1325-ის განხორციელება საქართველოში

თავი მეექვსე

გენდერის საკითხების ექსპერტი
ელენე რუსეცი

პრევენტიურა

CEDAW – კონვენცია ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ

CRINGO – დევნილთა და ლტოლვილთა პრობლემებზე მომუშავე კავკასიის არასამთავრობო ორგანიზაციათა ქსელი

OSCE/ODIHR – ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტების და ადამიანის უფლებების ოფისი

UNSCR1325 – გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია 1325

UNIFEM – გაეროს ქალთა ფონდი

UN Women – გაეროს ქალთა ორგანიზაცია

UNDP – გაეროს განვითარების პროგრამა

UNFPA – გაეროს მოსახლეობის ფონდი

საკითხებთან მიმართებაში, რომლებიც შეშფო-
თებას იწვევდა.

ეროვნული ანგარიშების პარალელურად, კომიტეტში, 1998 წელს, წარდგენილ იქნა საქართველოს ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ მომზადებული, პირველი ალტერნატიული ანგარიში.

ქალთა მიმართ ყველა ფორმის დისკრიმინაციის აღკვეთის კომიტეტმა, 2006 წლის 7-25 აგვისტოს, 36-ე სხდომაზე, ერთად განიხილა საქართველოს მიერ წარდგენილი მეორე და მესამე პერიოდული მოხსენებები კომიტეტის 747-ე და 748-ე შეხვედრებზე. კომიტეტის მიერ შედგენილი განსაზილველი საკითხების და შეკითხვების სია აისახა CEDAW/C/GEO/3-ში, ხოლო საქართველოს პასუხები – CEDAW/C/GEO/Q/Add.1.-ში. მეორე და მესამე აღტერნატიული ანგარიშები წარადგინეს საქართველოს ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციებმაც.

კომიტეტმა გამოთქვა შეშფოთება, საჯარო
და პოლიტიკურ ცხოვრებაში, დიპლომატიურ
კორპუსში, სამთავრობო აღმასრულებელ ორ-
განობრივი ადგილობრივ ხელისუფლებასა და
პარლამენტში ქალების მცირე რაოდენობის გა-
მო(პარაგრაფი 23) და მოუწოდა სახელმწიფოს,
წარემართა კამპანია, საჯარო და პოლიტიკურ
ცხოვრებაში გადაწყვეტილებების მიღების პრო-
ცესში, ქალების მონაწილეობის გასაზრდელად
და ქალთა ჩართულობის მნიშვნელობის შესა-
ხებ ცნობიერების ამაღლების მიზნით (პარაგ-
რაფი 24).

კომიტეტი ასევე მოითხოვდა, მხარე სახელ-მწიფოსაგან, რომ გაეთვალისწინებინა გენდერული საკითხები სიღარიბის აღმოფხვრის ყველა სახელმწიფო პროგრამასა და სტრატეგიაში და განსაკუთრებული ყურადღება მიეპყრო დაუცველ ჯგუფებზე, მათ შორის, სოფლად მცხოვრებ ქალებზე, ხანდაზმულებზე, ოჯახის მარჩენალ ქალებზე, იძულებით გადაადგილებულ ქალებსა და გოგონებზე. (პარაგრაფი 28).

დასკვნით რეკომენდაციებში, კომიტეტმა მონაწილე სახელმწიფოს „შეახსენა მისი ვალდებულება სისტემატურად და მუდმივობრივიდ რეაქტიზი

ଶାକାଖରତବେଳି ଓ
ଶାକରତାଶରକିସର
ପାଲଦୀନପୁଣ୍ୟଦୀନପୁଣ୍ୟଦିନ ଯାହା
ଶୁଭଦୀନପୁଣ୍ୟଦିନପୁଣ୍ୟଦିନ –
ଶବସାଧାରଣ

მრავალი ათწლეულის მანძილზე, მცდელობა, ქალთა მიმართ ძალადობის საკითხი დაკავშირებოდა უსაფრთხოების საკითხს, უმრავლეს დიპლომატიურ წრეებში, როგორც ადგილობრივ, ისე საერთაშორისო დონეებზე, ყურადღების მიღმა რჩებოდა. ამ თვალსაზრისით, ფუნდამენტური ცვლილება მიღწეულ იქნა, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წყალობით, რომელმაც, 2000 წელს, მიიღო გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325 ქალებზე, მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე. ამ რეზოლუციამ სიღრმისეულად დაკავშირა მშვიდობისა და უსაფრთხოების საკითხები ქალთა უფლებრივი მდგომარეობის საკითხებთან.

რამდენად შეძლეს ქალებმა შეეტანათ თავი-ანთი ხედვა მსოფლიოს უსაფრთხოების დღის წესრიგში? რა პროგრესი იქნა მიღწეული რეზოლუციის მიღებიდან დღემდე? როგორია ქალ-თა როლი უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში? ეს არის ის საკითხები, რომლებსაც ათი წლის შემდეგ აყენებს საერთაშორისო საზოგადოება საკუთარი თავის წინაშე.

1994 წლის 22 სექტემბერს, საქართველო მიუერთდა კონვენციას, ქალთა მიმართ დისკრი-მინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ (CEDAW). 1998 წლის თებერვალში, ქვეყნამ წარადგინა პირველადი ანგარიში, რომელიც კომიტეტმა 21-ე სხდომაზე, 1999 წლის 8-11 ივნისს, განიხილა. საქართველომ, CEDAW-ს განხორციელებისათვის მიღებულ პოზიტიურ შეფასებასთან ერთად, მიიღო კომიტეტის მიერ შემუშავებული დასკვნითი კომენტარები და რეკომენდაციები იმ

ემუშავა კონვენციის ყველა დებულების შესრულებაზე (პარაგრაფი 8).¹

იმ რეკომენდაციებისა და კომენტარების შესაბამისად, რომლებიც საქართველომ მიიღო, გაერთიანებული, მეორე და მესამე ანგარიშების განხილვის შემდეგ, CEDAW კომიტეტმა, მონაწილე სახელმწიფოს, შესთავაზა წარადგინოს, გაერთიანებული, მეოთხე და მეხუთე პერიოდული და ალტერნატიული ანგარიშები 2011 წლის ნოემბერში.

ის, თუ როგორ შეასრულა საქართველომ CEDAW კომიტეტის მიერ გაწეული რეკომენდაციები, აისახება 2011 წლისთვის მომზადებულ ანგარიშში, რომელსაც წარადგენს როგორც მთავრობა, ისე საქართველოს ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციები, ალტერნატიული ანგარიშის სახით.

მიუხედავად იმისა, რომ 2006 წლის შემდეგ, ბევრი რამ გაკეთდა როგორც კვლევითი, ასევე პრაქტიკული სამუშაოების თვალსაზრისით, უმტესი რეკომენდაციები, რომლებიც კომიტეტმა შეიმუშავა, გაერთიანებული, მეორე და მესამე ანგარიშის განხილვისას, არ შესრულებულა და ჯერ კიდევ ბევრი რამაა გასათვალისწინებელი.

CEDAW კონვენციის ალტერნატიული ანგარიშის მოსამზადებლად, რეკომენდაციების შემუშავების მიზნით, 2010 წლის ნოემბერში, საქართველოში ჩატარდა კონფერენცია – „CEDAW კონვენციის იმპლემენტაცია საქართველოში: წინააღმდეგობები და პერსპექტივები“. კონფერენციის მიზანი იყო, საქართველოში, 2007-2010 წლებში, გენდერული თანასწორობის სფეროში მომზადებული კვლევებისა და მონაცემების განხილვა. კონფერენცია გაიმართა, ქალთა საინფორმაციო ცენტრის ინიციატივით, შვედური ფონდის „ქალები ქალებისათვის“ (Kvinna till Kvinnan) მხარდაჭერითა და ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრთან პარტნიორობით, რომელიც ნიდერლანდების სამეცნიერო საელჩოს სამოქალაქო საზოგადოების პროგრამის

(Matra KAP) ფარგლებში, ახორციელებს პროექტს ქალთა საინფორმაციო ცენტრთან ერთად.

კონფერენციაში მონაწილეობა მიიღეს 50-ზე მეტმა ქალთა არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციის წარმომადგენელმა, გენდერული თანასწორობის საკითხებზე მომუშავე ექსპერტებმა, იურისტებმა, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეებმა, აკადემიური წრეების წარმომადგენლებმა და იმ ადამიანებმა, რომლებსაც გააჩნიათ გარკვეული გამოცდილება, გენდერული თანასწორობისა და ქალთა უფლებების დაცვის სფეროში.

კონფერენციაზე, ასევე, წარდგენილი იყო საქართველოში, ქალთა მდგომარეობის შესახებ უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვა, რომელიც მომზადდა 21 ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ, გაეროს ქალთა ორგანიზაციის (UN Women) მხარდაჭერით და წარედგინა გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭოს მე-10 სესიას უენევაში, (შვეიცარია). უნივერსალური მიმოხილვის განხილვის შედეგი იქნება რეკომენდაციები, რომლებიც აისახება მომდევნო ალტერნატიულ ანგარიშში CEDAW-ის განხილულებისათვის.

გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325, წარმოადგენს მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს CEDAW-ს ვალდებულებების შესასრულებლად, ამიტომ ქვეყნის მიერ მისი მიღება უაღრესად მნიშვნელოვანია.

როგორც თითქმის ყველა წამყვანი ექსპერტი აცხადებს, გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის მიზნების რეალურად განხილულების შედეგად, საზოგადოებამ შესაძლებელია მიაღწიოს მსოფლიოში კონფლიქტების შემცირებას, გაუპატიურების საომარ იარაღად გამოყენების აღკვეთას, ხანგრძლივ მშვიდობას, სექსუალური ძალადობის დროს დაუსკელობის წინააღმდეგ ბრძოლას. თანაც, ყოველივე ეს, შესაძლებელია, მხოლოდ ქალებისა და მამაკაცების თანაბარი მონაწილეობით.

ქალები, განსაკუთრებით მოწყვლადები არიან მოის დროს, თუმცა, ამავდროულად, ისინი ადვილად იღებენ ცვლილებებს და არიან სტაბილურობის გარანტები. სამწუხაროდ, ისინი ამ დრომდე არასაკმარისად არიან წარმოდგენილნი პოლიტიკური სტრუქტურის ყველა დონეზე. ქა-

¹ კომიტეტი ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ; 36-ე სხდომა; 7-25 აგვისტო, 2005 წელი; „ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტის დასკვნითი კომენტარები“.

ლები მოსახლეობის ნახევარს შეადგენენ, მაგრამ, როგორც წესი, ეროვნულ წარმომადგენლობებში, მათ უკავიათ ყველა თანამდებობის მხოლოდ 1/5. ამასთანავე, როგორც წესი, ქალები არ არიან წარმომდგენლინი მოლაპარაკებების მაგიდასთან კონფლიქტების მოგვარებისას, თუმცა მათი გამოცდილება მთავარ როლს ასრულებს მშვიდობის დამყარებისა და შენარჩუნების პროცესში.

მამაკაცები და ქალები თანაბრად ხდებიან კონფლიქტის მსხვერპლი, ამიტომ ეს უკანასკნელი აქტიურად უნდა იყვნენ ჩართული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. თუ ქალები არ არიან პროცესის თანასწორი მონაწილეები, მაშინ ამ პროცესებში არ იქნება ასახული კონფლიქტურ რეგიონში მცხოვრები ნახევარი მოსახლეობის ხელვა, საჭიროებები, ინტერესები და მიღებული გადაწყვეტილებები შეიძლება არ აღმოჩნდეს საკმარისად ეფექტური.

ყველა ამ მიზეზის გამო, გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325, ათწლიანი არსებობის შემდგომაც ინარჩუნებს თავის აქტუალობას.

წლების მანძილზე, ბევრი რამ გაკეთდა ქალთა დაცვისა და შესაძლებლობების გაუმჯობესების კუთხით მთელ მსოფლიოში. გამყარდა და უფრო სრულყოფილი გახდა გაეროს ინსტიტუციური მექანიზმები, რომლებიც უზრუნველყოფს გენდერულ თანასწორობასა და ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესებას. ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის გაეროს ახალი ორგანიზაციის შექმნა, რომელსაც სათავეში უდგას ჩილეს ყოფილი პრეზიდენტი მიშეღ ბაჩელეტი, აუცილებლად დაეხმარება მთავრობებს და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებს, მათ შორის ნატოს, უკეთესად მოახდინონ საკუთარი ძალების კოორდინირება, რეზოლუცია № 1325-ის ცხოვრებაში განხორციელებისათვის.

ბევრმა მთავრობამ მიიღო სპეციალური, ეროვნული სამოქმედო გეგმა, რათა ქალთა შესაძლებლობების გაზრდა და დაცვა უსაფრთხოების საკითხებში, მნიშვნელოვანი ელემენტი გამხდარიყო მათ საშინაო პოლიტიკაში.

ნატოს სამიტზე, რომელიც 2010 წლის ზაფხულში გაიმართა სტრასბურგსა და კელში, ნატოს ყველა ლიდერმა ქვეყანამ გამოთქვა მზადყოფნა, რომ აქტიურად დაუჭერდა მხარს № 1325-ე

რეზოლუციის განხორციელებას. უკანასკნელ წლებში, ნატო, აქტიურად მუშაობდა, მრავალ პარტნიორ ქვეყანასთან და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, ოპტიმალური მეთოდებისა და კონკრეტული წინადადებების გაცვლის მიზნით, რათა გენდერული საკითხები საუკეთესოდ ყოფილიყო ინტეგრირებული ნატოს მიმდინარე და მომავალ საქმიანობაში. ლისაბონის სამიტზე ნატოს ქვეყნებმა დაადასტურეს ქალთა ადამიანის უფლებებისა და უსაფრთხოების სფეროებში ადრე აღებული ვალდებულებები.

მიუხედავად წარმატებებისა, 1995 წლის პეკინის სამოქმედო პლატფორმის სტრატეგიული მიზანი – „ქალები და შეიარაღებული კონფლიქტები“ – რჩება კონფლიქტების გადაჭრისა და სამშვიდობო პროცესებში ქალთა თანასწორი მონაწილეობის შესაძლებლობის ერთ-ერთ ყველაზე მოწყვლად სფეროდ. ამასთანავე, სრულიად ცხადია, რომ ძალადობის ზრდა, დაუსრულებელი ომები და სხვადასხვა მასშტაბისა და მიზნების კონფლიქტები, რომლებიც ანადგურებს მილიონობით ადამიანს, არ შეიძლება და არ უნდა განიხილებოდეს, როგორც მხოლოდ მამაკაცთათვის აქტუალური პრობლემა და მათი საქმიანობის ასპარეზი.

აუცილებელია იმის გათვალისწინება, რომ მსოფლიო ღონისძიებებიდან ქალთა გამოთიშვამ შესაძლებელია გამოიწვიოს:

- სტრატეგიების ეფექტურობის შესუსტება მშვიდობის, განვითარებისა და რეკონსტრუქციის კუთხით;
- სამშვიდობო მოლაპარაკებებისა და შეთანხმებების მნიშვნელობის შესუსტება;
- ეროვნული ეკონომიკის შესუსტება.

ძირითადი მოთხოვნა, რეზოლუცია № 1325-ის დებულებების რეალიზაციისათვის, არის ეროვნული სამოქმედო გეგმის შემუშავება და განხორციელება. დღესდღეობით, პრაქტიკულად ყველა ექსპერტი ეთანხმება იმ აზრს, რომ არ არსებობს რეზოლუცია № 1325-ის განხორციელებისთვის ეროვნული სამოქმედო გეგმის პრიორიტეტების გამოვლენის უნივერსალური მეთოდი და ბევრი რამაა დამოკიდებული კონკრეტული ქვეყნის სპეციფიკაზე. მეთოდოლოგიის ერთ-ერთი წყარო

არის გაეროს სახელმძღვანელო „პოლიტიკისა და დაგეგმარების საკითხები ქალებზე, მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე“ (გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325).

აღნიშნული სახელმძღვანელო შეიცავს, გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის, ეროვნული სამოქმედო გეგმის შემუშავებისათვის, მსოფლიოში მიღებული მეთოდოლოგიის ზედმიწევნით ახსნასა და ეტაპობრივ მიდგომებს. ეს არის დიდი პოტენციალის მქონე რესურსი და ემსახურება ეროვნული სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესს, განსაკუთრებით პირველ ეტაპზე.

გაეროს სახელმძღვანელოსთან ერთად, რეზოლუცია № 1325-ის დებულებების კომპლექსური რეალიზაციის მიზნით, ევროსაბჭომ გამოაქვეყნა სტრატეგია ქალების, მშვიდობისა და უსაფრთხოების შესახებ, რომელიც მოიცავს ოთხ თემატურ სფეროს:

- კონფლიქტების აღკვეთასთან დაკავშირებული ღონისძიებები და სტრატეგიები;
- სამშვიდობო პროცესებში ქალთა აქტიური და კონსტრუქციული მონაწილეობის ხელშეწყობა;
- ქალთა და გოგონათა უფლებების დაცვა;
- ქალთა და გოგონათა ხელშეწყობა, მათთვის საჭიროებების გათვალისწინებით, მონაწილეობა მიიღონ აღდგენის პროცესებში.

ევროკავშირის კომპლექსური მიდგომა მოიცავს: რეგიონალური დიალოგის წარმოებას; ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული პროექტების შესრულების მონიტორინგს და პროექტებს, რომლებიც ეხება გენდერულ თანასწორობას; სახელმწიფო ორგანიზაციების, ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოების, სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებებისა და სამოქალაქო საზოგადოების მხარდაჭერას. მიუხედავად კონკრეტული ქვეყნების განსხვავებული სპეციფიკისა, შეიძლება გამოვყოთ სამი ყველაზე მნიშვნელოვანი პრიორიტეტი, რომელთა გათვალისწინებაც სასურველია, გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის რეალიზაციისთვის, ეროვნული სამოქმედო გეგმის მიღებისას:

○ ეროვნული სამოქმედო გეგმის რეალიზაციისთვის საბიუჯეტო სახსრების გამოყოფა;

○ სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენელთა ჩართვა ეროვნული სამოქმედო გეგმის შემუშავებასა და რეალიზაციასთან დაკავშირებულ ყველა პროცესში, როგორც კონფლიქტურ საზოგადოებაში, ისე დონორ ქვეყნებში;

○ ეროვნული სამოქმედო გეგმის ერთობლივი ან პარალელური მონიტორინგის ჩატარება როგორც არასამთავრობო ორგანიზაციების, ისე სახელმწიფო ორგანიზაციების მიერ.

რეზოლუციის იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელი ყველა პირი, უნდა ჩაერთოს, ეროვნული სამოქმედო გეგმის პრიორიტეტების გამოვლენის პროცესში, როგორც კონფლიქტის დროს, ასევე არაკონფლიქტურ სიტუაციაში. ეროვნული სამოქმედო გეგმა უნდა შემუშავდეს როგორც ამ საკითხით დაინტერესებულ სხვადასხვა ჯგუფებს შორის კონსულტაციის შედეგი, ხოლო ამ პროცესში, ქალთა მონაწილეობა გადამწყვეტია.

რეზოლუცია № 1325-ის იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელი მხარეები:

ადგილობრივი დონე: გაეროს ადგილობრივი სააგენტოები, მასმედიის წარმომადგენლები, ადამიანის უფლებათა დამცველები, თემის წარმომადგენლები, ადგილობრივი ლიდერი ქალები;

ეროვნული დონე: სამინისტროები, აკადემიური და სტატისტიკური ორგანიზაციები, პარლამენტი, უწყებები და თავდაცვის სამინისტროები, პოლიცია, სასამართლოები და ტრიბუნალი;

რეგიონალური დონე: გაეროს რეგიონალური ორგანოები, რეგიონალური სამთავრობო უწყებები და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები, არასამთავრობო ორგანიზაციათა რეგიონალური ქსელები;

გლობალური დონე: გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, დონორთა საერთაშორისო საზოგადოება;

ქალები, მშვიდობა და უსაფრთხოება გლობალური საკითხებია და ისინი პრიორიტეტი უნდა იყოს ეროვნული სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესში ჩართული პირებისათვის.

ვენციისა და მოწესრიგებასთან დაკავშირებულ
გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესში.

მუხლი 1,2,3,4

მაგალითად:

- ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდა საკანონმდებლო, სასამართლო და მმართველობის სხვა ორგანოებში, ასევე არჩევნებში მათი მონაწილეობის ხელშეწყობა;
- მშვიდობისა და უსაფრთხოების პრობლემებზე მომუშავე უწყებებში (მაგალითად გაერო, ან ეუთო) ქალების დანიშვნა წარმოადგენლობით თანამდებობებზე;
- გარკვეული ზომების მიღება, ოფიციალურ და არაოფიციალურ შეხვედრებში, სამშვიდობო მოლაპარაკებებისა და შუამდგომლობის პროცესებში ქალთა მონაწილეობის უზრუნველსაყოფად;
- სამშვიდობო და უსაფრთხოების პოლიტიკის შემუშავებისას, ქალთა ორგანიზაციებთან კონსულტაციებისათვის.

ქალთა და გოგონათა დაცვა

რეზოლუცია ხაზს უსვამს, ადამიანის უფლებების სფეროში, საერთაშორისო პუმანიტარული სამართლისა და ნორმების პატივისცემას, რომელიც იცავს ქალთა და გოგონათა უფლებებს, კონფლიქტისა და კონფლიქტის შემდგომ პერიოდში.

მუხლი 9,10,11

მაგალითად:

- ქალთა მონაწილეობა;
- ქალთა და გოგონათა დაცვა;
- სამხედრო და სამოქალაქო პოლიციის თანამშრომელთა და სამშვიდობო ოპერაციებში მონაწილე სამოქალაქო პერსონალის მომზადება გენდერულ საკითხებში;
- გენდერული საკითხების გათვალისწინება საველე ოპერაციებში;
- კონფლიქტის აღკვეთა.

ქალთა მონაწილეობა

რეზოლუცია კვლავ ადასტურებს ქალთა მნიშვნელოვან როლს, კონფლიქტების პრევენციისა და მოწესრიგების, აგრეთვე მშვიდობის მშენებლობის საკითხებში და ხაზს უსვამს, მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებასა და დამკვიდრებისაკენ მიმართულ ყოველგვარ ძალისხმევაში, ქალთა თანასწორი მონაწილეობისა და სრულად ჩართვის მნიშვნელობას, აგრეთვე მათი როლის გაძლიერების აუცილებლობას კონფლიქტის პრე-

- ადამიანით ვაჭრობის პრევენციისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფისათვის ზომების მიღება;
- ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისთვის პოლიციის მომზადება;
- რეპარაციასა¹ და სამშვიდობო შეთანხმებზე მსჯელობისას სქესის ნიშნით განპირობებული ძალადობის შესახებ შეხსენება;

¹ რეპარაცია – საერთაშორისო სამართლის საუბიექტის მატერიალური პასუხისმგებლობის ერთ-ერთი ფორმა, როდესაც სამართლის დამრღვევს მხოლოდ მატერიალური ზარალის ფულადი, ან გარკვეული საქონლის ანაზღაურება მოეთხოვება.

- კონფლიქტის შედეგად სექსუალური ძალა-დობის მსხვერპლთა დაცვა და დახმარება.

მიმართულია თემებში დაძაბულობის განმუხ-ტვის, დიალოგისა და შერიგების მხარდაჭერი-საკენ.

მუხლი 1

სამხედრო და სამოქალაქო პოლიციის თანამშრომელთა და სამშვიდობო ოპერაციებში მონაწილე სამოქალაქო პერსონალის მომზადება გენდერულ საკითხებში

რეზოლუცია მოუწოდებს „წევრ სახელმწიფოებს გაზარდონ ნებაყოფლობითი ფინანსური, ტექნიკური და მატერიალურ-ტექნიკური დახმარების გაწევა გენდერული ასპექტის გათვალისწინებით ყველა პროგრამაში“.

მუხლი 6,7

მაგალითად:

- ქალთა მონაწილეობა მნიშვნელოვანია კონფლიქტების მოგვარებისას, ნდობის აღდგენის პროცესებში;
- ეხმარება მშვიდობის შენარჩუნებას ადგილობრივი და საერთაშორისო საზოგადოების დონეზე.

მაგალითად:

- ჩართონ გენდერული საკითხები, სამხედრო და სამოქალაქო პოლიციის თანამშრომელთა მომზადების პროგრამებში;
- შეიმუშავონ მეთოდოლოგია და ინსტრუმენტები გენდერული საკითხებზე ცნობიერების ასამაღლებლად.

გენდერული საკითხების გათვალისწინება საველე ოპერაციებში

რეზოლუცია „დაუინებით მოუწოდებს სამშვიდობო ოპერაციებში გენდერული საკითხების გათვალისწინებას“.

მუხლი 5,8,13,14,15,16,17

მაგალითად:

- გენდერული საკითხების გათვალისწინება უშიშროების საბჭოს ამოცანების კონტექსტში;
- გენდერული საკითხების გათვალისწინება სამშვიდობო მისიების მანდატებში.

კონფლიქტების აღკვეთა

ქალებს შეუძლიათ, თავიდანვე მიიღონ მონაწილეობა, ასევე სხვა ღონისძიებებში, რომელიც

გაეროს უშიშროების საბჭომ, სხვადასხვა წლებში, მიიღო ოთხი მნიშვნელოვანი რეზოლუცია, რომელიც გამომდინარებდა რეზოლუცია № 1325-დან და ასევე ეხებოდა ქალებს, მშვიდობისა და უსაფრთხოების საკითხებს:

- რეზოლუცია № 1325 – „ქალები, მშვიდობა და უსაფრთხოება“, – მიღებულ იქნა 2000 წელს.
- რეზოლუცია № 1820 – „კონფლიქტურ ქვეყნებში სამოქალაქო პირების მიმართ სექსუალური ძალადობის შეწყვეტის შესახებ“, – მიღებულ იქნა 2008 წელს;
- რეზოლუცია № 1888 – „შეიარაღებულ კონფლიქტებში სექსუალური ძალადობის შესახებ“, – მიღებულ იქნა 2009 წელს;
- რეზოლუცია № 1889, რომელშიც გადმოცემულია ზომები, მიმართული ყველა ეტაპზე მშვიდობიან პროცესებში ქალთა მონაწილეობაზე და მოწოდება, რეზოლუცია № 1325-ის განხორციელების შესაფასებლად, ინდიკატორიების (მაჩვენებლები) შეკრებაზე;
- რეზოლუცია № 1960 – ეხება შეიარაღებული კონფლიქტების დროს სექსუალური ძალადობის ფაქტებზე ინფორმაციის შეგროვებას. ამ მოვლენას უწოდეს „უდიდესი ნაბიჯი საშინელი პრაქტიკის დასამარცხებლად“. მისი რატიფიცირება მოახდინა 60-მა ქვეყანამ და მისი მიღების ინიცია-

ტორი იყო Human Rights Watch, – მიღებულ იქნა 2010 წელს.

გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციები, რომლებიც ეხება ქალებს, მშვიდობასა და უსაფრთხოებას, ვრცელდება გაეროს ყველა წევრ ქვეყანაზე, ხოლო ეს ნიშნავს, რომ სახელმწიფოები იღებენ ვალდებულებას აღნიშნული რეზოლუციების შესრულებაზე.

ეროვნული სამოქმედო გეგმები, გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ისა და მისგან გამომდინარე დანარჩენი რეზოლუციების შესრულებაზე, წარმოადგენ სახელმწიფოთა ეროვნული მთავრობის მიერ მიღებულ დირექტიულ დოკუმენტებს. მათში გადმოცემულია კონკრეტული ზომები და ქმედებანი, რომელიც ხორციელდება ამ სახელმწიფოებში გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის შესასრულებლად.

2000 წლის ოქტომბერში, რეზოლუცია № 1325-ის მიღების შემდეგ, სულ უფრო მეტმა ქვეყანამ მიიღო ეროვნული სამოქმედო გეგმა, ეროვნულ დონეზე მშვიდობისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით.

2011 წლის თებერვლის მდგომარეობით, 25 ქვეყანამ მიიღო და შეიმუშავა თავისი ეროვნული კონკრეტული მიზნით.

ლი სამოქმედო გეგმა: ავსტრია, ბელგია, ბოსნია და ჰერცოგოვინა, კანადა, ჩილე, კოტ-დივუარი, დანია, კონგოს დემოკრატიული რესპუბლიკა, პოლანდია, ესტონეთი, ფინეთი, საფრანგეთი, ისლანდია, ლიბია, ნეპალი, ნორვეგია, ფილიპინების გაერთიანებული სამეფო, პორტუგალია, რუანდა, სიერა-ლეონე, ესპანეთი, შვეცია, შვეიცარია, უგანდა, გაერთიანებული სამეფო.

ამჟამად, № 1325 რეზოლუციის ეროვნული სამოქმედო გეგმის შემუშავების, ან დანერგვის პროცესში არიან: არგენტინა, ბურუნდი, სალვადორი, ახალი ზელანდია, პაკისტანი, სერბეთი, სამხრეთ აფრიკა, ტიმორ-ლესტი¹ და საქართველო.

მდგომარეობა საქართველოში:

მას შემდეგ, რაც ქვეყნის პარლამენტმა მიიღო კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ და გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის რეალიზაციის ეროვნული სამოქმედო გეგმა, დღის წესრიგში დგას № 1325 რეზოლუციის სამოქმედო გეგმის შემუშავების საკითხი. ეს პროცესი პრიორიტეტულია და გათვალისწინებულია, გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის განხორციელების 2010-1013 წ.-წ. ეროვნულ სამოქმედო გეგმაში, რომელიც მიღების პროცესშია.

¹ ხელმისაწვდომია ელექტრონულ მისამართზე:
www.peacewomen.org/pages/about-1325/national-action-plans-naps

გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის განხორციელება საქართველოში

საქართველომ აიღო ვალდებულება, შეასრულოს საერთაშორისო სამართლებრივი დოკუმენტებით [T2] (პეკინის სამოქმედო პლატფორმა, გაეროს კონვენცია „ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“, ათასწლეულის დეკლარაცია და გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325) გათვალისწინებული მოთხოვნები, რამაც გარკვეული პოზიტიური ზეგავლენა იქნია საქართველოში ქალთა როლის გაძლიერებაზე, როგორც საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების ყველა სფეროში, ისე მშვიდობის მშენებლობისა და კონფლიქტების მოგვარების პროცესებში მათ ჩართვაზე.

გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ საქართველოში, ქალები, აქტიურ გავლენას ვერ ახდენენ და მონაწილეობას ვერ იღებენ კონფლიქტების გადაჭრისა და სამშვიდობო პროცესების მიმდინარეობაში.

გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის მიღების ფაქტმა პირველად, 2001 წელს საქართველოსთვის პრაქტიკულად უმნიშვნელოდ ჩაიარა, ვინაიდან თითქმის არავინ იცოდა ამ დოკუმენტის არსებობის შესახებ. რეზოლუციის დებულებები ძალიან აქტუალური იყო საქართველოსთვის, რადგან საბჭოთა კავშირის ნგრევასთან ერთად ქვეყნის ორ რეგიონში, აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკასა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლეში[თ2] დაიწყო შეიარაღებული კონფლიქტი. მიუხედავად იმისა, რომ კონფლიქტის შედეგად წარმოშობილი ტრაგედია შეეხო მთელ ქვეყანას, ის განსაკუთრებით მტკიცნეული იყო ამ რეგიონებისა და მათ მიმდებარე

ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობისათვის, განსაკუთრებით ქალებისა და ბავშვებისათვის.

რეზოლუცია № 1325-ის შესახებ, პირველად, 2002 წლის ზაფხულში ალაპარაკდა ქალთა ჯგუფი არასამთავრობო სექტორიდან. ჩატარდა მცირე მონიტორინგი, რომლის მიზანი იყო გაერკვია, იყვნენ თუ არა ინფორმირებული, სახელმწიფო სტრუქტურების წარმომადგენლები ზემოთ ხსენებული რეზოლუციის შესახებ. გამოვლინდა, რომ ხელისუფლების უმაღლესი ეშელონებიდან ამ დოკუმენტზე არავის არაფერი სმენოდა. ამის კვალდაკვალ გაიგზავნა ოფიციალური წერილები ქვეყნის პრეზიდენტთან, პარლამენტის სპიკერთან და სახელმწიფო სტრუქტურებში. წერილებში, ქალთა ორგანიზაციებმა, განაცხადეს ამ დოკუმენტის მნიშვნელობის შესახებ.

პირველი ნაბიჯი, რომელიც ხელს უწყობდა გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის რეალიზაციის პოპულარიზაციას, გადაიდგა 2002 წელს, თერთმეტი¹ არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ, გაეროს ქალთა ფონდის (UNIFEM) მხარდაჭერით, „ქალთა სამშვიდობო საბჭოს“ პროექტის ფარგლებში.

ქალთა სამშვიდობო საბჭო საქართველოში მოქმედებდა ოთხი მიმართულებით:

პირველი მიმართულება ითვალისწინებდა ქალთა საჯარო მოსმენებს პარლამენტში. ჯგუფის მიზანი იყო, პარლამენტში რეგულარული საჯარო მოსმენების მოწყობა, მშვიდობის მშენებლობის პროცესში, ქალთა როლის შესახებ.

მეორე მიმართულება ითვალისწინებდა სააგენტოს „ქალთა ხმა“ საინფორმაციო საქმიანობას. ჯგუფის მიზანი იყო მშვიდობის, კულტურისა და სამშვიდობო პროცესებში ქალთა როლის პოპულარიზაცია.

¹ აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკის ქალთა საბჭო; აფხაზ ქალთა ასოციაცია „საბინები“; მარტოსელა მშობლების ასოციაცია; კავკასიის ქალთა ქსელი; ქალთა საინფორმაციო ცენტრი; გალის ქალთა საბჭო; სამხრეთ ოსეთის ქალთა საბჭო დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებებისთვის; ინვალიდ მეომართა და დაღუპულ მებრძოლთა მეუღლეთა კავშირი; აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკის ბიზნესმენ ქალთა ასოციაცია; გენდერმენიაკავკასია.

მესამე მიმართულება ითვალისწინებდა სახალხო დიპლომატიას და გულისხმობდა რეგულარულ შეხვედრებს კონფლიქტით დაზარალებულ რეგიონებში. ამ მუშაობის არსი მდგომარეობდა ნდობის აღდგენაში, „მტრის ხატის“ ნგრევსა და თანამშრომლობაში ეთნიკურად ოს, აფხაზ და ქართველ ქალთა შორის.

მეოთხე მიმართულება – გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის პოპულარიზაცია ქალთა ფართო მასებში.

ამ მიმართულებით შეიქმნა პირველი სატრენინგო მოდული „1325“. ინფორმაცია რეზოლუცია № 1325-ის შესახებ საკმაოდ ფართოდ იქნა გავრცელებული სახელმწიფო სტრუქტურებში, საზოგადოების ფართო ფენებსა და, განსაკუთრებით, დევნილებში. არასამთავრობო ორგანიზაციებისათვის ეს იყო კარგი ინსტრუმენტი, რათა დაწყებულიყო დიალოგი მთავრობასთან რეზოლუციის პუნქტების რეალიცაზიის შესახებ. ამ პროცესში დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა არასამთავრობო სექტორსა და სახელმწიფო ორგანიზაციებს შორის თანამშრომლობას. ეს ეხებოდა როგორც სახელმწიფო პოლიტიკის ფორმირების პროცესს, ასევე, კონკრეტული ადამიანების, განსაკუთრებით კონფლიქტის შედეგად დაზარალებული პირების პრობლემების გადაჭრის გზების მოძიებას, რომელთა შორის ქალები, განსაკუთრებით მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ.

2001-2006 წლებში გაეროს ქალთა ფონდი (UNIFEM) ახორციელებდა რეგიონალურ პროექტს, „ქალები კონფლიქტის პრევენციისა და მშვიდობის მშენებლობისათვის სამხრეთ კავკასიაში“, რომლის მიზანი იყო, სამხრეთ კავკასიაში, ქალთა ორგანიზაციების საქმიანობისათვის ხელშეწყობა მშვიდობის დამყარებისა და კონფლიქტების მოსაგვარებლად. ამ პროექტმა ხელი შეუწყო სომხეთში, აზერბაიჯანსა და საქართველოში კოალიციის – „ქალები მშვიდობისათვის“ – შექმნას.

2003 წლის თებერვალში, აღნიშნული პროექტის ფარგლებში, საქართველოში შეიქმნა ეროვნული ქსელი, „ქალთა ერთობა მშვიდობისათვის“, რომელიც ქალთა სამშვიდობო საბჭოს ქსელის ბაზაზე განვითარდა. მის შემადგენლობაში შევიდა 100-მდე ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაცია. ქსელის მიერ გადადგმული პირველი ნაბი-

ჯი იყო, 2003 წლის 21 სექტემბერს, მშვიდობის საერთაშორისო დღის აღნიშვნა. ამ დღეს, მათ სამშვიდობო აქციები გამართეს საქართველოს სხვადასხვა ქალაქებში – ბათუმში, ცხინვალში, ახალციხეში, თბილისში. აქციის მიზანი იყო საზოგადოების ყურადღების მიპყრობა მშვიდობის მშენებლობის პროცესებში ქალთა როლის მნიშვნელობაზე.

საქართველოს ლიდერმა ქალებმა, არაერთხელ მოინახულეს კონფლიქტის ზონა (გალის რაიონი, ცხინვალის რეგიონი) და სახალხო დიპლომატით ხელი შეუწყეს მოლაპარაკებების პროცესში ნდობის აღდგენას, სამშვიდობო შეთანხმებებსა და კონფლიქტის მშვიდობიან დარეგულირებას. გაჩნდა ახალი პირადი კონტაქტები, გამყარდა თანამშრომლობა საქართველოს კონფლიქტურ ზონებსა (ცხინვალის რეგიონისა და აფხაზეთში) და დანარჩენ საქართველოს ტერიტორიაზე მოღვაწე ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციებს შორის.

2006 წელს, თბილისში, გაიმართა კონფერენცია „UNSCR1325 – ნაბიჯი წინ“, რომელიც ეძღვნებოდა გაეროს უშიშროების რეზოლუცია № 1325-ის ხუთი წლისთავს. კონფერენციის მუშაობაში, რომელიც ორგანიზებული იყო გაეროს ქალთა ფონდის პროექტის ფარგლებში „ქალები კონფლიქტის პრევენციისა და მშვიდობის მშენებლობისათვის სამხრეთ კავკასიაში“, მონაწილეობა მიიღო სახელმწიფო სტრუქტურებისა და საქართველოს პარლამენტის ორმოცამდე წარმომადგენლებმა, ასევე, საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და მასმედინის წარმომადგენლებმა. ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციებმა წამყვანი როლი შეასრულეს კონფერენციის მუშაობაში.

კონფერენციის შედეგი გახდა საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატთან არსებული UNIFEM-ის ქსელის – „ქალი და მშვიდობა“ – წარმომადგენლობის ოფისის გახსნა კონფლიქტების დარეგულირების სფეროში, რომლის მიზანი იყო კონფლიქტების გადაწყვეტისა და მშვიდობის მშენებლობის საკითხებში სახელმწიფო სააგენტოებისა და ქალთა სამშვიდობო ინიციატივების დაკავშირება და კოორდინაცია.

2006 წელს, ქალთა ორგანიზაციებმა ხელი შეუწყვეს რეზოლუცია № 1325-ის პირველი ეროვნული სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესს. მიუხედავად იმისა, რომ დიდალი სამუშაო ჩატარდა და დიდი ძალის შემევა დაიხარჯა, პროცესი გეგმის მიღებით არ დასრულდა, თუმცა, დოკუმენტის ზოგიერთი ასპექტი გათვალისწინებულ იქნა 2007-2009 წლების გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის რეალიზაციის ეროვნულ სამოქმედო გეგმაში.

2007 წელს, ქალთა ორგანიზაციები მონაწილეობდნენ საქართველოში იძულებით გადაადგილებულ პირთა საკითხებზე სახელმწიფო სტრატეგიის შემუშავებაში, რომელიც მოგვიანებით მიღებულ იქნა ქვეყნის პარლამენტის მიერ. ქალთა ორგანიზაციებმა წინ წამოსწიეს დევნილ ქალთა მდგომარეობის შესახებ რეკომენდაციები და, ამასთანავე, ამ მნიშვნელოვან დოკუმენტში ჩართეს გენდერული ასპექტები.

2008 წლის აგვისტოში, რუსეთ-საქართველოს ომის დროს, ქალთა ორგანიზაციები აქტიურად მუშაობდნენ „ახალი ტალღის“ დევნილთა გადაუდებელი დახმარების ალმორენის მიმართულებით, რომელთაც იძულებით დატოვეს საკუთარი საცხოვრებელი ადგილები და თავშესაფარი ნახეს თბილისა და საქართველოს სხვა ქალაქებსა და სოფლებში.

ამ პერიოდში, ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციებმა, გასწიეს დიდი სამუშაო, შესძლეს თბილისის რაიონული თემების, ქალაქებისა და სოფლების, დევნილთა ჩასახლების ადგილების, ბიზნეს სტრუქტურების მობილიზება და დევნილებისთვის ადგილზე ჰუმანიტარული დახმარების გაწევა. ასევე, მიმდინარეობდა მუშაობა საინფორმაციო უზრუნველყოფის კუთხით, ჰუმანიტარული დახმარების მიზანიმართული განაწილება დევნილებისათვის, რომელიც სხვადასხვა საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციებისგან შემოდიოდა.

2010 წელს, საქართველოში შემუშავდა გენდერული თანასწორობის 2011-2013წ.წ. ეროვნული სამოქმედო გეგმის პროექტი, სადაც № 1325 რეზოლუციის განხორციელება ერთ-ერთ პრიორიტეტად აისახა. გენდერული თანასწორობის 2011-2013წ.წ. ეროვნული სამოქმედო გეგმა გან-

ხილვის პროცესშია. გენდერული თანასწორობის საპარლამენტო საბჭო, ქვეყნის გენდერული პოლიტიკის ფორმირების პროცესში, მნიშვნელოვანი ინსტიტუციურ მექანიზმს წარმოადგენს. გენდერული თანასწორობის საპარლამენტო საბჭო, გაეროს ქალთა ორგანიზაციის (UN Women) პროექტის „ქალები თანასწორობის, მშვიდობისა და განვითარებისათვის“, რომელიც ნორვეგიის მთავრობის მხარდაჭერით ხორციელდება, ტექნიკური დახმარებით, წარმართავს, გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის ეროვნული სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესს. 2011 წლის მარტში, საბჭოს მიერ, შეიქმნა სპეციალური სამუშაო ჯგუფი, რომელშიც ჩართულები არიან პარლამენტის, სამინისტროებისა და სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლები. სამუშაო ჯგუფის მიზანია, შეიმუშაოს ეროვნული სამოქმედო გეგმა ქვეყანაში უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის განსახორციელებლად და უზრუნველყოს კოორდინირებული და ეფექტური თანამშრომლობა იმ სხვადასხვა ჯგუფებს შორის, რომელიც ჩართულნი არიან ქალთა, მშვიდობისა და უსაფრთხოების საკითხებში. სამუშაო ჯგუფის წევრები არიან: საქართველოს პარლამენტის თავდაცვისა და უშიშროების და ევროპასთან ინტეგრაციის კომიტეტები, საგარეო საქმეთა სამინისტრო, თავდაცვის სამინისტრო, ეროვნული უშიშროების საბჭო, შინაგან საქმეთა სამინისტრო, სახელმწიფო მინისტრის აპარატი რეინტეგრაციის საკითხებში, საქართველოს ოკუპაირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტრო, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო. სამუშაო ჯგუფში სამოქალაქო საზოგადოების მონაწილეობა უზრუნველყოფილია ქალთა საინფორმაციო ცენტრის ჩართულობით, რომელიც პარალელურად აწყობს საკოორდინაციო შეხვედრებს არასამთავრობო ორგანიზაციებთან და გენდერული თანასწორობის საკითხებზე მომუშავე პროფესიონალებთან, აგრეთვე კონფლიქტით დაზარალებულ და დევნილ ქალთა ჯუგუებთან. შეხვედრებზე ხდება რეკომენდაციებისა და წინადადებების მომზადება, რომელთა გათვალისწინება მოხდება ეროვნული სამოქმედო გეგმის

შემუშავების პროცესში. ქალთა საინფორმაციო ცენტრი უზრუნველყოფს სამოქალაქო სექტორის ჩართულობას რეზოლუცია № 1325-ის სამოქმედო გეგმაზე მუშაობაში.

ამ მიზნით, გაეროს ქალთა ორგანიზაციის მიერ, შერჩეულ იქნა ადგილობრივი ექსპერტ-კონსულტანტი, რომელიც ხელს შეუწყობს სამოქმედო

გეგმის შემუშავების პროცესს საპარლამენტო საბჭოსთან და სამუშაო ჯგუფთან ერთად. პროცესის ბოლოს დაგეგმილია გაფართოებული, საჯარო შეხვედრის მოწყობა, სადაც განხილული იქნება გეგმის საბოლოო ვერსია. შეხვედრაში მონაწილეობას მიიღებენ როგორც სამთავრობო, ასევე არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლები.

დეპილ ქალთა მონაცილეობა სამუშაო პროცესები

რეზოლუცია № 1325-ის მიხედვით: „აღიარებს რა ქალებსა და გოგონებზე შეიარაღებული კონფლიქტის ზეგავლენის გაცნობიერებას, ასევე მათი დაცვის და სამშვიდობო პროცესებში სრულად ჩართვის უზრუნველყოფი ეფექტური ორგანიზაციული მექანიზმების არსებობას, შეუძლია მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანოს, საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებასა და დამკვიდრებაში“.

ომის დროს, იცვლება ქალის სტატუსი, როგორც ოჯახში, ისე საზოგადოებაში. ამის მიზეზი, უპირველესად, შეიარაღებული კონფლიქტია, რომელიც ავალდებულებს მათ შეასრულონ სხვადასხვა ფუნქცია და ითამაშონ სრულიად განსხვავებული როლები. აღნიშნულ მდგომარეობას აქვს როგორც დადებითი, – ხდება ქალთა ავტონომიის გაფართოება და მათი დამოუკიდებლობის გამყარების ხელშეწყობა, – ისე უარყოფითი მხარეები და შეუძლია გამოიწვიოს სერიოზული შედეგები თვითონ ქალებისათვის და, შესაბამისად, მათი შვილებისთვისაც.

ექსპერტთა აზრით, მშვიდობის მშენებლობის სფეროში, დევნილი ქალებისათვის, რომლებიც ამ საზოგადოების 55%-ს შეადგენ, დღეს, განსილია ფართო შესძლებლობები აქტიური საქმიანობისათვის.

ეს ეხება ქალთა როლის ამაღლებას როგორც თვითმმართველობის და ფორმალური ლიდერები), ისე მათ აქტივიზაციას არასამთავრობო სტრუქტურების, ადგილობრივი თვითმმართველობის და ცენტრალური ხელისუფლების დონეზე.

ქალების გაერთიანებამ ყველაზე არსებითი პრობლემების ირგვლივ, შესაძლებელია გამოიწვიოს ქალთა სამშვიდობო მოძრაობა. მთავარია, ქალების აქტივიზაცია და ერთობლივი ქმედებები. თუ, პრობლემები გადაიჭრება ქალების მიერ თემის დონეზე, მაშინ ეს გამოცდილება შეიძლება გამოყენებულ იქნას, მხარეთა შორის სამშვიდობო მოლაპარაკებების დროს, ადგომატირების პროცესში.

მნიშვნელოვანი სფეროა სამოქალაქო და სამშვიდობო განათლება, რომელშიც ქალებს განსაკუთრებული როლი ენიჭებათ. ამ პროცესების შედეგი შეიძლება გახდეს პუბლიკაცია, სამეცნიერო ანალიზის ჩატარება და რეკომენდაციების შემუშავება. გარდა ამისა, ადამიანის უფლებების უმაღლესი კომისარიატის მიერ მომზადებულ რეზიუმეში, რომლის მე-11 თავი ეხება „იძულებით გადაადგილებულ პირებს“, ნათქვამია, „რომ იძულებით გადაადგილებულ პირთა სახელმწიფო სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავებისას, ხელისუფლება ცდილობდა, ჩაერთო დევნილები ამ საქმიანობაში, თუმცა, ამის შემდგომ, ისინი პრაქტიკულად არ მონაწილეობდნენ იმ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, რომელიც ეხებოდა მათ ცხოვრებას“.

რეზოლუცია № 1325-ის მე-8 მუხლი „მოუწოდებს ყველა მონაწილეს, სამშვიდობო შეთანხმებებზე მოლაპარაკებებისა და განხორციელების პროცესში, გამოიყენონ გენდერულ ასპექტებზე დაფუძნებული მიდგომა, რომელიც სხვა საკითხებთან ერთად მოიცავს“:

„ქალებისა და გოგონების განსაკუთრებულ საჭიროებებს რეპატრიაციისა და განსახლების პროცესებში, აგრეთვე რეაბილიტაციის, რეინტეგრაციისა და კონფლიქტის შემდგომ აღდგენით პერიოდში“;¹

გარდა ამისა, რეზოლუცია № 1325-ის მე-10 მუხლი „მოუწოდებს შეიარაღებული კონფლიქტის ყველა მხარეს, გაატარონ საგანგებო ღონისძიებები ქალებისა და გოგონების დასაცავად, სქესობრივი კუთვნილებით განპირობებული ძალადობისგან, აგრეთვე ძალადობის ყველა სხვა

¹ გაეროს უშიშროების რეზოლუცია 1325; მუხლი 8 (ა).

ფორმებისაგან შეიარაღებული კონფლიქტის პირობებში”;

ქალები განსაკუთრებით იტანჯებიან დევნილობაში, არა მხოლოდ იმიტომ, რომ მამაკაცების გარეშე მათ არ შეუძლიათ თავის დაცვა და იმყოფებიან ძალადობისა და ექსპლუატაციის რისკის ქვეშ, არამედ იმიტომაც, რომ ყოველდღიურ მოვალეობებთან ერთად მათ უწევთ სხვა, ახალი მოვალეობების შესრულებაც. ამასთანავე, მათ უნდა იზრუნონ საკუთარ შვილებზე და გამონახონ სახსრები მათი განათლებისთვის.

საქართველოს სახელმწიფოს ოფიციალური სტრუქტურების განცხადებით, დევნილები აქტიურად მონაწილეობენ სოციალური პროგრამების დაგეგმარებაში და ეს ხდება სხვადასხვა მეთოდით: ტარდება მინისტრებისა და სამინისტროთა წარმომადგენლების შეხვედრები დევნილებთან და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან განსხვავებული ფორმატით, ხდება სხვადასხვა სამინისტროს წარმომადგენლთა მიერ, დევნილთა კომპაქტური ჩასახლების ადგილების მონახულება და ადგილზე სიტუაციის შესწავლა; აქტიურად მუშაობს ოთხი რეგიონალური უწყება, რომლებიც ადგილზე დევნილთა პრობლემების გადასაჭრელად შეიქმნა; ტარდება დევნილებისთვის ტრენინგები და სემინარები;

დევნილთა მაღალი ჩართულობა, უზრუნველყოფს ერთობლივ საკონსულტაციო პროცესს, როგორც, მაგალითად, ეს მოხდა იძულებით გადაადგილებულ პირთა – დევნილთა სახელმწიფო სტრატეგიის შემუშავების დროს.

როგორც ზოგიერთი ადგილობრივი ექსპერტი მიიჩნევს, კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულთა და დევნილთა მონაწილეობა, კერძოდ დევნილ ქალთა მონაწილეობა სოციალურ, პოლიტიკურ ცხოვრებასა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, დღეს ძალიან დაბალია. დევნილები ისევ „უჩინარნი“ არიან და ყველა გადაწყვეტილება მიიღება მათი სახელით, მათი მონაწილეობის გარეშე. ერთადერთი „ნიშა“, საიდანაც კონფლიქტის შედეგად დაზარალებული და დევნილი ქალები ცდილობენ ზეგავლენა მოახდინონ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, არასამთავრობო სექტორია. სწორედ არასამთავრობო ორგანიზაციების საშუალებით ცდილობენ ისინი

აქტიურად გააუღერონ საკუთარი პრობლემები. ეს საკითხები მოითხოვს ხელისუფლებისა და საზოგადოების მხრიდან დამატებით, აქტიურ მოქმედებას, ვინაიდან ყოველდღიურ ცხოვრებაში მათი პირდაპირი მონაწილეობის გარეშე ჩვენ ვაწყდებით არაადეკვატურ, არაქმედით და არა-ეფექტურად მიღებულ გადაწყვეტილებებს.

2006 წლის დეკემბერში, თბილისს ეწვია, იძულებით გადაადგილებულ პირთა – დევნილთა უფლებების დაცვის საკითხებში გაეროს გენერალური მდივნის სპეციალური წარმომადგენელი, პროფესიონალური ვალტერ კელინი. საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტრომ სწორედ ვალტერ კელინის ვიზიტის შემდეგ დაიწყო, დევნილთა შესახებ, ეროვნული სტრატეგიის პროექტის შექმნა სხვა სახელმწიფო ორგანიზაციებთან და არასამთავრობო ორგანიზაციების ცალკეულ წარმომადგენლებთან ერთად, რომლებიც იძულებით გადაადგილებულ პირთა – დევნილთა და სხვა კატეგორიის მიგრანტების უფლებათა დაცვაზე მუშაობენ.

თბილისში ვიზიტის დროს, ვალტერ კელინი შეხვდა არასამთავრობო ორგანიზაციებს სადაც მას გადაეცა ქალთა საინფორმაციო ცენტრის მიერ მომზადებული რეკომენდაციების პაკეტი. რეკომენდაციების ნაწილი, გათვალისწინებულ იქნა სახელმწიფოს მიერ, იძულებით გადაადგილებულ პირთა – დევნილთა მიმართ სტრატეგიის შემუშავების დროს.

დღეს, საქართველოში კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულ და დევნილ ქალთა პრობლემები შეიძლება დავყოთ სოციალურ, ეკონომიკურ და ფინანსურული ხასიათის პრობლემებად. 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდეგ, დევნილთა საერთო რიცხვს დაემატა იძულებით გადაადგილებულ პირთა „ახალი ტალღა“.

პირველი რამდენიმე თვის განმავლობაში, 2008 წლის აგვისტოს საომარი მოქმედებების შედეგად დაზარალებულ და დევნილ ქალებს ჰქონდათ იგივე ჰუმანიტარული საჭიროებები, რაც დანარჩენ იძულებით გადაადგილებულ პირებს. არასაკმარისი საცხოვრებელი ფართი; ელემენტარული სანიტარული პირობები და ჰიგიენური საშუალებები; ადგილი, სადაც შეძლებდნენ ცხე-

ლი კერძის მომზადებას; პირადი ცხოვრებისა და ოჯახის კეთილდღეობისათვის ზრუნვის შესაძლებლობა).

განსახლების შემდგომ ეტაპზე, „ახალი ტალღის“ დევნილ ქალებს შეექმნათ სხვაგვარი პრობლემები:

- ბავშვების უზრუნველყოფა საკვების სრულფასოვანი რაციონით;
- ოჯახის კეთილდღეობის ზრდისთვის პირობების შექმნა;
- დასაქმება;
- წყალთან დაკავშირებული პრობლემები (დევნილთა ზოგიერთ ჩასახლებაში);
- სასწავლო სახელმძღვანელოები (მიუხედავად იმისა, რომ ხელისუფლებამ გამოყო სახელმძღვანელოები ყველა ბავშვისთვის, მათ დასჭირდათ სახელმძღვანელოების დამატებითი რაოდენობა);
- ახალ საცხოვრებელ ადგილას მოწყობა და ამასთან დაკავშირებული ფსიქოლოგიური და სოციალური პრობლემები;
- ზოგიერთ სოფელში წარმოშობილი უსაფრთხოების პრობლემები (საზღვრისპირა სოფლებში);
- ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული პრობლემები (რეარმოდუქციული პრობლემების ჩათვლით);
- ახალშობილთა კვებასთან დაკავშირებული პრობლემები;
- საკუთარ საცხოვრებელ ადგილას დაბრუნების შესაძლებლობის არქონა;
- გადატანა/გადაზიდვა, თავისუფალი გადაადგილების საკითხები (თავიანთ სოფლებში გადასვლის უსაფრთხოება, დანახარჯები გადასვლაზე, ქალაქზე ორიენტაცია);
- საჭირო ინფორმაცია (ოჯახის წევრთა შესახებ, გაცემულ დახმარებებთან და შეღავთებთან, უსაფრთხო დაბრუნებასთან, დატოვებულ სახლებს/ქონებასთან, სამედიცინო მომსახურებასა და მის ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით);

○ საინფორმაციო საშუალებებზე ნაკლები ხელმისაწვდომობა (ტელევიზია, გაზეთები, რადიო, მობილური, საინფორმაციო დაფები);

○ სამზარეულო და სხვა სამეურნეო საჭიროებების არქონა.

2009 წელს, დევნილთა ფინანსური დახმარების მიზნით, სახელმწიფომ გახსნა საბანკო ანგარიში დევნილი ქალებისათვის. ვარაუდობდნენ, რომ ქალები უფრო სანდონი იყვნენ და უკეთ გაანაწილებდნენ ფულს ბავშვებისა თუ დამატებითი კვებისათვის. საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ერთად, ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტრო, ახალ ჩასახლებებში აგვარებდა სანიტარული პირობების პრობლემებს, რათა ქალებსა და გოგონებს ჰქონიდათ უფრო უსაფრთხო საცხოვრებელი პირობები. 2010 წელს, ქვეყნის ბიუჯეტში, ვათვალისწინებულ იქნა სამედიცინო დაზღვევის პროგრამის განხორციელება დევნილთა კომპაქტურ ცენტრებში, რომლის მიზანი იყო დევნილებისათვის სამედიცინო მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესება.

ამის პარალელურად, სამინისტრო თანამშრომლობს არასამთავრობო სექტორთან, რომელიც ასევე ანორციელებს სხვადასხვა პროგრამებს დევნილებისათვის.

დღეს, დევნილ ქალებს და მათ ოჯახებს აქვთ ახალი პრობლემები, რომელიც უკავშირდება კომპაქტური ცენტრებიდან მათ გამოსახლებას და რეგიონებში ჩასახლებას, საცხოვრებლის შესაძენად კომპენსაციების გაცემას, ახალ საცხოვრებელ ადგილებში დასაქმებას და ა.შ., რომელიც მოითხოვს სასწრაფო გადაწყვეტილებებსა და კონკრეტული ზომების მიღებას.

2009 წლიდან, ნორვეგიის მთავრობის მხარდაჭერით, გაეროს ქალთა ორგანიზაციის (UN Women) მიერ, ქალთა საინფორმაციო ცენტრთან და ფონდ „ტასოსთან“ პარტნიორობით, ხორციელდება პროექტი „ქალები თანასწორობის, მშვიდობისა და განვითარებისათვის“. პროექტის ფარგლებში, ქალთა საინფორმაციო ცენტრი, აქტიურად ატარებს საკონსულტაციო შეხვედრებს დევნილდა კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულ მოსახლეობასა და ადგილობრივი თვით-

მმართველობის წარმომადგენლებს შორის, „ერთი ფანჯრის“ პრინციპის მიხედვით. მეთოდის არსა და ეფექტურობას განსაზღვრავს ადგილზე, მუნიციპალიტეტში, სამთავრობო უწყებების წარმომადგენლებისთვის კონფლიქტის შედეგად დაზარალებული პირების მიერ, იმ პრობლემების პირადად წარდგენა, რომელთა გადაჭრაც შედარებით რთულია და სცილდება ერთი უწყების კომპეტენციას. ასეთი ტიპის შეხვედრები იძლევა საშუალებას, რომ კოორდინაციითა და ერთიანი ძალისხმევით, უმოკლეს ვადებში მოგვარდეს, დევნილთა ყველაზე მტკიცნეული და აქტუალური პრობლემები.

2010 წელს, ჩატარდა სულ 5 საკონსულტაციო შეხვედრა (გორი, რუსთავი, ქუთაისი და ზუგდიდი). განხილული შემთხვევებიდან გამოიკვეთა დევნილ და კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულ ქალთა შემდეგი საჭიროებები:

განსახლება: გაუსაძლისი საცხოვრებელი და სანიტარული პირობები, დაზიანებული სახლის აღდგენა, სათავსოების ქონისა და გადახურვის აუცილებლობა, ეზოსა და მიმდებარე ტერიტორიის მოწესრიგება.

ჯანმრთელობის დაცვა: სამედიცინო-სადაზღვევო პოლისის დეფიციტი (არ აქვს ყველას, ვისაც სჭირდება), მედიკამენტებით დახმარება, ოპერაციის დაფინანსება, მშობიარობის ხარჯების ანაზღაურება (განსაკუთრებით დევნილის არადევნილი მეუღლებისათვის, რომლებიც კომპაქტურ ჩასახლებებში ცხოვრობენ).

სოციალური დაცვა: უკიდურესი სიღარიბე, სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი ოჯახების ერთიან ბაზაში რეგისტრაციისათან დაკავშირებული ხარვეზები, ფულადი შემწეობა, დასაქმება. ამ დრომდე ჩატარებული, „ერთი ფანჯრის“ პრინციპის საკონსულტაციო შეხვედრებზე განხილული 57 შემთხვევიდან, უმეტესი ნაწილი (26 შემთხვევა) წარმატებით გადაიჭრა. ქალთა საინფორმაციო ცენტრი, გაეროს ქალთა ორგანიზაციისათან ერთად, გააგრძელებს ამ ტიპის შეხვედრების ჩატარებას 2011 და 2012 წლებში; განსაკუთრე-

ბული აქცენტი გაკეთდება, სამიზნე რეგიონებში და ქალაქიდან დაშორებულ სოფლებში მაცხოვრებელ, დევნილ და კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულ მოსახლეობაზე.

საქართველოს მიერ, ადამიანის უფლებების შესახებ ეროვნული ანგარიშის წარდგენის შემდეგ, 2011 წლის იანვარში, ადამიანის უფლებების უმაღლესი კომისარიატის მიერ მომზადდა დოკუმენტების კრებული, სადაც „ადამიანის უფლებების სფეროში საერთაშორისო ვალდებულებების განხორციელება საერთაშორისო სამართლის გათვალისწინებით“, პუნქტი 2 – „სიცოცხლის, თავისუფლებისა და პირადი ხელშეუხებლობის უფლება“ – საუბარია იმის შესახებ, რომ ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღოფხვრის კომიტეტმა, გამოხატა წუხილი, სიღარიბის ფემინიზაციისათან და სახელმწიფოში მიზნობრივი პროგრამების არარსებობასთან დაკავშირებით, რომელიც დევნილ ქალთა საჭიროებების დაკმაყოფილებისთვისაა გათვლილი. მან მოითხოვა საქართველოსგან, რომ სიღარიბის აღმოფხვრის ყველა პროგრამასა და სტრატეგიაში გათვალისწინებულ იქნას გენდერული ასპექტები. (პარაგრაფი 62).

მეორე ერთობლივი დადგენილების მონაწილეებმა აღნიშნეს ის პასუხისმგებლობა, რომელიც საქართველოს ხელისუფლებას აკისრია იმის თაობაზე, რომ 2008 წლის აგვისტოს ომის დროს, კონფლიქტის ზონიდან არ იყვნენ ევაკუირებულნი სამოქალაქო პირები. შიდა კანონმდებლობა, ავალდებულებს საქართველოს ხელისუფლებას, იმის მსხვერპლებს მისცეს კომპენსაცია. ხელისუფლებამ არ შეასრულა თავისი ვალდებულებები საკუთრების რესტიტუციისათან და/ან კომპენსაციისათან დაკავშირებით, დევნილებთან და სხვა სამოქალაქო პირებთან მიმართებაში, რომელთაც შეეხო ომი. ერთობლივ დადგენილებაში ასევე იყო აღნიშნული, რომ ომის მსხვერპლთა უმეტესობა არ ფლობდა ინფორმაციას თავიანთი უფლებების შესახებ და ამიტომ ისინი ნაწილობრივ კმაყოფილდებიან იმით, რასაც ხელისუფლებისაგან იღებენ (პარაგრაფი 80).

ქალები სამხედრო სამსახურში

რეზოლუცია № 1325-ის მე-4, მე-5 და მე-13 მუხლები:

„დაუინებით მოუწოდებს გენერალურ მდივანს, მიაღწიოს ქალთა როლისა და წვლილის გაფართოებას გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გასვლით ოპერაციებში, განსაკუთრებით კი სამხედრო დამკვირვებლებს, სამოქალაქო პოლიციას, ადამიანის უფლებათა და ჰუმანიტარულ პერსონალს შორის;

გამოხატავს მის მზადყოფნას, საშვიდობო ოპერაციებში გენდერული პრინციპების ჩასართავად და მოუწოდებს გენერალურ მდივანს, საჭიროების მიხედვით, უზრუნველყოს, გენდერული კომპონენტის ჩართვა გასვლით ოპერაციებში;

გამოხატავს მზადყოფნას, გაითვალისწინოს გენდერული ასპექტები მშვიდობის შესანარჩუნებელ ოპერაციებში და დაუინებით მოუწოდებს გენერალურ მდივანს, უზრუნველყოს, გენდერული კომპონენტის ჩართვა ყველა საველე ოპერაციაში“.

გაეროს პოლიციის რიგებში ქალთა მოსაზიდად მიღებულმა ზომებმა თავისი ნაყოფი გამოიღო. დღეს, 14 000 პოლიციელთა შორის, 1218 „ცისფერბერეტიანი“ ქალი მსახურობს მთელ მსოფლიოში, გაეროს 17 საშვიდობო მისიაში.

2009 წლის აგვისტოში, გაეროში დაიწყო სპეციალური პროგრამა, რომლის მიზანი იყო, 2014 წლისთვის, გაეროს პოლიციელთა შორის ქალთა რაოდენობის გაზრდა 20%-მდე. განსაკუთრებით იყო ხაზგასმული გენდერული და სექსუალური ძალადობის აღკვეთის აუცილებლობა და ძირეული მიდგომისათვის პოლიციელ ქალთა რაოდენობასთან ერთად ამაღლდა მათი განათლება გენდერულ საკითხებში. მშვიდობის დაცვის ოპე-

რაციების დეპარტამენტმა ასევე გაზარდა პოლიციელ ქალთა რაოდენობა.

ანალოგიურად, გაეროს მოსახლეობის ფონდმა (UNFPA), მხარი დაუჭირა საქართველოს პოლიციის ძალისხმევას, გენდერული ძალადობის აღსაკვეთად მიეღო უფრო ეფექტური ზომები, მათ შორის, წაეხალისებინა ქალების პოლიციაში მუშაობა და მათი სამსახურში დაწინაურება.

გაეროს განვითარების პროგრამა (UNDP) და გაეროს ქალთა ფონდი (UNIFEM) ასევე დაეხმარნენ წევრ სახელმწიფოებს, რომ მომავალში, პოლიციის საქმიანობაში, გათვალისწინებული ყოფილიყო გენდერული ასპექტები. გაეროს ქალთა ფონდის პროგრამა სექსუალური ძალადობისა და გენდერული თანასწორობის შესახებ, მოიცავდა გენდერული ძალადობის საკითხებზე განათლებას, გენდერული უფლებებისა და ადამიანის უფლებების დაცვას. ასევე, უფასო „ცხელი ხაზის“ მომსახურებას მოტოციკლისტ-პოლიციელების სპეციალურ ქვედანაყოფებში. გაეროს პოლიციის მთავარი მრჩეველის, ან-მარი ორლერის თქმით, ადამიანებს უფრო სჯერათ პოლიციის, როდესაც მათ რიგებში ხედავენ ქალებს. მათგან კარგი შუამავლები და გამომძიებლები დგებიან, მათ უკეთ გამოსდით სხვების სწავლება. გარდა ამისა, ისინი მაგალითები არიან მათთვის, ვისაც ეხმარებიან.

OSCE/ODIHR-ის პროგრამის ფარგლებში, რომელიც ეხებოდა ქალთა მდგომარეობას ძალოვან სტრუქტრებში, მიმდინარეობდა წევრი სახელმწიფოების დახმარება გაეროს უშიშროების საბჭოს № 1325 რეზოლუციის მოთხოვნების შესასრულებლად. ამ სფეროში განხორციელებულ ღონისძიებათა შორის იყო: საქართველოს ეროვნულ ძალოვან სტრუქტურებში ქალთა მდგომარეობის შეფასება; გენდერული საკითხებისა და უსაფრთხოების სექტორის რეფორმირების საკითხების ინსტრუმენტარია; სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპის ქალთა ქსელის შექმნა სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპის პოლიციის უფროსთა ასოციაციასთან მჭიდრო თანამშრომლობით, 2010 წელს შემუშავებული ინიციატივები.

2005 წელს, საქართველოს ორ რეგიონში, სამეგრელო – ზემო სვანეთსა და მცხეთა-მთიანეთში, შეიქმნა პოლიციელ ქალთა ასოციაცია.

ორგანიზაციამ თავის რიგებში გააერთიანა 70 პოლიციის თანამშრომელი, მათ შორის, რაიონული საპატრულო სამსახურისა და სამხარეო პოლიციის მთავარი სამმართველოს თანამშრომლები. პოლიციელ ქალთა ასოციაციის შექმნას ხელი შეუწყვეს გაეროს მისიის სამოქალაქო პოლიციის კომპონენტის წარმომადგენლებმა საქართველოში. გარდა ამისა, რიგი სამართალდამცავი ორგა-

ნოები და საქართველოს შინაგან საქმეთა ქვედანაყოფი დაკომპლექტდა უფრო მეტი ქალით.

მიუხედავად ამისა, ქალთა წარმომადგენლობის პრობლემა ძალოვან სტრუქტურებში, მათი მონაწილეობა საველე ოპერაციებსა და საერთაშორისო სამშვიდობო მისიებში, ჯერ კიდევ აქტუალურია საქართველოსთვის.

სამოქალაქო საზოგადოების როლი

საქართველოს სახელმწიფო, შეიარაღებული კონფლიქტებისა და 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის შედეგად, მრავალი პრობლემის პირისპირ აღმოჩნდა. ქვეყანაში ცხოვრობს ათი ათასობით დევნილი, თუმცა ჯერ კიდევ არ განხორციელებულა კონფლიქტების მშვიდობიანი მოგვარების ეფექტური პოლიტიკა. დღეს ხელისუფლება მზადაა, რეზოლუცია № 1325-ის განხორციელებისთვის, მიიღოს ეროვნული სამოქმედო გეგმა, თუმცა სასურველი იქნებოდა, ეს

პროცესი უფრო ადრე დაწყებულიყო. სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებმა, არაერთხელ მიმართეს საქართველოს მთავრობას, სპეციალურად შემუშავებული რეკომენდაციებით, მსგავსი დოკუმენტის მიღების აუცილებლობის თაობაზე. 2006 წელს საქართველოს ქალთა ორგანიზაციებმა ხელი შეუწყვეს პირველი ეროვნული სამოქმედო გეგმის ლობირებას. მიუხედავად გაწეული ძალისხმევისა, სამოქმედო გეგმა არ იქნა მიღებული, თუმცა დოკუმენტის ზოგიერთი პუნქტი შევიდა გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის რეალიზაციის 2007-2009 წლების ეროვნულ სამოქმედო გეგმაში.

სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებისათვის, რომლებიც მუშაობენ ქალთა უფლებებსა და გენდერულ საკითხებზე, ქალთა როლი ძალზე მნიშვნელოვანია ცხოვრების ყველა სფეროში, განსაკუთრებით ეს ეხება უსაფრთხოების საკითხებსა და კონფლიქტების შედეგად დაზარალებული ქვეყნის რეაბილიტაციის პროცესს.

დასკვნები და რეკომენდაციები

ქვეყანაში რომ გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის სამოქმედო გეგმის მიღება აუცილებელია, ამაზე არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციების გარდა, უკვე, ოფიციალურად, სახელმწიფოს წარმომადგენლებიც საუბრობენ და გამოთქვამენ მზაობას თანამშრომლობისათვის.

საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარებ, დავით ბაქრაძემ, გაეროს ქალთა საკითხების კომისიის 55-ე სესიის მუშაობისას განაცხადა, რომ „ისეთ პირობებში, როდესაც საქართველოს ტერიტორიების ნაწილი კვლავ ოკუპირებულია, მნიშვნელოვანია, გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის „ქალები, მშვიდობა და უსაფრთხოება“ ვალდებულებების შესრულება, რადგან ნახევარ მილიონამდე დევნილი, რომელთა შორის უმრავლესობა ქალბატონია, ძალადობის მსხვერპლი გახდა“. (T5) (T6).⁷

ნიადაგი მომზადებულია – არსებობს პოლიტიკური ნება, შექმნილია პოზიტიური ინსტიტუციური და საკანონმდებლო გარემო გენდერული თანასწორობის საკითხების გასაძლიერებლად.

შეგვიძლია გამოვყოთ:

ინსტიტუციურ დონეზე – გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭო; ოჯახში ძალადობის აღკვეთის ღონისძიებათა განმახორციელებების საუწყებათაშორისო საბჭო; ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების სახელმწიფო ფონდი;

ხოლო საკანონმდებლო დონეზე – გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო კონცეფცია; კანონი „გენდერული თანასწორობის შესახებ“; კანონი „ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შე-

სახებ“; კანონი „ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) შესახებ“; გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის რეალიზაციის 2010-2013 წლების სამოქმედო გეგმა.

მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, რომ გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის სამოქმედო გეგმაზე მუშაობისას, სამუშაო ჯგუფის მიერ, გათვალისწინებულ იქნას შემდეგი რეკომენდაციები:

1. აუცილებელია, ქალთა და სხვა პროფილური არასამთავრო ორგანიზაციების ჩართულობა რეზოლუცია № 1325-ის შემუშავების, განხორციელებისა და მონიტორინგის პროცესში;
2. აუცილებელია, კონფლიქტით დაზარალებულ და იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსაკუთრებით ქალთა ჩართულობა რეზოლუცია № 1325-ის სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესში;
3. აუცილებელია, რეზოლუცია № 1325-ის სამოქმედო გეგმის შემუშავების დროს, პრიორიტეტებისა და საქმიანობების სწორად, ქვეყნის კონტექსტის გათვალისწინებით განსაზღვრა;
4. აუცილებელია, კვლევების ჩატარება, განსაკუთრებით უსაფრთხოებისა და სამშვიდობო პროცესებში ქალთა ჩართულობის შესახებ, როგორც ფორმალურ, ისე არაფორმალურ დონეებზე, ქალთა ჩართულობის ახალი, სტრატეგიული შესაძლებლობების გამოსაკვეთად;
5. აუცილებელია, სამოქმედო გეგმის შემუშავებისა და განხორციელების დროს, ადგილობრივი და საერთაშორისო ექსპერტიზის გამოყენება და დამატებითი კონსულტაციების გამართვა ექსპერტებთან;
6. აუცილებელია, იმ ქვეყნების საერთაშორისო გამოცდილების გაზიარება, რომლებსაც მიღებული აქვთ რეზოლუცია № 1325-ის განხორციელების სამოქმედო გეგმა;
7. აუცილებელია, სახელმწიფო სტრუქტურების წარმომადგენლების ინფორმირებულობის გაზრდა რეზოლუცია № 1325-ის შინაარსსა და მნიშვნელობაზე;

8. აუცილებელია, რეზოლუცია № 1325-ის სამოქმედო გეგმის შესასრულებლად საბიუჯეტო სახსრების გამოყოფა;
 9. აუცილებელია, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება რეზოლუცია № 1325-ის მნიშვნელობასა და სამოქმედო გეგმის მიღების შესახებ;
 10. აუცილებელია, საკანონმდებლო კუთხით მუშაობის გაძლიერება, რათა ხელი შეეწყოს ქალთა მონაწილეობის გაზრდას პოლიტიკურ დონეზე და ყურადღება გამახვილდეს ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციების კოალიციის საინიციატივო ჯგუფის მიერ შეტანილ კანონპროექტზე, რომელიც ეხება ცვლილებებს ორგანულ კანონში: „საქართველოს საარჩევნო კოდექსსა“ და კანონში „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“;
 11. აუცილებელი და მნიშვნელოვანია, სამოქმედო გეგმის ერთობლივი ან პარალელური მონიტორინგის ჩატარება, როგორც არასამთავრობო ორგანიზაციების, ისე სახელმწიფო ორგანიზაციების მიერ.
- ნებისმიერი სამოქმედო გეგმის შემუშავება და მიღება მოითხოვს ბევრ დროს, ადამიანურ და ფინანსურ რესურს. დრო ვი არ იცდის, ქვეყანა პრობლემების წინაშეა – ოკუპირებული ტერიტორიები, კონფლიქტით დაზარალებული ოჯახები და ქალები, რომელთა რესურსი კვლავ გამოუყენებელი რჩება.
- მნიშვნელოვანია, დღესვე გადაიდგას ნაბიჯები, რათა ხელი შეეწყოს გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია № 1325-ის ეროვნული სამოქმედო გეგმის რეალიზებას და შესრულდეს CEDAW კომიტეტის მიერ მიღებული რეკომენდაციები.

გამოყენებული ლიტერატურა

ადამიანის უფლებების უმაღლესი კომისარიატის მიერ მომზადებული დოკუმენტების კრებული; www.ginsc.net/upload_files/docs/A_HRC_WG-6_10_GEO_3_E.pdf

ადამიანის უფლებების უმაღლესი კომისარიატის მიერ მომზადებული რეზიუმე; www.ginsc.net/upload_files/docs/A_HRC_WG-6_10_GEO_3_E.pdf

გაეროს ქალთა ორგანიზაციის (UN woman) ოფიციალური ვებ-გვერდი: www.unwomen.org

გაეროს უშიშროების საბჭოს № 1325 რეზოლუცია;

ეროვნული მოხსენება საქართველოში ადამიანის უფლებების შესახებ მომზადებული გაეროს ადამიანის უფლებების საბჭოს მიერ; www.ginsc.net/upload_files/docs/A_HRC_WG-6_10_GEO_1_e.pdf

ნორვეგიაში, ოსლოში ჩატარებული კონფერენციის ანგარიში: „პოლიტიკის დანერგვა პრაქტიკაში: გაეროს უშიშროების საბჭოს № 1325 რეზოლუციის რეალიზაციის მონიტორინგი ქალები, მშვიდობა და უსაფრთხოება“; <http://www.fokusvinner.no>

ონლაინ კონფერენცია: „ქალები, მშვიდობა და უსაფრთხოება: გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციები № № 1325; 1820; 1888 და 1889“; <http://www.conference.ginsc.net>

საერთაშორისო უურნალი „ჯონ&ჯოლი“ № 3; 2010 წელი, გამოიცა ქალთა საინფორმაციო ცენტრის მიერ და ეძღვნება გაეროს უშიშროების საბჭოს № 1325 რეზოლუციას;

www.wicge.org/uploads/attachments/1325%20geo.pdf

OSCE/ODIHR-ის ელჩის გამოსვლა ვენაში, მუდმივმოქმედი საბჭოს სხდომაზე; 25 მარტი, 2010 წელი; www.osce.org

UNIFEM-ის 2010 წლის გენდერული მოამბე

www.untj.org/files/gender/Activities/Gender_Vestnik_7_October_2010.pdf

ლანგოლობი

დანართი 1

კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ

მიღებულია და ლია ხელმოწერის და რატიფიცირებისა და მიერთებისათვის გენერალური ასამბლეის 1979 წლის 18 დეკემბრის რეზოლუციით 34/180

ძალაშია: 1981 წლის 3 სექტემბრიდან 27 (1)-ე მუხლის თანახმად

ამ კონვენციის მონაწილე სახელმწიფო, რომელიც

აღნიშნავენ, რომ გაერთიანებული ერების წესდება განამტკიცებს ადამიანის ძირითადი უფლებებისადმი მისი როგორც პიროვნების ღირსებისა და ლირებულებისადმი და მამაკაცისა და ქალის თანასწორუფლებიანობისადმი რწმენას,

აღნიშნავენ, რომ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია განამტკიცებს დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრინციპს და აცხადებს, რომ ყველა ადამიანი იბადება თავისუფალი, თანასწორი ღირსებითა და უფლებებით, და უნდა ულობდეს დეკლარაციით გამოცხადებულ ყველა უფლებასა და თა თავისუფლებას, ნებისმიერი, მათ შორის, სქესის ნიშნით განსხვავების მიუხდავად,

აღნიშნავენ, რომ ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ხელშეკრულებების მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებული არიან უზრუნველყონ მამაკაცისა და ქალის თანასწორობა ნებისმიერი ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული, სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებებით სარგებლობისას,

მხედველობაში იღებენ გაერთიანებული ერების და მისი სპეციალიზებული დაწესებულებების ეგიდით დადებულ საერთაშორისო კონვენ-

ციებს, რომლებიც ხელს უწყობს მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის უფლებას,

ითვალისწინებენ, აგრეთვე, მამაკაცისა და ქალის თანასწორუფლებიანობის ხელშეწყობის მიზნით, გაერთიანებული ერებისა და მისი სპეციალიზებული დაწესებულებების მიერ მიღებულ რეზოლუციებს, დეკლარაციებსა და რეკომენდაციებს,

შეშფოთებულნი არიან, რომ სხვადასხვა დოკუმენტების არსებობის მიუხედავად, ქალთა მზარდი დისკრიმინაცია გრძელდება,

შეახსენებენ, რომ ქალის დისკრიმინაცია არ-ღვევს თანასწორუფლებიანობისა და ადამიანური ღირსების პატივისცემის პრინციპებს, ხელს უშლის მამაკაცის თანაბრად ქალის მონაწილეობას ქვეყნის პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ ცხოვრებაში; აბრკოლებს საზოგადოებისა და ოჯახის კეთილდღეობის ზრდას და ართულებს ქალის შესაძლებლობათა სრულად გამოვლენას მისი ქვეყნისა და კაცობრივობის საკეთილდღეოდ,

შეშფოთებულნი არიან, რომ სილარიბის პირობებში ქალებისათვის ნაკლებად ხელმისაწვდომია სურსათი, ჯანმრთელობის დაცვის საშუალებები, განათლება, პროფესიული მომზადება და დასაქმება, აგრეთვე სხვა მოთხოვნილებები,

დარწმუნებული არიან, რომ თანასწორობასა და სამართლიანობაზე დაუქმნებული ახალი საერთაშორისო ეკონომიკური წესრიგის დამყარება მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს მამაკაცისა და ქალის თანაბარუფლებიანობის განვითარებას,

ხაზს უსვამენ, რომ აპარტეიდის, რასიზმის ყველა ფორმის, რასობრივი დისკრიმინაციის, კოლონიალიზმის, ნეოკოლონიალიზმის, აგრესიის, უცხო სახელმწიფოს მიერ ოკუპაციისა და ბატონობის, სახელმწიფოთა საშინაო საქმეებში ჩარევის აღმოფხვრა აუცილებელია მამაკაცისა და ქალის უფლებებით სრული სარგებლობისათვის,

ადასტურებენ, რომ საერთაშორისო მშეიღობისა და უშიშროების განმტკიცება, საერთაშორისო დააბულობის შენელება, სახელმწიფოთა შორის თანამშრომლობა მათი სოციალური და ეკონომიკური სისტემების მიუხედავად, საყოველთაო და სრული განიარაღება, განსაკუთრებით მკაცრ და ეფექტურ საერთაშორისო კონტროლს დაქვემ-

დებარებული ბირთვული განიარაღება, ქვეყნის შორის ურთიერთობაში სამართლიანობის, თანასწორობისა და ურთიერთსარგებლობის პრინციპების დამკავიდრება და უცხოეთისა და კოლონიური ბატონობის, უცხოური ოკუპაციის ქვეშ მყოფი ხალხების თვითგამორკვევისა და დამოუკიდებლობის უფლების განხორციელება, აგრეთვე, ეროვნული სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემა ბიძგს მისცემს სოციალურ პროგრესსა და განვითარებას, რაც თავის მხრივ ხელს შეუწყობს მამაკაცსა და ქალს შორის სრული თანასწორობის მიღწევას,

დარწმუნებული არიან, რომ ქვეყნის სრული განვითარება, მსოფლიოს კეთილდღეობა და მშვიდობა მოითხოვს ყველა სფეროში ქალის მაქსიმალურ მონაწილეობას მამაკაცის თანასწორად,

ითვალისწინებენ ოჯახის კეთილდღეობისა და საზოგადოების განვითარების საქმეში ქალის განუზომელ წვლილს, რომელსაც დღემდე არ მოუპოვებია სრული აღიარება, ოჯახსა და ბავშვის აღზრდაში დედობის ფუნქციისა და ორივე მშობლის როლის სოციალურ მნიშვნელობას, ასევე, გაცნობიერებული აქვთ, რომ ქალის როლი შთამომავლობის გაგრძელებაში არ უნდა იყოს მისი დისკრიმინაციის საფუძველი, ვინაიდან ბავშვის აღზრდა მოითხოვს მამაკაცსა და ქალს, აგრეთვე მთლიანად საზოგადოებას შორის პასუხისმგებლობის განაწილებას,

აღიარებენ, რომ მამაკაცისა და ქალის სრული თანასწორობის მისაღწევად საჭიროა საზოგადოებასა და ოჯახში როგორც მამაკაცის, ისე ქალის ტრადიციული როლის შეცვლა,

მზად არიან განახორციელონ ქალის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციის შესახებ დეკლარაციით გამოცხადებული პრინციპები და ამ მიზნით, მიღონ ასეთი დისკრიმინაციის ყველა ფორმისა და გამოვლინების აღმისაფხვრელად საჭირო ზომები.

შეთანხმდნენ შემდეგზე:

ნაწილი I

მუხლი 1. ამ კონვენციის მიზნებისათვის ტერინი ქალის დისკრიმინაცია ნიშნავს სქესის ნიშნით ნებისმიერ განსხვავებას, გამიჯვნას ან შეზ-

ღუდვას, რომელმაც შესაძლებელია შედეგად მოიტანოს ან რომლის მიზანია ქალის მიერ, მისი ოჯახური მდგომარეობის მიუხედავად, მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის საფუძველზე, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, სამოქალაქო ან ნებისმიერ სხვა სფეროში ადამიანის უფლებებისა და ძირითად თავისუფლებათა აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების შესაძლებლობის შესუსტება ან სრული უარყოფა.

მუხლი 2. მონაწილე სახელმწიფოები გმობენ ქალის დისკრიმინაციის ნებისმიერ გამოვლინებას, თანახმა არიან ყველა შესატყვისი საშუალებით, დაუყოვნებლივ განახორციელონ ქალის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციის პოლიტიკა და ამ მიზნით, კისრულობენ ვალდებულებას:

- შეიტანონ მამაკაცისა და ქალის თანასწორულებიანობის პრინციპი თავიანთ კონსტიტუციებში ან შესაბამის საკანონმდებლო აქტებში, თუ ეს აქამდე არ გაუკეთებიათ, და უზრუნველყონ კანონითა და სხვა შესატყვისი საშუალებებით ამ პრინციპის პრაქტიკული განხორციელება;
- მიიღონ, სადაც ეს აუცილებელია, ქალის ყველგვარი დისკრიმინაციის ამკრძალავი შესაბამისი საკანონმდებლო და სხვა ზომები, სანქციების ჩათვლით;
- დააწესონ ქალის უფლებების სამართლებრივი დაცვა მამაკაცთან თანასწორ საფუძველზე და კომპეტენტური ეროვნული სასამართლოებისა და სხვა სახელმწიფო დაწესებულებების მეშვეობით უზრუნველყონ დისკრიმინაციის ნებისმიერი აქტისაგან ქალის ეფექტური დაცვა;
- თავი შეიკავონ ქალის მიმართ რაიმე დისკრიმინაციული აქტისა თუ მოქმედებისაგან და უზრუნველყონ სახელმწიფო ორგანოებისა და დაწესებულებების მოქმედება ამ ვალდებულების შესაბამისად;
- მიიღონ ყველა შესაბამისი ზომა ნებისმიერი პირის, ორგანიზაციისა თუ საწარმოს მხრიდან ქალის დისკრიმინაციის აღმისაფხრელად;
- მიიღონ ყველა შესაბამისი ზომა, საკანონმდებლოს ჩათვლით, იმ მოქმედი კანონე-

ბის, დადგენილებების, ჩვეულებებისა და პრაქტიკის შასაცვლელად ან გასაუქმებლად, რომელიც ქალის დისკრიმინაციას აწესებს;

ზ) გააუქმონ თავიანთი სისხლის სამართლის კანონმდებლობის ყველა დებულება, რომელიც ქალის დისკრიმინაციას აწესებს.

მუხლი 3. მონაწილე სახელმწიფოები ყველა სფეროში, კერძოდ, პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ სფეროებში იღებენ შესაბამის ზომებს, საკანონმდებლოს ჩათვლით, ქალის ყოველმხრივი განვითარებისა და პროგრესის უზრუნველყოფად, რათა მას მამაკაცთან თანასწორობის საფუძველზე შეექმნას ადამიანის უფლებებითა და ძირითადი თავისუფლებებით სარგებლობისა და მათი განხორციელების გარანტია.

მუხლი 4. მონაწილე სახელმწიფოს მიერ, მამაკაცსა და ქალს შორის ფაქტობრივი თანასწორობის დამყარების დასაჩქარებლად მიღებული დროებითი სპეციალური ზომები ამ კონვენციის განსაზღვრების მიხედვით, დისკრიმინაციულად არ ჩაითვლება, თუმცა, მან არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება გამოიწვიოს არათანაბარი და განსხვავებული სტანდარტების შენარჩუნება; აღნიშნული ზომები უნდა გაუქმდეს, როცა მიღწეული იქნება მიზანი, რომელიც შესაძლებლობათა და მოპყრობის თანაბრობაში გამოიხატება.

მონაწილე სახელმწიფოების მიერ დედობის დასაცავად სპეციალური, მათ შორის ამ კონვენციით გათვალისწინებული ზომების მიღება დისკრიმინაციულად არ ჩაითვლება.

მუხლი 5. მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა შესაბამის ზომას, რათა:

ა) შეცვალონ მამაკაცისა და ქალის ყოფაქცევის სოციალური და კულტურული მოდელები იმ ცრურწმენებისა და ჩვეულებების, აგრეთვე, მთელი დანარჩენი პრაქტიკის აღმოფხვრის მიზნით, რომელიც ემყარება ერთ-ერთი სქესის არასრულფასოვნების ან უპირატესობის იდეას ან მამაკაცის და ქალის როლის სტერეოტიპულ გააზრებას.

ბ) უზრუნველყონ, რომ საოჯახო აღზრდა გულისხმობდეს დედობის, როგორც სოცი-

ალური ფუნქციის სწორ გავებას და ბავშვის აღზრდისა და განვითარების საქმეში მამაკაცისა და ქალის საერთო პასუხისმგებლობის აღიარებას, ბავშვის უპირატესი ინტერესების გათვალისწინებით.

მუხლი 6. მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა შესაბამის ზომას, საკანონმდებლოს ჩათვლით, ქალებით ყოველგვარი ვაჭრობისა და ქალის პროსტიტუციის ექსპლუატაციის აღსაკვეთად.

ნაწილი II

მუხლი 7. მონაწილე სახელმწიფოები მიმართავენ ყველა შესაბამის ზომას ქვეყნის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ქალის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციისათვის, კერძოდ, ქალისათვის, მამაკაცის თანასწორად, უზრუნველყოფენ უფლებას:

ა) ხმა მისცეს ყველა არჩევნებსა და რეფერენდუმში, არჩეულ იქნას ნებისმიერ სახალხოდ არჩეულ ორგანოში;

ბ) მონაწილეობდეს სახელმწიფო პოლიტიკის ფორმირებასა და განხორციელებაში და ეკავოს სახელმწიფო თანამდებობა, აგრეთვე, ახორციელებდეს ნებისმიერ საჯარო ფუნქციას, აღმასრულებელი ხელისუფლების ყველა დონეზე;

გ) მონაწილეობდეს არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ასოციაციების საქმიანობაში, რომლებიც ქვეყნის საზოგადოებრივი და პოლიტიკური პრობლემებით არიან დაკავებული.

მუხლი 8. მონაწილე სახელმწიფოები მიმართავენ ყველა შესაბამის ზომას, რათა უზრუნველყონ ქალისათვის მამაკაცის თანასწორად და დისკრიმინაციის გარეშე საერთაშორისო დონეზე საკუთარი მთავრობის წარმომადგენლისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მუშაობაში მონაწილეობის მიღების შესაძლებლობა.

მუხლი 9. მონაწილე სახელმწიფოები ქალს უფლებრივად უთანაბრებენ მამაკაცს მის მიერ მოქალაქეობის შეძენის, შეცვლის და შენარჩუნების დროს. განსაკუთრებით, უზრუნველყოფენ,

რომ უცხოელზე ქორწინებამ ან ქორწინების პერიოდში ქმრის მოქალაქეობის შეცვლამ არ გამოიწვიოს ცოლის მოქალაქეობის ავტომატური შეცვლა, არ აქციოს ის მოქალაქეობის არმქონებირად და არ აიძულოს მას ქმრის მოქალაქეობის მიღება.

მონაწილე სახელმწიფოები ქალს უფლებრივად უთანაბრებენ მამაკაცს შვილების მოქალაქეობის განსაზღვრისას.

ნაწილი III

მუხლი 10. მონაწილე სახელმწიფოები მიმართავენ ყველა შესაბამის ზომას ქალის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციისათვის, რათა მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის საფუძველზე, ქალი უზრუნველყონ მამაკაცის თანაბარი უფლებებით განათლების გარგში, კერძოდ:

ა) პროფესიის ან სპეციალობის არჩევისას განათლების ხელმისაწვდომობის, ყველა კატეგორიის სასწავლო დაწესებულებების დიპლომის მიღების ერთნაირი პირობებით, როგორც სოფლის, ისე ქალაქის რაიონებში. ეს თანასწორობა უზრუნველყოფილ უნდა იქნას როგორც სკოლამდელი, ზოგადი, ტექნიკური და უმაღლესი ტექნიკური, ასევე ყველა ტიპის სპეციალური განათლებისათვის;

ბ) სწავლების ერთნაირი პროგრამების, ერთნაირი გამოცდების, თანაბარი კვალიფიკაციის მასწავლებელთა შემადგენლობის, თანაბარი ხარისხის სასკოლო შენობებისა და მოწყობილობების ხელმისაწვდომობა;

გ) ყველა დონისა და ფორმის სასწავლებელში მამაკაცისა და ქალის როლის შესახებ სტერეოტიპული წარმოდგენების აღმოფხვრა ერთობლივი სწავლებისა და სწავლების სხვა ფორმების წახალისების გზით, რომელიც ხელს შეუწყობს ამ მიზნის მიღწევას, კერძოდ, სახელმძღვანელოებისა და სასკოლო პროგრამების გადასინჯვითა და ამ მიზანთან სწავლების მეთოდების მისადაგებით;

დ) სტიპენდიებისა და სხვა სასწავლო დახმარების მიღების თანაბარი შესაძლებლობა;

ე) შემდგომი განათლების მიღების პროგრამების ხელმისაწვდომობის თანაბარი შესაძლებლობა, მოზრდილთა და ფუნქციური წიგნიერების პროგრამების ჩათვლით, რომელიც მამაკაცთა და ქალთა ცოდნაში არსებული ვაკუუმის სწრაფი შემცირებისაკენაა მიმართული;

ვ) სკოლადაუმთავრებელ გოგონათა რიცხვის შემცირება და პროგრამების შემუშავება იმ გოგონებისა და ქალებისათვის, რომელთაც ნაადრევად მიატოვეს სკოლა;

ზ) სპორტსა და ფიზიკურ მომზადებაში მონაწილეობის თანაბარი შესაძლებლობა;

თ) ოჯახის ჯანმრთელობისა და კეთილდღეობის უზრუნველყოფის ხელშესაწყობად საგანმანათლებლო ხასიათის სპეციალური ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა, ოჯახის დაგეგმვის შესახებ ინფორმაციისა და კონსულტაციების ჩათვლით.

მუხლი 11. მონაწილე სახელმწიფოები მიმართავენ ყველა შესაბამის ზომას ქალის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციისათვის, რათა მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის საფუძველზე, ქალი უზრუნველყონ მამაკაცის თანაბარი უფლებებით დასაქმების დარგში, კერძოდ:

ა) შრომის უფლებით, როგორც ყოველი ადამიანის განუყოფელი უფლებით;

ბ) სამუშაოზე დაქირავების დროს ერთნაირი შესაძლებლობების უფლებით, დაქირავებისას შერჩევის თანაბარი კრიტერიუმების გამოყენების ჩათვლით;

გ) პროფესიის ან სამუშაოს თავისუფალი არჩევის, თანამდებობრივი დაწინაურებისა და დასაქმების გარანტიის, აგრეთვე, ყველა სამსახურებრივი შეღავათითა და პირობით სარგებლობის, პროფესიული მომზადებისა და გადამზადების უფლებით - მოწაფეობის, გაძლიერებული პროფესიული მომზადებისა და რეგულარული გადამზადების ჩათვლით;

დ) თანაბარი ანაზღაურების, მათ შორის, შეღავათების მიღების, თანაბარი ღირებულების შრომისათვის თანაბარი პირობების, აგრეთვე, შესრულებული სამუშაოს ხარისხის შეფასებისადმი თანაბარი მიღომის უფლებით;

ე) სოციალური უზრუნველყოფის უფლებით, კერძოდ, პენსიაზე გასვლის, უმუშევრობის, ავადმყოფობის, ინვალიდობის, მოხუცებულობის და შრომისუნარიანობის დაკარგვის სხვა შემთხვევებში, აგრეთვე, ანაზღაურებადი შვებულების უფლებით;

ვ) ჯანმრთელობის დაცვისა და შრომის უსაფრთხო პირობების, მათ შორის შთამომავლობის გაგრძელების ფუნქციის დაცვის უფლებით;

გათხოვებისა და დედობის მიზეზით ქალის დისკრიმინაციის თავიდან ასაცილებლად და მისთვის შრომის ეფექტური გარანტიების შესაქმნელად, მონაწილე სახელმწიფოები მიმართავენ შესაბამის ზომებს, რათა:

ა) სანქციების გამოყენების მუქარით აკრძალონ ორსულობისა და მშობიარობის გამო შვებულების საფუძველზე სამუშაოდან დათხოვნა ან დათხოვნისას ოჯახური პირობების გამო დისკრიმინაცია;

ბ) შემოიღონ ანაზღაურებადი შვებულება ან შვებულება შესაბამისი სოციალური დახმარებით ორსულობისა და მშობიარობის გამო, მუშაობის წინანდელი ადგილის, თანამდებობისა და სოციალური დახმარების შენარჩუნებით;

გ) წაახალისონ აუცილებელი სოციალური მომსახურების გაწევა, რათა მშობლებს შეეძლოთ საოჯახო მოვალეობათა შესრულება შეუთავსონ შრომით საქმიანობასა და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობას, კერძოდ, საბავშვო დაწესებულებებათა ქსელის შექმნისა და გაფართოების გზით;

დ) უზრუნველყონ ირსულობის პერიოდში ქალების განსაკუთრებული დაცვა ისეთი სამუშაოსაგან, რომელმაც მათ ჯანმრთელობაზე შეიძლება მავნე გავლენა იქონიოს.

კანონმდებლობა, რომელიც ამ მუხლით გათვალისწინებული უფლებების დაცვას ემსახურება

ბა, პერიოდულად განიხილება სამეცნიერო-ტექნიკური ცოდნის შუქზე, აგრეთვე, საჭიროების შემთხვევაში ექვემდებარება გადასინჯვას, გაუქმებას ან გაფართოებას.

მუხლი 12. მონაწილე სახელმწიფოები მიმართავენ ყველა შესაბამის ზომას ქალის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციისათვის ჯანმრთელობის დაცვის დარგში, რათა მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის საფუძველზე უზრუნველყონ ქალისათვის სამედიცინო მიმსახურების ხელმისაწვდომობა, მათ შორის ოჯახის დაგეგმვასთან დაკავშირებით.

ამ მუხლის I პუნქტის დებულებებისაგან დამოუკიდებლად, მონაწილე სახელმწიფოები ქალებს უზრუნველყოფენ შესაბამისი მომსახურებით ორსულობის, მშობიარობისა და მშობიარობის შემდგომ პერიოდში, აუცილებლობის შემთხვევაში უწევენ უფასო მომსახურებას, ასევე, ორსულობისა და მეძუძურობის პერიოდში უზრუნველყოფენ შესაბამისი კვებით.

მუხლი 13. მონაწილე სახელმწიფოები მიმართავენ ყველა შესაბამის ზომას ქალის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციისათვის, რათა მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის საფუძველზე, ქალი უზრუნველყონ მამაკაცის თანაბარი უფლებებით ეკონომიკური და სოციალური ცხოვრების სხვა სფეროებში, კერძოდ:

ა) საოჯახო დახმარების უფლებით;

ბ) საბანკო კრედიტის, უძრავი ქონების გირავნობით სესხის და ფინანსური კრედიტის სხვა ფორმების მიღების უფლებით;

გ) დასვენების, სპორტისა და კულტურული ცხოვრების ყველა დარგთან დაკავშირებულ ღონისძიებებში მონაწილეობის უფლებით.

მუხლი 14. მონაწილე სახელმწიფოები მხედველობაში იღებენ სოფლად მცხოვრები ქალების განსაკუთრებულ პრობლემებს და იმ მნიშვნელოვან როლს, რომელსაც ისინი თავიანთი ოჯახების ეკონომიკური უზრუნველყოფის საქმეში თამაშობენ, მათ შორის, საქმიანობას მეურნეობის არასასაქონლო დარგებში, და მიმართავენ ყველა შესაბამის ზომას, სოფლად მცხოვრები ქალების მიმართ ამ კონვენციის დებულებათა გამოყენების უზრუნველსაყოფად.

მონაწილე სახელმწიფოები მიმართავენ ყველა შესაბამის ზომას სოფლის რაიონებში ქალის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციისათვის, რათა მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის საფუძველზე უზრუნველყოფილ იქნას ქალთა მონაწილეობა რაიონებშის განვითარებასა და ასეთი განვითარებისაგან სარგებლობის მიღებაში, კერძოდ, ასეთ ქალებს აღჭურვავენ უფლებით:

- ა) ყველა დონეზე მონაწილეობდნენ განვითარების გეგმების შემუშავებასა და განხორციელებაში;
- ბ) ხელი მიუწვდებოდეთ სამედიცინო მომსახურეობის შესაბამის საშუალებებზე, ოჯახის დაგეგმვის საკითხებზე ინფორმაციის, კონსულტაციებისა და მომსახურების ჩათვლით;
- გ) უშუალოდ იღებდნენ სარგებელს სოციალური დაზღვევის პროგრამებისაგან;
- დ) იღებდნენ ყველა სახის ფორმალურ და არაფორმალურ მომზადებასა და განთლებას, წიგნიერების ჩათვლით, აგრეთვე, სარგებლობდნენ სათემო მომსახურების და საკონსულტაციო მომსახურების ყველა საშუალებით, ტექნიკური მომზადების დონის ამაღლების მიზნით;
- ე) ქმნიდნენ თვითდახმარების ჯგუფებსა და კოოპერატივებს, ეკონომიკურ შესაძლებლობათა თანაბარი ხელმისაწვდომობის მიზნით დაქირავებული შრომის ან თვითდასაქმების საშუალებით;
- ვ) მონაწილეობდნენ ყველა სახის კოლექტიურ საქმიანობაში;
- ზ) ჰქონდეთ შესაძლებლობა, მიიღონ სასოფლო-სამეურნეო კრედიტი და სესხები, ისარგებლონ მარკეტინგის სისტემით, შესაბამისი ტექნოლოგითა და მიწისა და აგრარულ რეფორმებში, აგრეთვე, ხელახლა დასახლების გეგმებში თანაბარი სტატუსით;
- თ) სარგებლობდნენ ცხოვრების სათანადო პირობებით, განსაკუთრებული საბინაო, სანიტარული, ელექტრო და წყალმომარაგებით, აგრეთვე ტრანსპორტითა და კავშირგაბმულობის საშუალებებით მომსახურებასთან მიმართებაში.

ნაწილი IV

მუხლი 15. მონაწილე სახელმწიფოები კანონის წინაში აღიარებენ ქალის მამაკაცთან თანასწორობას.

მონაწილე სახელმწიფოები ქალს ანიჭებენ მამაკაცის თანაბარ სამოქალაქო უფლებაუნარიანობას და მისით სარგებლობის თანაბარ შესაძლებლობებს, კერძოდ, უზრუნველყოფენ ქალის თანაბარ უფლებებს ხელშეკრულებების დადებისა და ქონების მართვისას, აგრეთვე, მისდამი თანაბარ დამოკიდებულებას სასამართლოებსა და ტრიბუნალებში საქმის განხილვის ყველა ეტაპზე.

მონაწილე სახელმწიფოები თანხმდებიან, რომ ბათილად და ძალადაკარგულად ჩაითვალოს ნებისმიერი ხელშეკრულება და კერძო იურიდიული დოკუმენტი, რომელსაც ქალის უფლებაუნარიანობის შეზღუდვა მოჰყვება.

მონაწილე სახელმწიფოები მამაკაცსა და ქალს ანიჭებენ თანაბარ უფლებებს გადაადგილების, ბინადრობისა და საცხოვრებელი ადგილის არჩევის თავისუფლების კანონმდებლობასთან მიმართებაში.

მუხლი 16. მონაწილე სახელმწიფოები მიმართავენ ყველა შესაბამის ზომას ქალის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციისათვის ქორწინებასა და საოჯახო ურთიერთობებთან დაკავშირებულ ყველა საკითხში, კერძოდ, მამაკაცთა და ქალთა თანასწორობის საფუძველზე უზრუნველყოფენ:

- ა) ქორწინებისას ერთნაირ უფლებებს;
- ბ) მეუღლის თავისუფლად არჩევისა და მშოლოდ თავისუფლად და სრული თანხმობით ქორწინების თანაბარ უფლებებს;
- გ) ქორწინებაში ყოფნისა და განქორწინების დროს ერთნაირ უფლებებსა და მოვალეობებს;
- დ) მშობლების თანაბარ უფლებებსა და მოვალეობებს, მათი ოჯახური მდგომარეობისაგან დამოუკიდებლად, შვილებთან დაკავშირებულ საკითხებში, რადგან ნებისმიერ შემთხვევაში შვილების ინტერესები უპირატესია;
- ე) შვილების რაოდენობისა და მათ დაბადებას შორის დროის შუალედების საკითხის

თავისუფლად და პასუხისმგებლობით გადაწყვეტის თანაბარ უფლებებს. აგრეთვე, ამ უფლებებით სარგებლობისათვის საჭირო ინფორმაციისა და განათლების მიღების შესაძლებლობას;

- ვ) მეურვეობასთან, მზრუნველობასთან, წარმომადგენლობასთან და შვილებთან ან ანალოგიური ფუნქციების შესრულებასთან მიმართებაში თანაბარ უფლებებსა და მოვალეობებს, როცა ამას ეროვნული კანონმდებლობა ითვალისწინებს;
- ზ) მეუღლეთა თანაბარ პირად უფლებებს, მათ შორის გვარის, პროფესიისა და საქმიანობის არჩევასთან მიმართებაში;
- თ) მეუღლეთა ქონების მფლობელობის, შეძნის, მართვის, სარგებლობისა და განკარგვის თანაბარ უფლებას.

ბავშვის ნიშნობასა და ქორწინებას იურიდიული ძალა არა აქვს. მიღებულ უნდა იქნას ყველა ზომა, საკანონმდებლოს ჩათვლით, რათა სავალდებულო წესით განისაზღვროს ქორწინების მინიმალური ასაკი და ქორწინების აუცილებელი რეგისტრაცია სახელმწიფო რეესტრში.

ნაწილი V

მუხლი 17. ამ კონვენციის განხორციელებისას მიღწეული პროგრესის განსახილველად არსდება ქალის დისკრიმინაციის სალიკვიდაციო კომიტეტი (შემდგომში *კომიტეტი*), რომელიც კონვენციის ძალაში შესვლის მომენტისათვის შედგება 18, ხოლო ოცდამეთხუთმეტე მონაწილე სახელმწიფოს მიერ მისი რატიფიკაციის ან მასთან მიერთების შემდეგ – 23 მალალი მორალური თვისებებისა და კომპეტენციის მქონე ექსპერტისაგან. მონაწილე სახელმწიფოები ექსპერტებს ირჩევენ საკუთარ მოქალაქეთაგან და ისინი მოქმედებენ პერსონალურად. ექსპერტების შერჩევისას მხედველობაში მიიღება სამართლიანი გეოგრაფიული განაწილება და სხვადასხვა ცივილიზაციების, აგრეთვე სამართლებრივი სისტემების წარმომადგენლობა.

კომიტეტის წევრებს ირჩევენ მონაწილე სახელმწიფოების მიერ დასახელებულ პირთაგან, ფარული კენჭისყრით. ყოველ მონაწილე სახელ-

მწიფოს შეუძლია დაასახელოს 1 პირი თავის მოქალაქეთაგან.

პირველი არჩევნები ეწყობა ამ კონვენციის ძალაში შესვლის დღიდან 6 თვის შემდეგ. ყოველი არჩევნების მოწყობამდე სულ ცოტა 3 თვით ადრე გაერთიანებული ერების გენერალური მდივანი მონაწილე სახელმწიფოებს უგზავნის წერილს, წინადადებით, წარმომადგინონ თავითი კანდიდატურები 2 თვის განმავლობაში. გენერალური მდივანი ადგენს სიას, რომელშიც ანბანური წესით შეჰვავს ყველა პირი იმ მონაწილე სახელმწიფოთა აღნიშვნით, რომელიც ისინი დაასახელეს, და წარუდგენს მონაწილე სახელმწიფოებს.

კომიტეტის წევრთა არჩევნები ეწყობა მონაწილე სახელმწიფოთა სხდომაზე, რომელსაც იწვევს გენერალური მდივანი გაერთიანებული ერების შტაბ-ბინაში. სხდომაზე, რომლის ქვორუმსაც მონაწილე სახელმწიფოთა 2/3 შეადგენს, კომიტეტში არჩეულ პირებად ითვლებიან ის კანდიდატები, რომლებიც ხმათა მეტ რაოდენობას და სხდომაზე დამსწრე და კენჭისყრაში მონაწილე სახელმწიფოთა წარმომადგენლების ხმათა აბსოლუტურ უმრავლესობას მიიღებენ.

კომიტეტის წევრებს ირჩევენ 4 წლის ვადით, თუმცა I-ლ არჩევნებში არჩეულ 9 წევრს უფლებამოსილების ვადა 2 წლის შემდეგ გაუდის; I არჩევნების მოწყობისთანავე, კომიტეტის თავმჯდომარე წილისყრით ასახელებს ამ 9 წევრის გვარებს.

კომიტეტის დამატებით 5 წევრის არჩევა ხდება ამ მუხლის II, III და IV პუნქტების დებულებათა შესაბამისად ოცდამეთხუთმეტე სახელმწიფოს მიერ კონვენციის რატიფიკაციის ან მასთან მიერთების შემდეგ. ამგვარად, არჩეულ 2 დამატებით წევრს უფლებამოსილების ვადა გაუდის 2 წლის შემდეგ; ამ 2 წევრის გვარებს ასახელებს კომიტეტის თავმჯდომარე წილისყრით.

გაუთვალისწინებელი ვაკანსიების შესავსებად, მონაწილე სახელმწიფო, რომლის ექსპერტმაც, როგორც კომიტეტის წევრმა, შეწყვიტა ფუნქციონირება, კომიტეტის თანხმობით ნიშნავს სხვა ექსპერტს თავის მოქალაქეთაგან.

კომიტეტის წევრები იღებენ გენერალური ასამბლეის მიერ დამტკიცებულ გასამრჯელოს გაერთიანებული ერების სახსრებიდან, კომიტეტის მნიშვნელობის გათვალისწინებით ასამბლეის მიერ დადგენილი წესითა და პირობებით.

გაერთიანებული ერების გენერალური მდივანი უზრუნველყოფს კომიტეტს აუცილებელ პერსონალითა და მატერიალური საშუალებებით, კომიტეტის მიერ ამ კონვენციის შესაბამისი ფუნქციების ეფექტური განხორციელებისათვის.

მუხლი 18. მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებულებას კისრულობენ, გაერთიანებული ერების გენერალურ მდივანს კომიტეტში განსახილველად წარუდგინონ მოხსენება მათ მიერ ამ კონვენციის დებულებათა შესასრულებლად მიღებული საკანონმდებლო, სასამართლო, ადმინისტრაციული, თუ სხვა ღონისძიებებისა და ამასთან დაკავშირებით მიღწეული წარმატებების თაობაზე:

- დაინტერესებული სახელმწიფოსათვის ამ კონვენციის ძალაში შესვლის დღიდან 1 წლის განმავლობაში;
- ამის შემდგომ ყოველ 4 წელიწადში ერთხელ მაინც და მომავალში კომიტეტის მოთხოვნის შესაბამისად.

მოხსენებაში შეიძლება მითითებულ იქნას ის ფაქტორები და სიძნელები, რომლებიც ამ კონვენციით ნაკისრ ვალდებულებათა შესრულების ხარისხზე გავლენას ახდენენ.

მუხლი 19. კომიტეტი ამტკიცებს პროცედურის საკუთარ წესებს.

კომიტეტი თანამდებობის პირებს ირჩევს 2 წლით.

მუხლი 20. კომიტეტი ყოველწლიურად არა უმეტეს 2 კვირის განმავლობაში იკრიბება. ამ კონვენციის XVIII მუხლის შესაბამისად წარმოდგენილ მოხსენებათა განსახილველად.

კომიტეტის სხდომები, ჩვეულებრივ, იმართება გაერთიანებული ერების შტაბ-ბინაში ან ნებისმიერ სხვა შესაფერის ადგილას, რომელსაც კომიტეტი განსაზღვრავს.

მუხლი 21. კომიტეტი, ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს მეშვეობით, გაერთიანებული

ერების გენერალურ ასამბლეას ყოველწლიურად წარუდგენს მოხსენებას თავისი საქმიანობის შესახებ და მონაწილე სახელმწიფოთაგან მიღებული მოხსენებებისა და ინფორმაციის შესწავლის საფუძველზე ამზადებს ზოგადი ხასიათის წინადადებებსა და რეკომენდაციებს. ასეთი წინადადებები და რეკომენდაციები კომიტეტის მოხსენებაში შეაქვთ მონაწილე სახელმწიფოების შენიშვნებთან ერთად, შენიშვნების არსებობის შემთხვევაში.

გენერალური მდივანი კომიტეტის მოხსენებებს ინფორმაციისათვის უგზავნის კომისიას ქალის სტატუსის შესახებ.

მუხლი 22. სპეციალიზებულ დაწესებულებებს უფლება აქვთ წარმოდგენილი იყვნენ ამ კონვენციის ისეთი დებულებების განხორციელების საკითხების განსილვისას, რომლებიც მათი საქმიანობის სფეროს განეკუთვნება. კომიტეტს შეუძლია სპეციალიზებულ დაწესებულებებს მოუწოდოს, წარმოადგინონ მოხსენებები კონვენციის განხორციელების შესახებ იმ დარგებში, რომლებიც მათი საქმიანობის სფეროს განეკუთვნება.

ნაწილი VI

მუხლი 23. ეს კონვენცია არ ზღუდავს მამაკაცსა და ქალს შორის თანასწორობის მიღწევის უფრო მეტად ხელშემწყობ სხვა დებულებებს, რომლებსაც შეიძლება შეიცავდეს:

- მონაწილე სახელმწიფოს კანონმდებლობა, ან
- რომელიმე სხვა საერთაშორისო კონვენცია, ხელშეკრულება ან შეთანხმება, რომელიც ამ სახელმწიფოსათვის ძალაშია.

მუხლი 24. მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებულებას კისრულობენ, მიმართონ ყველა აუცილებელ ზომას ეროვნულ დონეზე ამ კონვენციით აღიარებული უფლებების სრული რეალიზაციის მისაღწევად.

მუხლი 25. ეს კონვენცია ხელმოსაწერად ღიაა ყველა სახელმწიფოსათვის.

გაერთიანებული ერების გენერალური მდივანი დანიშნულია ამ კონვენციის დეპოზიტორად.

ეს კონვენცია ექვემდებარება რატიფიკაციას, სარატიფიკაციო სიგელები შესანახად ბარდება გაერთიანებული ერების გენერალურ მდივანს.

ეს კონვენცია ღიაა მისაერთებლად ყველა სახელმწიფოსათვის. მიერთება ხდება გაერთიანებული ერების გენერალური მდივნისათვის მიერთების დოკუმენტის გადაცემით.

მუხლი 26. ამ კონვენციის გადასინჯვის თაობაზე თხოვნა შეიძლება წარმოადგინოს ნებისმიერმა მონაწილე სახელმწიფომ გაერთიანებული ერების გენერალური მდივნისათვის წერილობითი შეტყობინებით.

გაერთიანებული ერების გენერალური ასამბლეა იღებს გადაწყვეტილებას ასეთი თხოვნის შესაბამისად საჭირო რაიმე ღონისძიებების განსახორციელებლად.

მუხლი 27. ეს კონვენცია ძალაშია გაერთიანებული ერების გენერალური მდივნისათვის მეოცე სარატიფიკაციო სიგელის ან მიერთების დოკუმენტის გადაცემიდან ოცდამეტათე დღეს.

ყოველი სახელმწიფოსათვის, რომელიც ამ კონვენციის რატიფიკაციას მოახდენს ან მიუერთდება მას მეოცე სარატიფიკაციო სიგელის ან მიერთების დოკუმენტის გადაცემის შემდეგ, ეს კონვენცია ძალაში შედის მისი სარატიფიკაციო სიგელის ან მიერთების დოკუმენტის გადაცემის ოცდამეტათე დღეს.

მუხლი 28. გაერთიანებული ერების გენერალური მდივანი იღებს და ყველა სახელმწიფოს უგზავნის რატიფიკაციის ან მიერთების მომენტში სახელმწიფოთა მიერ გაკეთებულ დათქმათა ტექსტს. დათქმა, რომელიც შეუთავსებელია ამ კონვენციის მიზნებსა და ამოცანებთან, არ მიიღება.

დათქმები შეიძლება გაუქმდეს ნებისმიერ დროს გენერალური მდივნის სახელზე გაგზავ-

ნილი შესაბამისი შეტყობინებით. გენერალური მდივანი ამის შესახებ აცნობებს ყველა მონაწილე სახელმწიფოს. ასეთი შეტყობინება ძალაში შედის მისი მიღების დღიდან.

მუხლი 29. თუ ორ ან რამდენიმე მონაწილე სახელმწიფოს შორის ამ კონვენციის განმარტებისა თუ გამოყენების თაობაზე არსებული დავა მოლაპარაკების გზით ვერ გადაწყდება, ერთეულთი მათგანის თხოვნით იგი არბიტრაჟისათვის გადაეცემა. თუ საარბიტრაჟო განხილვის თაობაზე განცხადების შეტანიდან 6 თვის განმავლობაში მხარეები ვერ შეთანხმდებიან საარბიტრაჟო განხილვის ორგანიზებაზე, ნებისმიერ მხარეს შეუძლია მოითხოვოს დავის საერთაშორისო სასამართლოში გადატანა, ამ სასამართლოს სტატუსის შესაბამისად.

ნებისმიერ მონაწილე სახელმწიფოს ამ კონვენციის ხელმოწერის ან რატიფიკაციის ან მასთან მიერთების დროს შეუძლია თავი შეიკავოს ამ მუხლის I პუნქტის დებულებების სავალდებულო ძალის აღიარებისაგან. სხვა მონაწილე სახელმწიფოებს არ ეკისრებათ ამ მუხლის მითითებული პუნქტიდან გამომდინარე ვალდებულებები იმ მონაწილე სახელმწიფოს მიმართ, რომელმაც ამგვარი დათქმა გააკეთა.

ნებისმიერ მონაწილე სახელმწიფოს, რომელმაც ამ მუხლის II პუნქტის თანახმად დათქმა გააკეთა, შეუძლია ნებისმიერ დროს გაერთიანებული ერების გენერალური მდივნისათვის შეტყობინებით გააუქმოს თავისი დათქმა.

მუხლი 30. ეს კონვენცია, რომლის თანაბრად ავტენტური ტექსტი შედგენილია არაბულ, ესპანურ, ინგლისურ, რუსულ, ფრანგულ და ჩინურ ენებზე, დეპონირებულ უნდა იქნას გაერთიანებული ერების გენერალურ მდივანთან.

დანართი 2

რეზოლუცია 1325 (2000)

მიღებულია უშიშროების საბჭოს მიერ 4213-ე
სხდომაზე 2000 წლის 31 ოქტომბერს

უშიშროების საბჭო

ეყრდნობა 1999 წლის 25 აგვისტოს 1261 (1999), 1999 წლის 17 სექტემბრის 1265 (1999), 2000 წლის 19 აპრილის 1296 (2000) და 2000 წლის 11 აგვისტოს 1314 (2000) რეზოლუციებს, აგრეთვე პრეზიდენტის შესაბამის განცხადებებსა და პრეზიდენტისვე განცხადებას, განკუთვნილს პრესისათვის, გაკეთებულს 2000 წლის 8 მარტს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქალთა უფლებებისა და საერთაშორისო მშვიდობის დღესთან (ქალთა საერთაშორისო დღე) დაკავშირებით (SC/6816);

ეყრდნობა, ასევე, პეკინის დეკლარაციისა და სამოქმედო პლატფორმის (A/52/231), აგრეთვე გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის 23-ე საგანგებო სესიაზე მიღებული დოკუმენტის – „ქალები 2000: გენდერული თანასწორობა, განვითარება და მშვიდობა 21-ე საუკენეში“ (A/S-23/10/Rev.1) – საფუძველზე ნაკისრ ვალდებულებებს, განსაკუთრებით იმ ნაწილში, რომელიც ეხება ქალებსა და შეიარაღებულ კონფლიქტს;

ითვალისწინებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდების მიზნებსა და პრინციპებს, აგრეთვე უშიშროების საბჭოს უმთავრეს ვალდებულებას წესდების საფუძველზე უზრუნველყოს საერთაშორისო მშვიდობა და უშიშროება;

გამოხატავს შეშფოთებას, რომ მოქალაქეები, განსაკუთრებით კი ქალები და ბავშვები, წარმოადგენნ შეიარაღებული კონფლიქტებით დაზარალებულთა, ასევე ლტოლვილთა და იძულებით

გადაადგილებულ პირთა დიდ უმრავლესობას, ვისაც სულ უფრო ხშირად ემუქრება საფრთხე კონფლიქტის მონაწილე მხარეებისა და შეიარაღებულ პირთა მხრიდან და აღიარებს, რომ ეს შესაბამისად მოქმედებს მდგრად მშვიდობაზე და შერიგების საკითხებზე;

კიდევ ერთხელ ადასტურებს ქალთა მნიშვნელოვან როლს კონფლიქტების პრევენციისა და მოწესრიგების, აგრეთვე მშვიდობის მშენებლობის საკითხებში და ხაზს უსვამს მშვიდობისა და უშიშროების შენარჩუნებისა და დამკვიდრებისა-კენ მიმართულ ყოველგვარ ძალისხმევაში ქალთა თანასწორი მონაწილეობისა და სრულად ჩართვის მნიშვნელობას, ასევე მათი როლის გაძლიერების აუცილებლობას კონფლიქტების პრევენციასა და მოწესრიგებასთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესში;

კიდევ ერთხელ ადასტურებს ასევე სრულად განხორციელების აუცილებლობას საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლისა და ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის ნორმებისა, რომლებიც იცავს ქალებისა და გოგონების უფლებებს კონფლიქტების პერიოდში და შემდეგაც;

საგანგებოდ აღნიშნავს, რომ აუცილებლად ყველა მონაწილე მხარემ უნდა უზრუნველყოს განაღმვისა და ნაღმსაწინააღმდეგო საინფორმაციო პროგრამებში ქალთა და გოგონათა განსაკუთრებული საჭიროებების გათვალისწინება;

აღიარებს სამშვიდობო ოპერაციებში მთავარ მიმართულებად გენდერული პრინციპების გატარების აუცილებლობას და ამასთან დაკავშირებით აღნიშნავს, რომ უინდჰოკის დეკლარაციასა და ნამიბიის სამოქმედო გეგმაში, მშვიდობის მხარდამჭერ მრავალკომპონენტიან ოპერაციებში, ძირითადად გენდერული პრინციპებია გათვალისწინებული (S/2000/693);

აღიარებს აგრეთვე მისი პრეზიდენტის მიერ 2000 წლის 8 მარტს პრესისათვის გაკეთებულ განცხადებაში გამოთქმული რეკომენდაციის მნიშვნელობას, რომელიც ეხება სამშვიდობო პროცესებში ჩართული ყველა პირის საგანგებო მომზადებას კონფლიქტის პერიოდში ქალების და ბავშვების დაცვის, მათ განსაკუთრებულ საჭიროებათა და ადამიანის უფლებათა საკითხებში;

აღიარებს, რომ ქალებსა და გოგონებზე შეიარაღებული კონფლიქტის ზეგავლენის გაცნო-

ბიურებას, ასევე მათი დაცვისა და სამშვიდობო პროცესებში სრულად ჩართვის უზრუნველსაყოფი ეფექტური ორგანიზაციული მექანიზმების შემოღებას შეუძლია მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანოს საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებასა და დამკვიდრებაში;

აღნიშნავს, რომ აუცილებელია გაერთიანდეს ქალებსა და გოგონებზე შეიარაღებული კონფლიქტის ზემოქმედებასთან დაკავშირებული მონაცემები.

1. დაუინებით მოუწოდებს წევრ სახელმწიფოებს, უზრუნველყონ ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდა გადაწყვეტილების მიმღები იერარქიის ყველა საფეხურზე ეროვნულ, რეგიონულ და საერთაშორისო ორგანიზაციებსა და მექანიზმებში, კონფლიქტების პრევენციის, მართვისა და მოწესრიგების მიზნით;
2. მოუწოდებს გენერალურ მდივანს, განახორციელოს თავისი სტრატეგიული სამოქმედო გეგმა (A/49/587), რომლის მიზანია გაზარდოს ქალთა მონაწილეობა კონფლიქტის მოწესრიგებისა და სამშვიდობო პროცესებში გადაწყვეტილების მიღების დონეზე;
3. დაუინებით მოუწოდებს გენერალურ მდივანს, უფრო მეტ ქალს მიანიჭოს საგანგებო წარმომადგენლისა თუ ელჩის უფლებამოსილება ორგანიზაციის კეთილი მიზნების განსახორციელებლად და ამასთან დაკავშირებით მოუწოდებს წევრ სახელმწიფოებს გენერალურ მდივანს წარუდგინონ კანდიდატები რეგულარულად განახლებად რეესტრში შესაყვანად;
4. დაუინებით მოუწოდებს გენერალურ მდივანს, მიაღწიოს ქალთა როლისა და წვლილის გაფართოებას გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გასვლით ოპერაციებში, განსაკუთრებით კი სამსედრო დამკვირვებლების, სამოქალაქო პოლიციის, ადამიანის უფლებათა და ჰუმანიტარული პერსონალის რიგებში;
5. გამოხატავს მზადყოფნას სამშვიდობო ოპერაციებში გენდერული პირიცხების ჩასართავად და მოუწოდებს გენერალურ

მდივანს, საჭიროების მიხედვით უზრუნველყოს გენდერული კომპონენტის ჩართვა გასვლით ოპერაციებში;

6. სთხოვს გენერალურ მდივანს, უზრუნველყოს მონაწილე სახელმწიფოები სასწავლო სახელმძღვანელოებითა და მასალებით ქალთა დაცვის, მათი უფლებებისა და განსაკუთრებული საჭიროებების, აგრეთვე მშვიდობის დამკვიდრების ღონისძიებებში ქალთა მონაწილეობის მნიშვნელობის საკითხებზე, მოუწოდებს წევრ სახელმწიფოებს ჩართონ აღნიშნული ელემენტები და აივ/შიდსის საკითხებზე საინფორმაციო სწავლება სამსედრო და სამოქალაქო პოლიციის თანამშრომელთა საქმიანობისათვის მომზადების ეროვნულ პროგრამებში, გარდა ამისა, სთხოვს გენერალურ მდივანს, უზრუნველყოს სამშვიდობო ოპერაციებში მონაწილე სამოქალაქო პერიონალის ანალოგიური სწავლება;
7. დაუინებით მოუწოდებს წევრ სახელმწიფოებს გაზარდონ ნებაყოფლობითი ფინანსური, ტექნიკური და მატერიალურ-ტექნიკური დახმარება გენდერულად მგრძნობიარე სწავლებისათვის, რასაც ახორციელებენ შესაბამისი ფონდები და პროგრამები. კერძოდ, გაეროს ქალთა ფონდი, გაეროს ბავშვთა ფონდი, ლტოლვილთა უმაღლესი კომისარიატი და სხვა შესაბამისი ორგანიზაციები;
8. მოუწოდებს ყველა მონაწილეს სამშვიდობო შეთანხმებების მოლაპარაკებებისა და განხორციელების პროცესში გამოიყენონ გენდერულ ასპექტებზე დაუქმნებული მიდგომა, რომლიც, სხვა საკითხებთან ერთად, მოიცავს:
9. (ა) ქალებისა და გოგონების განსაკუთრებულ საჭიროებებს რეპატრიაციისა და განსახლების პროცესებში, აგრეთვე რეაბილიტაციის, რეინტეგრაციისა და კონფლიქტის შემდგომ, აღდგენით პერიოდში;
10. (ბ) ღონისძიებებს, რომლებიც ადგილობრივ ქალთა სამშვიდობო ინიციატივებსა და კონფლიქტის მოწესრიგებას შეუწყობს

- ხელს, ასევე ღონისძიებებს, რომლებიც გულისხმობს ქალთა ჩართვას სამშვიდობო შეთანხმებების განხორციელების ყველა მექანიზმი;
11. (გ) ღონისძიებებს, რომლებიც უზრუნველყოფს ქალებისა და გოგონების უფლებების დაცვასა და პატივისცემას, განსაკუთრებით კონსტიტუციასთან, საარჩევნო სისტემასთან, პოლიციასა და სასამართლო სისტემასთან დაკავშირებით;
12. მოუწოდებს შეიარაღებულ კონფლიქტში მონაწილე ყველა მხარეს, სრულად დაიცვას საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმები, რომლებიც შეეხება ქალებისა და გოგონების, როგორც სამოქალაქო პირების, უფლებებსა და დაცვას, პატივისცემით მოეკიდონ იმ ვალდებულებათა შესრულებას, რომლებიც ეკისრებათ ამ მხარეებს უკანევის 1949 წლის კონვენციისა და მათი 1977 წლის დამატებითი ოქმების, 1951 წლის ლტოლვილთა შესახებ კონვენციისა და მისი 1967 წლის ოქმის, 1979 წლის ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ კონვენციისა და მისი 1999 წლის ფაკულტატიური ოქმის და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1989 წლის ბავშვთა უფლებების კონვენციისა და მისი 2000 წლის 25 მაისის ორი ფაკულტატიური ოქმის საფუძველზე, ასევე გასათვალისწინებელია სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს რომის სტატუტის შესაბამისი დებულებები;
13. მოუწოდებს შეიარაღებული კონფლიქტის ყველა მხარეს, გაატარონ საგანგებო ღონისძიებები ქალებისა და გოგონების სქესობრივი კუთვნილებით განპირობებული ძალადობისგან დასაცავად, აგრეთვე შეიარაღებული კონფლიქტის პირობებში არსებული ძალადობის ყველა სხვა ფორმისაგან;
14. საგანგებოდ აღნიშნავს, რომ თითოეული სახელმწიფოს პასუხისმგებლობაა აღმოფხვრას დაუსჯელობა და განახორციელოს იმ პირთა სამართლებრივი დევნა, ვისაც ბრალი მიუძღვის გენოციდში, კაცობრიობის წინაშე და ომის დროს ჩადენილ დანაშაულში, მათ შორის სექსუალურ თუ ქალებისა და გოგონების მიმართ ჩადენილ სხვა სახის ძალადობაში, ამასთან დაკავშირებით ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ამგვარ დანაშაულს არავითარ შემთხვევაში არ უნდა შეეხოს ამნისტია.
15. მოუწოდებს შეიარაღებულ კონფლიქტში მონაწილე ყველა მხარეს, ანგარიში გაუწიონ ლტოლვილთა ბანაკებისა და განსახლების ადგილთა სამოქალაქო და ჰუმანიტარულ ხასიათს და მათი დაპროექტებისასაც გაითვალისწინონ ქალებისა და გოგონების განსაკუთრებული საჭიროებები, თან იმოწმებს თავის 1998 წლის 19 ნოემბრის 1208 (1998) და 2000 წლის 19 აპრილის 1296 (2000) რეზოლუციებს;
16. მოუწოდებს განიარაღების, დემობილიზაციისა და ინტეგრაციის დაგეგმვაში ჩართულ ყველა პირს, რომ ყურადღება მიაქციონ ქალისა და მამაკაცის საჭიროებათა შორის განსხვავებას და მათზე დამოკიდებულთა საჭიროებები გაითვალისწინონ.
17. ადასტურებს მზადყოფნას, გაეროს წესდების 41-ე მუხლის საფუძველზე გატარებული ნებისმიერი ღონისძიების შემთხვევაში გაითვალისწინოს მათი შესაძლო ზემოქმედება მშვიდობიან მოსახლეობაზე და მხედველობაში იქონიოს ქალებისა და გოგონების განსაკუთრებული საჭიროებები შესაბამისი ჰუმანიტარული შეღავათების გათვალისწინების მიზნით;
18. გამოხატავს მზადყოფნას იმ გარემოების უზრუნველსაყოფად, რომ უშიშროების საბჭოს მისიებმა გაითვალისწინონ გენდერული პრობლემები და ქალთა უფლებები, მათ შორის ქალთა ადგილობრივ და საერთაშორისო ჯგუფებთან კონსულტაციების საშუალებით;
19. იწვევს გენერალურ მდივანს, ჩატაროს კვლევა შემდეგ საკითხებზე: შეიარაღებული კონფლიქტის ზეგავლენა ქალებსა და გოგონებზე, ქალის როლი მშვიდობის მშენებლობაში, სამშვიდობო პროცესე-

- ბისა და კონფლიქტების მოწესრიგების გენდერული ასპექტები. ასევე იწვევს გენერალურ მდივანს, რომ უშიშროების საბჭოს წარუდგინოს მოხსენება აღნიშნული კვლევის შედეგების შესახებ და ის ხელმისაწვდომი გახადოს გაეროს წევრი ყველა სახელმწიფოსათვის;
20. სთხოვს გენერალურ მდივანს, სათანადო შემთხვევებში, უსაფრთხოების საბჭოს წინაშე წარდგენილ მოხსენებებში ჩართოს ინფორმაცია სამშვიდობო მისიებში გენდერული პრობლემატიკის ინტეგრაციის პროცესის მიმღინარეობისა და ქალთა და გოგონათა საკითხებთან დაკავშირებული სხვა ასპექტების შესახებ;
21. იღებს გადაწყვეტილებას, გააგრძელოს მოცემულ საკითხზე აქტიური მუშაობა.

შენიშვნებისათვის

გამოიცა ქალთა საინფორმაციო ცენტრის გამომცემლობაში
თბილისი 0102 წინამძღვრიშვილის ქ. №40
ტელეფონი: (995 32) 95 29 34
ფაქსი: (995 32) 94 26 99
ელ-ფოსტა: office@ginsc.net

ყდის დიზაინი: ანა ტაბატაძე

წიგნის დიზაინი: პაატა მამუკორია